

Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД

Бүгэдэ арадай сонин

ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-нээ гарана

2001
октябриин
25
Четверг

№123
(20483)

Намарай
һүүл
шара нохой
һарын
9
гарагай
5

Бурятия

Таряа хуряалга - 2001

ТҮГЭСХЭЛЭЙ ШАТАДА ОРОНХОЙ

Республика Дотор таряа хуряалгын хүдэлмэринүүд дүүрэгтэжэ байнхай. Республикын 10 аймагуудта орооно таряа хуряага дүүргэбэ. Бэшэ тээ ноябриин 1 болотор түгэсхэхэ түсэбтэй.

Энэ жэлдэ ажахынууд түлишэ-тоходолгын болон запас хэрэгсэлнүүдээр эхэ дутангүйгөөр хуряалгын хүдэлмэринүүдэ үнгэргэбэ гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Паядаа иигээд Хүдөө ажахын болон эдээ хоолой министрствын зүгһөө хэды шэнээн орооно таряан сохигдожо абтааб гэжэ ажахынууды түүбэришэлэн шалгалта үнгэргэгдэхэ байна.

Овогш болон тэжээлэй ургамалнууды бэлдэхлэгэ түгэсэхэй, харин һаяын хоёр һарын туршада фермэнүүдэ үбһэ тэжээлээр хангаха зорилго табигданхай. Байгша ондо үбһэ тэжээл нёдондонойхидо орходоо 28 мянган тонно, сенаж - 4 мянган тонно, силос - 42 мянган тонно үлүү бэлдэгдэ. Нэрлэбэл, Загарайн, Захааминай, Ивалгын, Гарбагатайн, Хориин ба Түнхэнэй аймагуудта һайн ургаса хуряагдаба. Кабанскын таряашад үнгэргэшэ жэлэй хэмжээндэ орооно таряа сохижо абаа.

Хүдөө ажахын предприятинуудай үри шэритэй байһаниинь республикын Правительствын һанаае зобооно, тиймэһээ ажахынуудай өөһэдын олзо оршо шэглүүлхэ, үри шэрииснэ гуримшуулха хүдэлмэри мүнөө үедэ ябуулагдана.

Валим СОСЕДЕНКО.

Муза: факты и события

УЛИЦА ИМЕНИ КОМПОЗИТОРА

Надолго запомнится прошедшая пятница жителям бывшей улицы Лесной. В этот дождливый и пасмурный день здесь, у дома № 5, состоялся митинг по случаю присвоения улице имени выдающегося бурятского композитора Бау Ямпилова.

Народному артисту СССР, лауреату Государственных премий России и Бурятии, написавшему сотни произведений, в том числе несколько опер и балетов, оратории и кантаты, симфонические пьесы и пьесы для оркестра бурятских народных инструментов, Бау Базаровичу Ямпилкову исполнилось бы в этом году 85 лет.

этом укромный уголок Улан-Удэ, пока еще маленькая и совсем невзрачная улочка начнет видоизменяться к лучшему, асфальтироваться и благоустраиваться, сказал на митинге заместитель главы администрации Советского района столицы Бурятии А.С. Хандархаев. Тепло поблагодарила собравшихся, мэрию города и Правительство дочь композитора Элеонора Ямпилова.

В тот же день имя Бау Ямпилова было присвоено республиканской школе искусств.

А вечером в театре оперы и балета звучала его совершенно неповторимая музыка. Первая часть сюиты "Цветущий край" и ария Намжила из оперы "Прозрение", "Симфонические танцы" и оратория "Гудящие сосны", фрагмент из балета Л. Книппера и Б. Ямпилова "Красавица Ангара", поэма для скрипки, романс "Я родился в Сибири" и ария Янжимы из оперы "Сильнее смерти".

На вечере были показаны документальные кадры о жизни и творческой деятельности композитора: перед зрителями выступили земляки композитора кижигинцы, коллеги, было зачитано приветственное письмо от правления Союза композиторов России.

Надежда ГОНЧИКОВА.
Фото Радна-Нимы БАЗАРОВА.

Правительстве РБ

ЗЕМЛЯ - НАША ВЕЧНАЯ ЦЕННОСТЬ

Очередное заседание Правительства республики прошло под руководством Президента Л.В. Потапова. Министр экономики Н.И. Атанов выступил с докладом по выполнению программы социально-экономического развития Бурятии за сентябрь сего года. А в конце последнего вселяют надежды на лучшее: деловой подъем и инвестиционная активность в республике становятся реальными. Сохраняется положительная динамика основных макроэкономических показателей.

В качестве сдвигов в положительную сторону был заслушан опыт Закаменского района. На заседании также был обсужден проект закона РБ "О бюджете Бурятского территориального фонда обязательного пенсионного страхования на 2002 год". Утверждены основные показатели государственной кадастровой оценки сельскохозяйственных угодий Бурятии. Этот вопрос, кстати, вызвал всеобщий интерес: земля во все века остается основополагающей ценностью.

Опыт был положительный - таково резюме подведения итогов VI заседания ИРГ "Восток России - Западное побережье США" в Улан-Удэ.

Валентина ГОМБОЕВА.

УЛАН-УДЭНСКИЙ МЯСОКОНСЕРВНЫЙ КОМБИНАТ

ЗАКУПАЕМ У НАСЕЛЕНИЯ

КРУПНЫЙ РОГАТЫЙ

СКОТ

Расчет -
незамедлительно

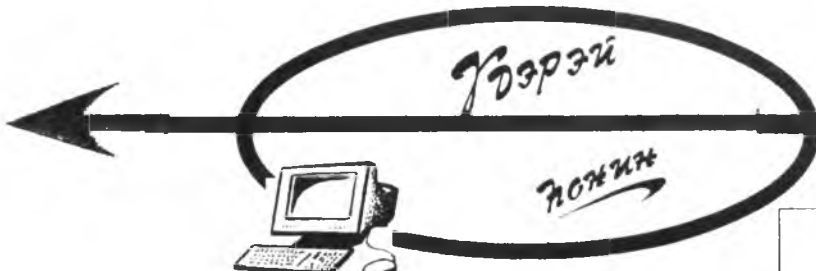
Оплата
транспортных
расходов

(301-2) 42-61-64

за килограмм живого веса:	ВЗРОСЛЫЙ	МОЛОДНЯК
высшей средней упитанности	20 р	22 р
ниже средней упитанности	15 р	16 р

Бурят Мясо Пром

ЭЛШЭ ХҮСЭНЭЙ ТАРИФУУД ДЭЭШЭЛБЭ

Буряад Республикын Региональна энергетическэ комисси 2001 оной октябрийн 22-ноо элшэ хүсэний шэнэ тарифуудыг баталба. Тэрэнэй ёшоор элшэ хүсэ хэрэглэгчид түлбэрлэн сэн нэмб. Жэшээхэдэ, удаахи халбаринуудаар элшэ тарифууд нимээр тогтоогдобо: түмэр замай транспортгаар 1 квт. часай түлөө 66,08 мүн., хото шадарайн - 46,26 мүн., үйлдэрин хүдөө ажыхын элшэ хүсэ хэрэглэгчэдээр - 85,00 мүн., промышленна бэшэ халбаряар - 46,26 мүн., ажнуудалай нөсөөлүүд, саад эрхилэгчэдэй хүсээнүүд, гараж барилгын кооперативууд

(НДС-гүйгөөр) - 44,91 мүн. Харин хүн зон 1 киловатт часай түлөө 61,60 мүн. түлэдэг болохо.

Буряад Республикын элшэ хүсэний халбаряар дунда зэргын тариф 66,08 мүнэгидэ хүргэгдэб. Дээрэ заагдана тарифууд эмхидхэлэй - хуули ёһоной болон зөөрин түхэлүүдээр дулдыдангүйгөөр ажыхы эрхилдэг бүхы субъектүүдтэ тогтоогдобо.

В. ВАСИЛЬЕВ. Республикын Региональна энергетическэ комиссин түрүүлнш.

Буряад Республикын Правительствын 2001 оной сентябрийн 18-най 528 дугаар тогтоолээр баталагдаа

ЛИТЕРАТУРА БОЛОН ИСКУССТВЫН ТАЛААР БҮРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ГҮРЭНЭЙ ШАНГУУД ТУХАЙ

ДУРИМ

1. Литература болон искусствын талаар Буряад Республикын Гүрэнэй шангууд (саашаа - Гүрэнэй шангууд) эгээл бэлэгтэй, шэнэ һонин шэнжэ удхатай, олон түмэнөөр найшаагдаһан, хүмүүжүүлхы горитой үүргэ нүлөөтэй, Буряад Республикын арадуудай уран найханай соёлодо ехэ хубита оруулаһан литература болон искусствын мэргэжэлтэ зохиолнуудай (литературын, хүгжэмэй, уран зурагай болон театрай искусствын талаар мэргэжэлтэ зохиолнууд болон хүдэлмэринүүдэй) түлөө олгогдодог.
2. Гүрэнэй шангууд хоёр жэлдэ нэгэ дахин зохиолнууд болон хүдэлмэринүүдэй талаар олгогдодог гэбэл, тус тустаа гүшан мянган түхэрингтэ дүрбэн шан, тэрэ тоодо: литературын талаар - нэгэ шан, хүгжэмэй талаар - нэгэ шан, уран зурагай искусствын талаар - нэгэ шан, театрай искусствын талаар - нэгэ шан.
3. Гүрэнэй шангуудта зууршалагдаһан зохиолнууд болон хүдэлмэринүүдэе хаража үзэхин тула Буряад Республикын Правительствын дэргэдэ Гүрэнэй шангуудай талаар комисси (саашаа-комисси) байгуулагдадаг, комиссин хүдэлмэриние комиссин түрүүлэгчэ, али үгы хаа тэрэнэй даабаряар түрүүлэгчин орлогшо ударидадаг.
4. Гүрэнэй шанда хүртүүлхын тула зохиолнууд болон хүдэлмэринүүдэе зохиохы ажалтанай эмхинүүд, нийтын нэгэдэлнүүд комиссида зууршаладаг.
5. Литературын зохиолнууд, имагал, толилогдоһоной һүүлээр искусствын талаар зохиолнууд-концертнүүдтэ, выставкнүүдтэ, театруудта, хэблэдэ болон телевиденидэ олон түмэнэй үзэмжэдэ үргэнөөр табигдаһанай һүүлээр Гүрэнэй шангуудта зууршалагдажа болохо. Үргэн ехэ хэмжээнэй дүрэ зурагай искусствын талаар хүдэлмэринүүдэ барилга хүшөөгэй дүүргэгдэжэ тушаагдаһанай һүүлээр зууршалагдажа болохо.
6. Нэгэ автор хоёр гү, али тэрэнһээ дэшиэ зохиолнууд болон хүдэлмэринүүдэй түлөө нэгэ доро Гүрэнэй шанда зууршалагдажа болохогүй.
7. Литература болон искусствын талаар шэнэ ехэ туялаһануудай гаража ерэнһе ушарта Гүрэнэй шангай лауреат дахин шанда хүртэжэ болохо.

7. Өөрынгөө хүдэлмэри гү, али зохиол Гүрэнэй шанда зууршалаһан коллектив тус хүдэлмэри гү, али зохиол байгуулагада шиндэхэ хубита оруулаһан авторнуудыг бүридэлдөө оруула ёһотой. Коллектив табан хүнһөө дэшиэ байха ёһогүй.

Авторнуудай коллективтэ Гүрэнэй шангай олгогдоходо, мүнхэньн хуби тэднэй дунда тэгшээр хубаагдадаг.

8. Гурбан жэлэй туршада аад, шангуудыг олгоһон ээлжээтэ жэлэй октябрийн 15-һаа хойшо бэшэ толилогдоһон (тунхаглагдаһан, олоной үмэнэ гүйсэхэдгэдэ, харуулагдаһан) зохиолнууд болон хүдэлмэринүүд Гүрэнэй шанда зууршалагдадаг.

9. Гүрэнэй шанда зууршалагдаһан зохиолнууд болон хүдэлмэринүүд зохиохы ажалтанай болон нийтын нэгэдэлнүүдтэ зүбшэн хэлсэлгэ гарадаг; зүбшэн хэлсэлгын материалнууд комиссида эльгэгдэдэг.

10. Комисси болон Соёлой министрство Буряад Республикын мэдээсэлэй хэрэгсэлнүүдэй туһаламжаар (тэдэнтэй зүбшэн тааралдажа) Гүрэнэй шанда зууршалагдаһан зохиолнуудыг болон хүдэлмэринүүдэе зүбшэн хэлсэлгэ эмхидхэдэг.

11. Комиссида зүбшэн хэлсэлгэхэ материалнуудыг болон дурадалнуудыг б элхэ ябадал комиссин харюусалгата секретарь бэелүүлдэг.

12. Бүридэлэй гурбанай хоёр хубинь хабаадаһан ушарта комисси шиндэхэбэринүүдэе абаха эрхэтэй.

Комиссин шиндэхэбэринүүд нюусаар дуугаа үгэлгөөр, комиссин хабаадалсаһан гшүүдэй олонхин дуугаа үгэнһе ушарта абтадаг.

13. Гүрэнэй шанда хүртэнһе хүнүүдтэ «Буряад Республикын Гүрэнэй шангай лауреат» гэнһе нэрэ зэргэ олгогдодог, хүндэлэлэй тэмдэг, диплом болон мүнхэн шан барюулагдадаг.

14. Гүрэнэй шангай лауреадай хүндэлэлэй тэмдэг, дипломыг Буряад Республикын Президент барюуладаг.

15. Комиссин хүдэлмэриние техникческэ талаһаа хангалга Буряад Республикын Соёлой министрство бэелүүлдэг.

Расписание хуралов в Иволгинском дацане на ноябрь.

- 1.11 Ламчог Нимбо 9.00
- Деважин 14.00
- 3.4 Сундуй
- 6,7,8. Лхааб Дүйсэи хурал (Наидан)
- 22-го числа по лунному календарю. Будда Шакьямуни спустился на землю из Тушпты (Ганданай орон) и возродился в человеческом облике.
- 6 Ганжур хурал (Собрание 108 гомов учения Будды)
- 7 Наидан (основной день хурала)
- Восхваление Будды.
- 8 Гомбо Лхамо. Жамсран сахюусаны - во благо всех живых существ, исполнение всех желаний.
- Срж м. далгата.
- 10,11 Жадонба
- 15 Мандал Шива
- 17 Лхарван 8.00 ч.
- 18 Табан Хаан 14.00 ч.
- Алтан Гэрэл
- 22 Намсарай (для приумножения богатства)
- 25 Заһалай найман ном.
- 28 Банзарагша (для бла оноголучия детей)
- 30 Лхамчог Нимбо 9.00
- Деважин 14.00
- Каждый понедельник и пятницу обр по усоншим (хуга ламши, юрөөл) 9.00 ч.

АМЕРИКЭДЭ ХҮДЭЛХЭ АРГА

Зунай амаралтын үедэ Америкын Холбоото Штатуудта вожатаар хүдэлхэ арга боломжо олгогдоно гэшэ. Тэндэ ошохо дуратайшуулай дунда конкурс эмхидхэгдэнэ. Тусшэлгын конкурс Буряад Республикын Залуушуулай хэрэгүүдэй, аяншалгын, физическэ культура болон спортын талаар гүрэнэй хороон 6-дахн жэлээ урла долоон хоногой эсэтэ үнгэргэнһе байна.

Энэ хорооной мэргэжэлтэн Светлана Саксудаевагай хэлэнһэй ёшоор жэл бүри дуратайшуул олошорно. Тиигэжэ һүүлшын конкурсдо 50 гаран хүн хабаадаба.

Конкурсын гуримаар залуу хүн 19-25 наһатай байха ёһотой. Мүн тиихэдэ англи хэлэ тон найнаар мэдэхэ ёһотой болоно. Гол эрилтэн гэхэдэ, хүүгэлтэй хүдэлхэ талаар шанга психологическа бэлэдхэл болоно ха юм.

Нимэ конкурсын ашаар залуу үетэндэ ганса ажал олгогдоно бэшэ, мүн аяншалха, хүн зонтой харилсаха, танилсаха арга олгогдоно гэшэ.

Улаан-Үдэдэ болоһон

конкурсдо илаһан 25 хүн хоёрдохи шатада хабаадаһа Энэнь Тюмень хотод үнгэрхэ юм.

-Эндэ шалгарһан залуушуул шанга бэлэдхэлтэй байна Хоёрдохи шатада хабаадаһан манга түлөөлэгчэдэй 80% Америк ошохо эрхэдэ хүртэнэ. Энэ зун республикыннай 2 түлөөлэгчэдтэнэ ажаллаһа ерээ. 1998 ондо оройдоол хүн ошоһон байна,- гэжэ Светлана Саксудаева хэлэб.

Залуушуудта туһалх тухай программын нэгэ шатаһан энэ конкурсе болоно гээд хэлээ хэрэгтэй.

Борис БАЛДАНОВ
Радна-Нима БАЗАРОВА
фото.

СОЁЛОЙ АКАДЕМИИН ФИЛИАЛ - ХИТАДА

Зүүн Сибирин гүрэнэй соёлой болон искусствын академи уласхоорондын харилсаа үргэлхэжэ байна. Тус хуралсалай гуламтын филиал - Уласхоорондын соёлой болон искусствын институт байгуулагдаба. Хитадай Тяньцзин хотодо нэгэдгэнһе энэ институт Хитадай классическа искусствын талаар мэргэжэлтэдэ бэлдэхэ юм. Энэниие дүүргэнһе хүбүүд, басагал гүрэнэй диплом абаха. Түрүүшингээ оюутадта 2002 оной сентябрийн 1-дэ шэнэ институт үүдээ эсхилээр хараална.

Бадма ЯКШЕЕВ

«НАРАНАЙ ТУЯА» открывает новые имена

По традиции в дни осенних каникул школьников будет проходить республиканский детский конкурс исполнителей эстрадной песни «Наранай туяа».

Выявление одаренных детей-исполнителей, создание новых песен, поддержка талантливых композиторов и поэтов как детей, так и взрослых, а также педагогов, работающих в жанре эстрадной песни - это и есть те задачи, которые ставят перед собой организаторы: Министерство культуры РБ, Министерство образования и науки РБ, Республиканский центр народного творчества, Республиканский центр эстетического воспитания, Управление образования. Улаан-Үдэ, БГТРК.

Лауреаты и дипломанты конкурса успешно участвуют во Всероссийских конкурсах. На этот раз впервые победители конкурса с 28 октября по 3 ноября примут участие в Международном фестивале-конкурсе «Голоса XXI века» в Турции. Это Вика Орбодосва из 49 школы и Чингис Цыбиков из 19 школы. Для поездки и пошива костюмов детям помогли Республиканский центр

народного творчества (Н.Г. Донсоронова), фирма «БИН» (М.А. Балданов), «Струна» (Б.А. Хайдапов), ОАИ «Вторцветмет» (О.П. Бартаханов), Госкомитет делам молодежи (С.В. Мантуров), отдел молодежи мэрин г. Улаан-Үдэ (В.А. Филиппов).

А наш конкурс пройдет по традиционной возрастной категории: 6-8 лет - 9-12 лет, 13-17 лет. Жюри будет оценивать вокальные данные исполнителей, мастерство артистизм, создание сценического образа. 3 и 4 ноября в 10 часов концертном зале музыкального колледжа им. П.И. Чайковского пройдут отборочные туры среди участников г. Улаан-Үдэ сельских районов. 5 ноября в 18 часов в театре оперы и балета состоится финал гала-концерт. Надеемся, что «Наранай Туяа» откроет новые имена и станет праздником искусства, гармонии и красоты.

Жаргалма АРХИНЧЕВ
Главный специалист ЦРЦТ

САГАЙ УЛАРИЛ

Мүнөөдөр зарим шатагуудай бага зэрэ шинэ шийтэй орохо, баруун тээхэ секундн 9-14 м. хүсэтэйгөөр халхиха. Нүшидөө 0 градусһаа минус 5 болотор хүйтэрхэ, зүүн хойто шатагуудай 10-15 градус хүртээр хүйтэн, үдэртөө 1-6 градус хүртээр дулаан байхаар хүйтэрдэнэ. Хойто зүгэй шатагуудай градус хүртээр хүйтэрхэ. Улаан-Үдэдэ багасхан шийтэй орохо болохо. Үдэртөө 2-4 градус хүртээр дулаарха, нүшидөө 2-4 градус хүйтэн байха.

тел. 222-647, факс 223-792 **Завод «Спецмебель»** тел. 222-647, факс 223-792

ВСЕ СПЕКТР НЕОБХОДИМОЙ ВАМ МЕБЕЛИ

- Учебная мебель: 43 наименования
- Мягкая мебель: До 20% скидки, 28 наименований
- Мебель для офисов: 37 наименований
- Мебель для дома: 31 наименование
- Специальная и по индивидуальным заказам
- Изделия из деревянного массива

670045 г. Улан-Удэ, ул. Амбулаторная, 2 Р-н Республ. ГИБДД, проезд маршрутом №46

Буряад Республикын Арадай Хуралда

ЗАХААМИН ҮЭРГЭЭН ХҮГЖӨӨГДЭХЭ ХАРААТАЙ

Буряад Республикын Арадай Хуралда үрүү гэгш Михаил Семёнов хаяхан ахаамин аймагаар ябажа эрбэ. Тэрэ энэ аймагай хүгжөөх хэрэгтэ наһанайгаа 23 эл зориулһан юм... Республикын үгжээн үнэн шотагуудай тоодо ороод айһан аймагта мүнөө үедэ хөгждэ байһан жал тухай манай штатнабэшэ корреспондент В.Бадмаев тэмдэглэл соо элдэглэ.

- Мүнөө энэ аймаг ямар байдалтай үшэб?
- Үнгэрһэн зуун жэлэй гуша гаран нуудаар хадата Захаамин шотагай үгжэлтэдэ Зэдын вольфрам-молибденэй комбинат шиндхэхэ үүргэ дүүргэдэг айһан юм. Энэ предпрятини директорээр 980 онһоо 1988 он болотор хүдэлһэн, мүн үн хамта эндэ 23 жэлэй туршада жаллаһан М.И.Семёнов эгээл түрүүндэхи коллективтэй уулзаһан байна. Үүлэй жинүүдтэ ашагта малтамалнуудай өөсөдэ вольфрамгай хольсын бага олоһонһоо уламжалан, ажал хэрэгын туулаһан бэлэй.

- Энэ предпрятини саашадаа хүгжээ үдэһэн бии гэжэ Россия Федерациин федеральна Суглаанай Федерациин үөлэй гэшүүн М.И. Семёнов федеральна асагай зургаануудта нэгэнтэ бэшэ эрдэһэн хэлһэн байдаг. Энэ оролдолгонь эр ашаг үрэгэй гээшэб?

- «Зэдын вольфрам» гэгш газетэ хаянай элдэй болооды. гэжэ М.И.Семёновто предпрятини генеральна директор А.И.Жарков баяртайгаар мэдээсэбэ. Зэдын вольфрам-молибденэй комбинатта алта олзборилхо хэрэг эрхилнэ гэжэ тэрэ ашашн мэдээсэбэ. Мүнөө жэлдэ эндэ 125 килограммнаа бага бэшэ алта олзборилхо үсбтэй.

- Комбинатдай бүридэлдэ Захаамин отын хилтэмнэй завод ба «Зарянка» гэгш рикотаж хубсаһа нэхдэг фабрика абаһан айһанбди. гэжэ А.И.Жарков хөөрөөгөө гэрлэлдүүлэ. - Алта олзборилдог Закаменск гэгш предпрятитай арлсаа холбоо байгуулибди, тэрэнтэй амтын предпрятитай байгуулха тухай элсэгдэнэ. «Закаменск» гэгш акционернэ үүлгэм яһала хүгжэхэ хараатай болонхой. «Закаменск» гэгш хизаарлагдал мал ариусалгагай акционернэ бүлгэм экономика хүгжэлтын талаар түрүү эргэдэ ябана, харин тэрэнтэй үлгэрлэгдэнэ О.Д.Жигжитов хүн зоной үндэ хүндэйи болонхой. Ушарын гэхэдэ,

«Горняк» гэгш хаягдашанхай хотын кинотеатр капитална аргаар забарилгада 6 млн. түхэриг мүнгэ зөөри энэ предпрятини номолоо. - Би Сахир нютагта түрэнби, тинмэнэ түрэл аймагайнгаа хүгжэлтын түлөө оролдох уялгатайб. - гэжэ энэ предпрятини генеральна директор О.Д.Жигжитов шэнэлэгдэжэ байһан байшангай дэргэдэ уулзаһалаа хэлэбэ.

- Эндэмнай спортивна томо комплекс болохо, гэжэ түсбүүдээрэ Очир Дымбрылович хубааллана. - Энэ комплекс гурбан залһаа бүридэхэ. Район дотор дэлгэрэнги спортын зүйлүүд болохо хур харбалгада, волейболдо, дүрэ буяалдалтын барилдаанда дуратайшуул эндэ бээ хорихо аргатай болохо.

- Үнгэрэгш жэлдэ бидэ 320 килограмм алта олзборилхоо нэмди, мүнөө жэлдэ энэнһээ нэгэ бага доогуур дүн туйлагдахан хаш даа, гэжэ О.Д.Жигжитов хэлэнэ. - Эндэ өөрын хүндэйи шалтаган бии. Хойто жэлдэ алта олзборилхо хэрэг урагшатай байха гэжэ найлданбди. Юрэнхылөө, жэл бүри тонно шахуу алта олзборилхо зорилго табилабди. Энэ хэрэгтэ коллективээшэ зоригжуулдабди.

«Закаменск» гэгш акционернэ бүлгэм түрүүшынгээ жэлдэ хүдэлхэдөө, афинажна заводуудта 30 килограмм үнэтэ металл тушааһан байна гэжэ нэмэс.

- Захаамин хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэр хэр хангалданхай гэшэб?

- Паяхан энэ аймагта хуралсалай шэнэ эмхи зургаан нэмэбэ. Агротехническэ колледж тухай эндэ хэлэгдэнэ. Тэрэниэ эмхидхэхэ үүсхэл Захаамин аймагай өөһэдэн хүтэлбэрини толгойлогшо В.В.Аюшеев гаргаһан байна. Энэ хэрэгтэн тус аймагһаа Арадай Хуралай депуталууд байһан М.И.Семёнов ба Н.М.Зубарев гэгшэд туһалаа. Экономистууд, техник-механизаторнууд, агрономууд болон бусал хүдөө ажахын мэргэжэлтэд шотаг дээрэ бэлдэгдэлгэ болохонь гэшэ.

М.И.Семёнов аймагай шэнэ хуралсалай эмхи зургаанда хүрбэ.

- Эндэ 182 хурагшад мүнөө дээрээ хурана, гэжэ уулзалгы нээхэдэ, колледжын директор Т.Б.Будеева мэдээсэбэ. - Эхин дээрэнэ 250 ерээдүй мэргэжэлтэдые хургаха түсбтэй байгаабди. Багшана рай кадруудай, хуралсалай кабинедүдэй түхээрлгэнүүдэй дуталга гэхэхээ эхилээд лэ, бэрхшээлнүүд олон ушарна. Багшанарнай Буряадай хүдөө ажахын академнээ эржэ заана. Энэ хэрэгтэмнай Арадай Хуралай депуталууд туһаламжа үзүүлхэ гэжэ найданбди. Пуралсалай номууд, пособиннууд дутана, техническэ талаар зэбсэгжүүлгэ тухай мүнөө дээрээ ханашаггүйбди...

сүүдтэ үгэхэ хэрэгтэй гэжэ ханааб. - гэжэ М.И.Семёнов хэлэбэ. - Гэхэ зуура, посёлогой олон ажаһуугшад байрын түлөө түлбэри түлэжэ үгэдэггүй гэжэ намда мэдээжэ. Иимэ болоходоо, хуулин шор зүб шиндхэбэри абтаха шотой гэжэ би ханамжалнаб.

Захаамин аймагта хэээнэйшэ сагта мяхалиг шэглэлтэй мал үсхэбэрилдэг байһан юм. Мүнөөшэ энэ заншалаа алдаагүй. Захаамин аймаг эбэртэ бодо малай мяхалиг үүлтэр үсхэбэрилгөөр түрүү зэргэдэ ябана. Мүнөө 34 мянган үнэд ба буханууд тоологдоно, урла жэлнүүдтэйхитэй сасуулхада, малай тоо толгой үсөөрөө, гэгшэе Захаамин хилд республика соогоо эгээл олон адууһа малтай гэжэ тоологдоно.

- Пүүлэй жэлнүүдтэ мал ажал ба адуун хүрээ үсхэбэрилгэдэ бэрхшээлнүүд ушарна, гэжэ Ингорбой нютагта үнгэргэгдэһэн түрүү фермернүүдэй зүблөөндэ аймагай захиргаанай толгойлогшо В.В.Аюшеев мэдүүлэ. - Гол шалтагаанинь гэхэдэ, мал жэжэ болонхой. Хэрбээ арбан жэлэй урда тээ манай ажаныууд мяха тушаан абадаг пунктуудта 300-һаа бага бэшэ килограмм амиды шэгнүүрээр мал тушаадаг һаа. мүнөө тон бага шэгнүүртэй мал тушаадагана.

Аймагай хүдөө ажахын управлениин начальник Б.Л.Молосоев ба ахамад зоотехник А.Ю.Юсудуров гэгшэд зөөрини бүхы түхэлэй ажаныуудта малай жэжэ боложо байһан шалтагаанинь шэнжэлэл хэбэ. Гол шалтагаанинь гэхэдэ, үүлтэр найжаруулгын хэрэгтэ анхарал хуларуулагдаа.

М.И.Семёнов аймагта болоһон хэмжээ ябуулгануудта хабаадаба. Нютагай газар эрхилэгшэдые таряа хуряалгын хүдэлмэринүүдэй дүүрэнһэнтэй дашарамдуулан амаршалба. Таряа хуряалгаар эндэ муу бэшэ дүн туйлагдаа. Таряалангай гектар бүринөө 12 центнер орооһо эндэхи таряашад хуряжа абаба, энэнэ Буряад орон соо мүнөө жэлдэ туйлагдаһан эрхим дүнгүүдэй нэгэн болоно. Бүхы дээрэ 6 мянган гаран тонно орооһон хуряагдаа. Аймагай зарим ажаныуудта үбһэ тэжээлэй хоёр жэлэй нөөсэ бэлдэгдэ.

Элэ бүгэдэнэй ашаар аймагай бүхы ажаныуудта малай үбэлжэлгэ амжалтатай үнгэргэгдэхэ гэжэ найдамаар.

В.БАДМАЕВ.

Зураг дээрэ: М.И.Семёнов үгэ хэлэнэ.

«Буйн хэшэг - 2001» гэгш конкурсдо

ТАРЯАН ДАЛАЙ ДОЛГИЛУУЛАН, БУРЯАД ОРОНДОО ОРОЙЛЖО...

Ямаршэ бэлдэхэлгүүгөөр дары үүргэн бүхы юумэ хубилган шэнэлхэ, шэнэлхэхэ үедэ төмөшье, жэжэшы байг үдөөгшэ ажаныууд лэ хохидоһон, хандарһан байха юм. Хамтын ажахын бүхы зоори хубини гарта тараагдажа, эрхэтэй саг хүржэ эрээ һэн. Эндэ үгээл хүбөөгшэ бэрхэ, холын харасатай Аридашад лэ ажаныуудаа хэргэжэ, аридашад жудхэжэ шадаха байгаа.

Хүдөө ажахын институтдай юоинженериэ факультет дүүргэдэ бригадирар, хүдөөгшэ соведэй түрүүлэгшээр, мал ажахын цехэй начальнигар, колхозой түрүүлэгшын арилошоор хүдэлжэ үрдиһэн Николай Доржиевич Доржиевые эгээл хүшэр сагта колхозой толгойлогшоор үгээтынхид нэгэн дуугаар хунгаһан байна. Түрэнг тоонго шотагайнгаа хуби хаянда ходоо ханаагаа зобожо ябадаг Николай Доржиевич түрүүлэгшэ болоходоо, түрүү бэрхэ кадруудые шэлэжэ, материално-техническэ бааза бэхжүүлхэ зорилготойгоор лизингээр оньһон техникэ худалдажа абаа. Газаран үрэгжэл найжаруулагда, эрхим шанартай үрэхэ хүрэнгэ

бэлдэхэлгэдэ онсо анхаржа, удааншые болонгүй нэгэ гектарһаа 17-18 центнер хүрэтэр таряа хуряадаг болобо.

1997 ондо гектарһаа 22,5 центнер абажа, республика соогоо түрүү хуури эзэлэ. Гаг гасуурай

тохёолдоходыше, тус ажахы республика соогоо эрхим дүн харуулаад лэ байдаг. Гэгээтын таряан ходоодоо эрхим шанартай байдаг гэжэ хэлсэдэг. Таряа ургуулдаг ажыхыда өөһэдэн тээрмэ шухала хэрэгтэй. Иигэжэ 2000 ондо шэнэ тээрмэ тодохогдоһон байна.

Малай тоо толгой, хонин хүрэг олошоруулагдаа.

Иимэ байдалда залуу үетэн урматай хүдэлжэ, түрэн пайр наадажал, наяргажал байдаг. Тэдэнэй шэнэ гэрнүүдые барихадань, ажахы туһалжа, хахад сэнгыснь түлэсэдэг. Ажыхыда эдир хатаршадай ансамбль бии. Шэнээр

заһабарилгадаһан клубай үүдэнүүд үргэнөөр сэлгидэжэ, үдэшэндэ зугаан аадаһан замхандаггүй. Хүүгэдэй саадшые амжалтатай ажалладаг.

Николай Доржиевич

Доржиевай нютагайнгаа хургуулиа харууһан дороо абажа, директорэй уялга дүүргэжэ эхилэнһээнь хойшо танигдахаар бэшээр хубилшоо. Газар досоогүй шэрдэгдэжэ, сагаадагдажа, эхэ заһабарилга хэгдэ. Эрхим бэрхэ багшанаршые, хурагшадшые ажахын зүгһөө ходо урмашуулагдажа байдаг.

Дайнай болон ажалай ветеранууд, олон үхибүүдтэй гэр бүлэнүүд онсо анхарагдадаг. Тэдэнэртэ түрүүлэгшын, правлениин зүгһөө тэдхэмжэ, туһаламжа ходо хүргэгдэдэг.

Түни түбшэн зантай, хэлэһэн үгэдөө заатагүй хүрдэг Николай Доржиевич

Доржиевай ударидалга доро тус ажахы республика соогоо түрүү зэргэдэ гаража, саашадашые эдэбхи эршээсэ хуладхангүй ажаллахаар зоригжонхой.

Хэһэн ажалыень гүрэн үндэрөөр сэгнэжэ, үнгэргэжэ жэлэй октябры нарада үнгэргэгдэһэн агропромышленна болон болбосоруулгын промышленноостини хүдэлмэрилэгшэдэй Бүхэроссин зүблөөн дээрэ Н.Д.Доржиев ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ОРДЕНООР шагнагдаһан байна. Россин Федерациин правительствын премьер-министр Михаил Касьянов өөрөө энэ орден манай шотагай ажалай баатарта зүүлгээ гэжэ тэмдэглэе.

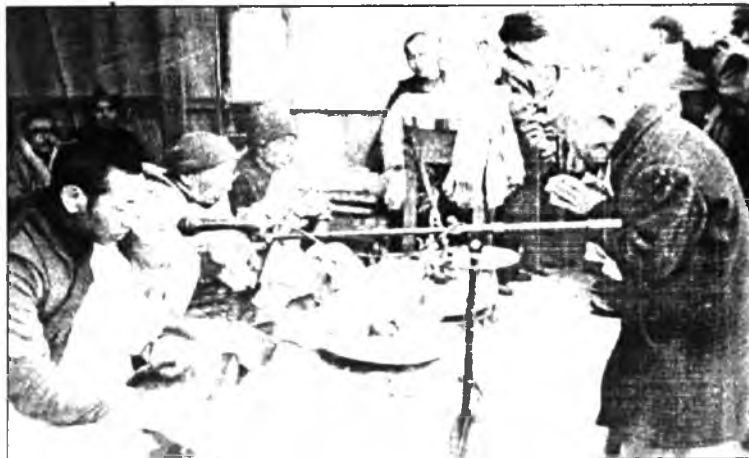
Туяна ДАМЧЕЕВА.

Зэдын район.

Зураг дээрэ: Россин Федерациин премьер-министр М.И.Касьяновтай, Россин Федерациин хүдөө ажахын болон эдеэ хоолой министр А.В.Гордеевтэй Москва хотодо Правительствын байшанда уулзаха үедөө.

Хэжэнгын аймагай байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн баярһаа

ТООНТО НЮТАГАЙ ШАРАЙ БАЙХАН

Хэжэнгын аймаг Буряад Республикымнай баруун урда хажууда, Шэтын областтой нэгэ хилэтэй юм. Хэжэнгэ нотагта сэнхир хүхэ утаһан шэнги Хэжэнгэ, Худан голнууд тала дайдаар, ой тайга соогуур, бүлэг бүлэг бургаануудай хоорондуур урлан, Шалсаана хадын хажуугаар ишилэн, саашаа Үдэ гол руу шудхан ородог. Эдэ ехэ бэшэ уһан голнууд тойроод байһан оршон тойронхи байгаалняа ундалуулан, амисхал оруулжа байдаг.

Хэжэнгэ нотагайхид олон орёо байдалда абтаһан - граждан дайн, коллективизаци, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайн дажарай һүүлээр хүл дээрээ бодожо, республика соогоо нилээд мэдээжэ болоһон юм. Табяад гаран элдэб шэглэлтэй эрдэмэй докторнууд, зуугаад эрдэмэй кандидатууд, нотагһаа гараһан бэлигтэн олон.

Жэшээ болгон бэшэбэл, ганса буряад совет литературы үндэһе һуури табигша Х.Н. Намсараев, Социалист Ажалай Герой Ц.Н. Номтоев, Б.Б. Базарон, Ц.Д. Ж. Дамдинжапов, Ц.Р. Галанов, Г.Ц. Дашабылов, Ц.Б. Цырендоржиев, хүгжэмшэд - СССР-эй арадай артист Б.Б. Ямпиллов, РСФСР-эй арадай артист Ж.А. Батуев, артистнар - буряад театрай мэргэжэлтэнэй үндэһе һуури табигһан Ч.Г. Генинов, РСФСР-эй арадай артист Д.Д. Дондоков, РСФСР-эй арадай артист С.Б. Рабсалов гээд тоолохо болоо һаа, Хэжэнгын дайдаа адли барагдашагүй намтартай юм.

Энэ бүгэдые юундэ тоолонобиб гэхэдэ, һаяхана байгша оной октябрын 13-14-дэ Хэжэнгын аймагай тогтоһоор 60 жэлэй ой үргэнөөр тэмдэглэжэ, баяр жабхаланта найр үнгэрбэ.

Найндэрэй хэмжээ ябуулганууд ингэжэ хубаарһан байна. Үглөөнэй 10 сагһаа захиргаанай байшанда найр нааданда эрхэн айлшадые дансалан бэшэлгэ үнгэрбэ. Тэрэшлэн нангин шүтөөн Шалсаана Буурал баабайда ошожо, хүнгэй эдэнэй дээжэ үргэн мүргэжэ буубад.

Хэжэнгэ нотагай уг гарбалтай, Россияда, Буряад Республикада мэдээжэ эрдэмтэд олоороо сугларжа, эрдэмэй практика конференцидэ хабаадаба. Эндэ Хэжэнгын захиргаанай гулваа Банн-Жаргал Бальжинмаевич Шаралдаев эрхэн айлшадаяа хоёр хэлэн дээрэ баясхаланаа мэдүүлэн, 60 жэлэй ойгоор халуунаар амаршалаад, президумдэ хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат, Буряад Республика соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ, ВАРК-ын вице-президент Б.Д. Баяртуев,

геолого-минералогин эрдэмэй доктор, профессор, Россия экологин академин эрдэмэй академик Ц.О. Очиров, Соёлой болон искусствын училишнин директор Л.В. Лоскутникова, Хэжэнгэ нотагай землячествын түрүүлэгшэ Б.Э. Доржиев гэхэ мэтэ хүндэгэ зонинэ урижа, Бато Дугаржанович Баяртуевай хүтэлбэри дор конференци эхилбэ.

Түрүүшын элидхэл техникэскэ эрдэмэй кандидат, Буряад Республикын габьяата инженер, Арадай Хуралай депутат Банн-Жаргал Бальжинмаевич Шаралдаев Хэжэнгын аймагай мүнөө үеын социально-экономическа байдал, гол зорилго, уридшалан хараалгын хүгжэлтэ тухай хөөрөжэ үгэбэ. Элидхэл соогоо Россия экономика байдал шэнэджэжэ байха үедэ Хэжэнгын аймаг экономика талаар шахардаад абаа һэн гэбэ. Мүн аймагтамнай дээдэ һургуулитай мэргэжэлтэд дугана. Мүнөө дээрэ гурбан гол ажахынууд хүдэлнэ. Залуу бэрхэ мэргэжэлтэдэ саашань регионуудта элгээжэ һургаха ёһотойбди. Тэрэшлэн мүнэ салһань талаар ажалшадга, гүрэндөө үрнгүйбди гэбэ. Тэдэнэй урда бэрхэшээлтэй гол зорилгонууд табяатай. Энэ бэрхэшээлээ эрдэмтэдтээ хамта дабан гаража шадаха бэшэ гүбди гэжэ Банн-Жаргал Бальжинмаевич найдана.

Хоёрдох элидхэл геолого-минералогическа эрдэмэй доктор, профессор Цирик Очирович Очиров «Байгаали ба тэрэнэй баялиг» гэхэн темэдэ Хэжэнгын аймагай байгаалин баялиг, газар дайдаа хайшан гэжэ зүбөөр хэрэглэхэб гэхэн хоһирхолтой асуудалуудые шагнагшадай анхаралда табиба.

Тэрэшлэн Буряадай АССР-эй габьяата багша, Хүндэлэй Тэмдэг орденэй кавалер, Буряад АССР-эй Верховно Советэй депутат ябаһан, «Арадай хүндэ» гэхэн шангай лауреат, аймагай зүбшээлэй түрүүлэгшэ Балдандоржо Базарович Рыбдылов «Хэжэнгын байгуулалтын үе болон туйлалта тухай, уридшалан ябаһан коллективүүд, колхозууд, совхозууд ба солото хүнүүд» гэхэн элидхэл хэһэн юм. Мүн Буряад орондоо мэдээжэ түүхын эрдэмэй доктор Ширап Бодиевич Чимитдоржиев элидхэлэйнгээ һүүлээр аймагай номой санда номуудаа бэлэглэбэ.

Саашань Бато Дугаржанович Баяртуев, экономика эрдэмэй доктор Павел Жалсанович Хандуев элидхэлүүдээ уншажа, конференцидэ хабаадагшадые хоһирхуулбад.

Үдэшын 18 сагһаа Хэжэнгын дуида һургуулида

Б-Ж. Шаралдаев
найндэрые нээбэ.

«Залуу мэргэжэлтэд - 2001» гэхэн конкур эхилбэ. Эндэ 16 залуу хүбүүд, басагад хабаадаһан аад, 5 илагшад шалгаржа, хүдэр хүбүүд Б.В. Дугарцыренов

«Хэжэнгын голэй» корреспондент, Б.Ц. Батуев - федеральна казначействэһээ, Ж.Д. Цыдендамбаев - эрдэмэй һуралсалай талаһаа, Ц.Д. Цынгуйев - 35-дахы аграрна лицейн багша, А.А. Чимитдоржиев хангалалгын албанһаа бэлиг шадабария дүрбэн гэшэ харуулжа, сугтаа хүдэлхэн коллективүүдэйнь ажалшад дэмжэлэхэн байна. Хүн бүхэн бэлэгтэ, мүнги шагнуудта хүртэбэ. Түрүүшын һуури эзэлхэн хангалгын албанһаа Люр Люшевич Чимитдоржиев 5 мянган түхэригэй шанда аймагай гулваһаа, сугтаа хүдэлжэ байһан коллективһээ бэлэг сэлэгүүдые абаба.

Энэ үдэр хүнгэн атлетикэ, эхэнэрнүүдэй, эрэшүүлэй волейбол үнгэрһэн юм.

Октябрын 13-най хэмжээ ябуулганууд Хэжэнгын аймагай захиргаанай хүтэлбэри доро һайн үнгэрбэ.

Соёлма БАЙМИНОВА

ДЖАРУН ХАШОРОЙ субарга арамнайлагдаба

Хэжэнгийн аймагтай байгуулагданаар 60 жилийн ойн баярта зориулагдсан хоёрдхи үдэрт шон шон байрануудай толлононууд олон байжа, хайндэри шонжые улам баяр болгожо, зонон, айшадай зүрхэ сэдхэлтэ урма зорин, баяр, омогорхолт гурүүлэн байна.

Нэн гурүүн үлдөөнэй Хэжэнгэ тоехонон гүбэн гол сагаан байшан аймагтай захиргаанай байшанан ходо бэлтэ, зүүн хойнонь баяр ёһологой оршон байдалда Хэжэнгийн аймагтай прокуратурын шон шон байшан нээгдэж, республикын Түрүүдэгийн нон дэхи орлогшо Е. К. Ханхалаев гурүүтэй ударидагнад шон гэрэй толлонодо хабаадаба.

Мүн шон сагта Хэжэнгийн дунда интернал хургуулин шон байшанан голтоогын баяр боложо, 40 жэйд турнада 26 выпуск гэхтү, аш үгыше наа 783 хурагшадые хургажа, ажабайдалтай үргэн харгыда гаргахан бэлгэтэй зондо, багшанарта, директорнуудтэ хайхан үгнүүд зориулагдаа.

Эндэ хурахан зон баяр баясхалан хүргэбэ, холоһоо ерэнэн айшад, республикын хүтэлбэрилэгшэд бэлэг сэлэгүүдые барюулба. Хэжэнгийн аймагтай захиргаанай гулваагай орлогшо Б. З. Эрдынеев, республикын Правительствын дэргэдэхи тусхай комитетэй түрүүлэгшэ В. М. Алексеева, Хуралсадай болон эрдэмэй министрествын ахатад мэргэжнэ Б. Р. Тудунова, Хэжэнгийн аймагтай эрдэмэй хуралсадай таһагые даагша И. Н. Дарижанова, анхан энэ хургуулин директор байхан республикын габьяата багша Д. Д. Даниширенов, бусад зон үгэ хэлэжэ, баяраа мэдүүлбэ, бэлэгүүдэ дамжуулба.

Эндэ Россин габьяата артист Д. Н. Сульгимов, уран зохиолшо Ц. Б. Цырендоржиев, бусад бэлгэтэй уран гараа бшуу. Бүрн манай багада, эндэ Ч. Н. Гениновой «Соёлма, Бато-Шулуун», В. Шекспирий «Отелло» гэрн зүжэгүүдые суута багша Самвил Базарович Цыренов найруулан табижа, олон зоние һонирхуулжа байгша бэлэй. Бигэ багашууд зүрхөө хөөрэнхн, һонирхон харагша гэмди. Мүнөө энэ хургуулин директор Ж. Ц. Доржиев бэрх өр хүтэлбэрилэгшэ.

Талаантай зоной эхин үлгы болоһон хургуулин эдир артистууд - «Хонгоруула» гэрн фольклорно бүлэгэйхид республикын габьяата багша И. С. Мункинагай ударидалга доро уран бэлгээ энэ үдэр харуулжа, бултанше баясуулжа байгаа. Энэ байшан Бато-Жаргал Дамбаевай бригада баринан байна. Уужам салуу, шэнэ байшан соонь холодоо хүүгэдэй хүжюун энэдэн замхангүй, багшанарай ухаан бодол ходоолол һонор, сэгжэнь баян, дүй дүршэлын улам дэшигэхэнь болтогой гэрн үрээл хүргөө һэмди.

Энэл үдэр баһал шотагаа суурхуулан мэдээжэ уран зохиолшо, поэт, «Буряад үнэн» газетэдэ олон жэлдэ хүдэлһэн бэлгэтэй журналист Александр Жамбалдоржиевай нэрэмжэтэ үйлэс баярай оршондо нээгдэһэн байна.

Харин үдэрэй 12 сагта Хэжэнгэ тоехонһоо баруун хойно хуушан һуури дээрэ олон зоной этигэл найдалай эхин, бүхы хүзэгтэнэй удаан хүлээһэн Джарун Хашорой субаргын арамнайн хайндэр боложо, һур жабхалантайгаар үнгэргэгдэбэ.

Республикымнай дээдын зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд - Президент - Түрүүлэгшэ Л. В. Потанов, Правительствын түрүүлэгшын нэгдэхи орлогшо Е. К. Ханхалаев, Ардай Хуралай Түрүүлэгшэ М. И. Семёнов, Буряад Республикадахи федеральна инспектор Б. В. Данилов баяр ёһололдо хабаадаба.

Хэжэнгын аймагтай захиргаанай гулваа Б. Б. Шаралдаев, Хэжэнгын дасанай Цыбан ламбагай гэгшэд энэ дэмбэрэлтэ үүргэтэй субаргыс бүтээлгэдэ сэх оролдолго гаргаа гэжэ тэмдэглэхээр.

Үдэрэй 2 сагһаа «Соёл болон спорт - аймагтай ойн баярта» гэрн зүжэглэмэл наадан сэх зохидоор үнгэргэгдөө. Хэжэнгын суута «Үетэн» гэрн бүлэгэй артистууд, Хэжэнгын соёлой уран бэлгэтэн, залуушууд талаангаа гэршэлбэ. Аргагүй хайхан хоолойтой дуушад. Хэжэнгэе магтадаг дуу зохиогшод, композиторнууд Эрдэнэ Батсүх, Ринчин Бурхив, Баяр Шойдоков, Баяр Батодоржиев, Цырен Шойжонмаев бусад олон шагнагшадые баясуулан байна.

Хэжэнгэ шотагаа олондо мэдээжэ болгоһон хибэс (гобелен) хэдэг Дарима Рабдановагай хүдэлмэринүүд, Гомбо Жамсарановай журналай стол, Хүртэйн бэлгэтэйшүүлэй ажал, Жигмит-Доржо Будажановай, Баир Дагбаевай уран бүтээлүүд эндэ ерэнэн зоной сэдхэл ханаагаа.

Олон тоото спортивна мурьсөөнүүд үнгэргэгдэжэ, эрхим бүхэшүүд, шандаһатан элирбэ.

Энэ зун бүхы зонине эмхидхэн ээрэ, баян программаараа, үндэр хэмжээгээрэ шалгархан зунай ээлжэтэ спартакиада ухаангүй бэрхээр эмхидхэн хэжэнгынхидэй, аймагтай гулваа Б. Б. Шаралдаевай, хүтэлбэрилэгшэдэй, соёлшодой үүргэ, хүсэл оролдолго тон сэх байгаа гэжэ олон республиканска газетнүүд, телевидени, радиогой тэмдэглэхээрнэ омогорхонобди.

Энэл ойн баяртаа тон һонин программа соёлшод, спортсменүүд бэсэлүүдэ. Соёлой таһагай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд, республикын соёлой габьяата хүдэл-мэрилэгшэд, соёлой таһагай дарга Г. Б. Д. Бадмаев, гүрэнэй шангай лауреат С. Н. Шойдокова гэгшэдэй оруулан хубита сэх байна.

Республикымнай хүтэлбэрилэгшэ зүгһөө сэх бэлэгүүд, мүнгэн шан барюулагдаа, хүндэтэ нэрэ зэргэнүүд эрхим хэжэнгынхидтэ үгтөө.

Хэжэнгэдэ байхалам, Хэшэг бодолни хайхан, Хэжэнгэрэ ошоходом, Холоһоо дуулаад хайхан...

гэрн үгэнүүдтэй Бэлгэтэ эхирэйи энэ шүлэгүүдэй үгэнүүд сээжэ соомни эдэлэн байгаа бэлэй.

Алдар суута зоноо - Х. Н. Намсарасев, Ч. Г. Генинов, Б. Б. Ямнилов, Ж. А. Батуев гэгшэдые дурсан, магтаа һэмди.

Хэжэнгэе саашадань хүгжөөхэ гол зорилгонуудтай, сэх хараа түсэбүүдтэй хэжэнгынхидыс, бэрхэ ударидагна - аймагтай гулваа Б. Б. Шаралдаевыс республикымнай дээдын зургаануудай бүхы хүтэлбэрилэгшэдэй дэмжэхэ, горитойгоор туһалха хүсэлтэй байһандань тон сэхээр баясанабди.

Джарун Хашорой барилга, шэмэглэл бэсэлүлһэн Ц. Ш. Цыванов, С. Н. Санжиев, Г. Шадрасев, Вл. Балдуев, бусад зон сэх буянда хүртөө. Олондо хүндэтэй Дубшановай, Б. Ж. Дамбаевай барилгын бригадирнууд шэнэ ажабайдал Хэжэнгэдэмай түхөөнэ. Тингээл хадань шэнэ гэрнүүд, шэнэ ажабайдал һалбархал.

Хэбэд номхон Хэжэнгэмнай хэээш манай зүрхэн соо...

Бэлгима ОРБОДОЕВА, Аркадий Батомункуевай фото-зурагууд.

“Я счастлива в своих внуках и правнуках”...

Очень сложно, тяжело пришлось тому поколению, которое родилось в 30-е годы. Их детство и школьные годы пришлось на военное лихолетье и послевоенную нужду.

И тем удивительнее, что многие представители этого поколения всю жизнь самоотверженно трудились, не боялись никаких трудностей, воспитали достойных детей.

Представителем поколения “тридцатников” является ветеран труда Гыма Бадмаевна Дариева, которая воспитала и дала образование пятерым своим детям.

Она любит рассказывать о своих детях (скажите, какая мать этого не любит!) и лукавые искорки то и дело вспыхивают в ее глазах.

Наверно, в молодости своей она была красавицей, думая я.

Эта энергичная женщина всегда добрая, полна сил и молодого задора. Я никогда не видел ее хмурой и недовольной. Никогда она, в отличие от многих, не брюзжит на нынешнюю жизнь, которая многих пенсионеров сделала нищими.

Ее обичном гостеприимном доме в Сотниково, у сына Бэлигто, всегда многолюдно. Ее постоянно навещают дети, внуки. У нее одних внуков целых тринадцать, да еще два правнука. Гыма Бадмаевна души не чаёт в них. Держит она садик, большой огород. Печёт необыкновенно вкусный хлеб.

Она успевает и готовить, и ухаживать за внуками, и с шутками-прибаутками рассказывать о разных событиях своей жизни, случаи из жизни детей.

Несколько слов о биографии моей героини. Она

родилась и училась в селе Кижинга. После окончания Красноярского финансово-кредитного техникума Гыма Бадмаевна работала бухгалтером Госбанка в Кижингинском, старшим инспектором бюджета в Хоринском райфинотдела.

В связи с образованием в 1967 году Кижингинского района она выехала в Кижингу работать зам. заведующего райфинотделом. Она работала там под руководством известного финансиста Ц.Г. Базарсадуева, где и набиралась опыта.

Без отрыва от производства, заочно она заканчивает экономический факультет Бурятского сельхозинститута.

За добросовестный труд награждалась Почетными грамотами Минфина Бурятии и Минфина России. В 1974 году, как специалиста отличного зарекомендовавшего себя, Гыму Бадмаевну перевели на работу в Минфин республики.

Работала она старшим контролером-ревизором КРУ Минфина России по Бурятии, а затем старшим контролером-ревизором КРУ Октябрьского райфинотдела Улан-Удэ.

Находясь уже на заслуженном отдыхе, она работала бухгалтером Министерства образования республики. Она же была первым бухгалтером детского журнала “Хараасгай” (“Ласточка”), так сказать, стояла у истоков его издания.

Гыма Бадмаевна сейчас числится в ветеранской организации Минфина Бурятии. Имеет она медаль “Ветеран труда”.

Сейчас она весь жар души отдает воспитанию своих внуков.

«Я счастлива в своих внуках и правнуках», - говорит она и счастливо улыбается.

Бато-Доржо СОДНОМОВ.

Сэсэн хурса ухаатай, урин налгай эжымни...

Минни эжы Буян угай. Бүхы наһан соогоо буян хэжэ, хүндэ туһалжа ябаһан, арбан хоёр үхибүүдые алыһан дээрэ үрэгжэ, гарын гантагада, хулын дүрөөдэ хүргэһэн, «Эхэ-герой» гэхэн алтан медальяр шагнагдаһан, эмшэ, домшо, дууша, айһа аймаг соогоо суутай, хүндэтэй Степанида Николаевна Хамгушкеватай танилсуулжа һанаатайб. Эжымни урихан түүхэрэн сагаан шарайтай, оно бадарһан, дабхаряатаһан мойһон хара нодэтэй, һүбэлгэн хурса ухаатай, уян сэдхэлтэй, дунда зэргын бэетэй, ябаһан газрын ялайжа байха - түргэн шуумар ажалһа юм.

Степанида Николаевна Хамгушкеева холын 1923 ондо Оһын аймагай Кутанка гэжэ тосхондо түрэхэн юм. Бага балшар наһандань абань наһа баража, Дарья Константиновна эжын гансааря табан үхүүдээ үндылгэжэ эхэ болгоо. Эжымни наһанайһаа нүхэрые ушаржа. Үбээ гөлой Горхон һууринда минни аба Хамгушкеев Матвей Хангалжиновичта хадамда гараба. Эжы аба хоёрни эбтэй эстэй ажаһууба. Бүхы арбан хоёр үхибүүдээ һайханаар үргэжэ, үргэн дардам харгыда оруулжа, бултандань дунда дээдэ мэргэжэл олгуулжа табиба. Эгээл эхэ Леонид хүбүүһинь Зүүн Сибирийн гүрэнэй соёлой институт дүүргэһэн, мүнөө Улаан-Үдэдэ ажаһуудаг. Уг гарбалайнгаа түүхын һалаануудые шудалһа. Николай Бурядай гүрэнэй багшанарай институт дүүргээд, Оһын аймагай Ново-Ленинэй дунда һургуулида багшалһа, арадай гэгээрэлэй отличник. Дмитрий Свердловский юридическэ институт дүүргээд, мүнөө Оһын аймагта прокуророор ажаллаһа. Саһа Москвагай багшанарай университет дүүргээд, мүнөө эндэ аспирантурада һурана.

Эгшэһээрэй дунда эгээ эхэн Мэри Москвагай А.М.Горькийн нэрэмжэтэ Литературна институт, аспирантура эндэ дүүргээд, хэлэ бэшгэй эрдэмэй кандидаттай нэрэ зэргэ хамгаалаа. Мүнөө Бурядай гүрэнэй университеттэ ажаллаһа. Залуу

университет улаан диплом-тойгоор дүүргээд, арад зондоо туһатай мэргэжэлтэд боложо, амжалтатай ажаллаһа.

Степанида Николаевна баян, бардам айлай эхэ - арбан хоёр хүүбүүд басагадтай, дүнөөд аша, зээнэртэй, арбаад гушанартай. Мүнөө үри хүүгэдэ хүл дээрнэ гаргажа, хурьһэтэ дэлхэй дээрэ гүн болгожо, хүхэ ногоо гэшхэжэ, арюун агаараар амилжа, арад зонойнгоо аша туһада амжалтатайгаар ажаллажа, ажаһуужа байхыемнай харахадаа, эжымнай эхээр баярладаг. Үхибүүдээр үнэр баян, алыһан соогоо ажал бадаруулжа һуухаһаа жаргалтай юн байхаб?

Эжымнай хушанай буряад дуунуудые һайн мэдэдэг, дууладаг, хонёохон хоолойтой юм. Аялга һайхан буряад дуунууд доро арбан хоёр үхибүүдынь тэгшэн үнды өөбди, мүнөө энэ хүгжэмтэ аялга доро аша, зээнэр, гушанарын түрүүһингээ алхамуудые хэнэ...

Минни эжы эхир түрэхэн юм. Арад зоной дунда эхир түрэхэн эхэнэр эмтэй, домтой гэжэ тоологдодог. Би бага ябахандаа, энээгүүр, тэрээгүүр гүйжэ унаад, хүлөө гэмтээгээ һэм. Хүлн хаблаад, намайгаа унтуулаагүй. Эжымни энэ хабдарыемни үлээгээд эльбэжэрхидэнь, эдэгшөө һэн. Гансаһы би бэшэ, бүхы аха эгэшэнэрни эжыдэ хандажа, элүүр энхэ болодог һэн. Манай нотагай зон үшэ хабһаһаа, хужуур хабдараа эжыдэм эльбүүдэ эдэгээдэг. Эжымни гар - эм юм Манай айлай хуршын басаган Марина хужуураа хабдаад, эжыдэ туһалһа гэжэ хандаба. Эжы тэрэ хабдан хужуурнь гурба даһин эльбээд үлээжэрхидэнь, эдэгшөө һэн, мүнөөһы болотор энхэ элүүр ябадаг. Нүгөө зарман үпезнэйманай дэлэн хабдаа гэжэ хандааг, эжын хоёр-гурба эльбэхэдэ, ямарһы хабдар үгы болодог. Минни эжы хэндэһы арсадагүй, хүн бүхэндэ туһалжа ябадаг, хэшгэ буянтай юм.

Изоolda СЕРГЕЕВА.

Василий Цыдыпович Тамара Найдановна Батуевтан Тэлэмбэ нотагтаа һайханаар хэлсүүлдэг хүндэтэ бүлэнүүдэй эгэн гэжэ. Бүлн түрүү Василий Цыдыпович хүдэлжэ эхилһэнһээ хойшо сабшаланай, таряалангай ургаса һайжаруулжа гэжэ туршалгануудые хэдэг һэн. Олон жэлэй волоснец түрүүһинхнэ Тэлэмбэдэ тарижа, үндэр ургаса абажа эхилһэн юм. 1959 ондо «Коминтерн» колхозой үндэхэн дээрэ «Комсомольский» совхоз тогтожо, залуу мэргэжэлтэн хормойгоо шуужа, хамсыгаа шамажа, бригадираарһы, агроном - семеноводорһы, главна агрономоорһы ажаллаа. Василий Цыдыпович даруу номгон зангаараа, хүндэ туһалжа, дүнгээ шэнжээрэ нотагайхидайнгаа сэдхэлдэ дүтөөр һаһагдадаг дээрһээ 1971 ондо совхозой рабочкомой түрүүлэгшээр һунгагдаһан байна. Хорбод жэлнүүдэй туршада ажалдаа амжалтатай хүдэлөөд байхадань, Хэндын һомоной гүйсэдкомой түрүүлэгшэ болохынь дурадхаба. Энэ харюусалгатай ажалда зонинэ хүтэлбэрлэхэ дүй дүршлөө хэрэгдэжэ, баһал урагшһагай ажаллаба. 1987 ондо даһинаа рабочкомой түрүүлэгшээр һунгагдажа хүдэлөөд, наһанайнгаа амаралтада гараһан намтартай. Тэрэ ямарһы ажал

«Аламжа Мэргэн Арюун Гоохон хоёр - 2001» гэхэн конкурсдо

АРЮУН ҺАЙХАН БҮЛЭ – АЖАБАЙДАЛАЙ ТУЛГУУРИ

даажа ябахандаа, бүхы хүсэ шадалаа элсүүлдэг, үнэн сэхэ хүн гэжэ бээ гэршлээ. Василий Цыдыпович олон жэлнүүдэй туршада аша үрэтэйгөөр хүдэлһэнһингөө түлөө «Буряад республикын агропромышленна комплексын габьяата хүдэлмэришэн» гэжэ нэрэ зэргэтэй, «Агууэхэ Эсэгын дайнай үсдэ шэн габьяата ажалай түлөө», «Шэнэ ба боро газар элдүүрилһэнэй түлөө» ба «Ажалай ветеран» гэхэн медальнуудаар, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Хүндэлэй грамотаар, мүн олон тоото бэшшы зургаануудай грамотануудаар шагнагдаһан, үнэтэ бэлгүүдээр урмашуулагданан юм. Мүнөө Василий Батуев наһанайнгаа амаралтаданы һаа, олоной хэрэгэй түлөө оролдоһоор зандаа. Хэдэн жэшэ дурдаһуу, буряад арадайманай бурхан шажаһаа, гурим заншалаа, соёл культураяа хэрэгжэ байһан мүнөө үсдэ Василий Цыдыпович хубитаяа оруулдаг. Мүн совхозой хүтэлбэрлэгшэд, мэргэжэлтэд Василий Цыдыповичтэ эрэгжэ, сэнтэйхэн заабаринуудынь абажал байдаг юм. Тэрэ сүлөөтэй сагтаа

«Ярууна», «Буряад үнэн» газетнүүдтэ статьянуудые, тоонто нотагаа, үсгэн нүхэдөө магтаһан шүлэг, дуунуудые бэшэжэ, зоной сэдхэл зүрхэ баясуулдаг.

Эрэ нүхэрэйһингөө нэрэ хүндые дэлһин үргөлсэхэ, гал гуламтаа найдамтаны аар сахилсаха, сэсэн бодолтойхон үгэнүүдээрэ дэмжэлсэхэ - буряад эхэнэрэй арюун шэнжэ шанарые дүүрэн бэсдэ шэнгэһэн хэбд номхон Хэжэнгэ тоонтоной Тамара Найдановна Батодоржиева багша мэргэжэлтэй юм. Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай дээдэ һургуулын эрхмн оюутадай нэгэн ябаһан Тамара Найдановна 1956 ондо

институдаа дүүргэжэ, түрэл Хэжэнгэдэ жэл хүдэлөөд, эхэнэр хүнэй табисуураар наһанайнгаа нүхэртэй уулзажа, хари газарта хүргүүдэжэ, хүнэй һамган, айлай бэри болоо һааб даа. Худануудынь бэршнгээ үүдынь татажа орохоһоонь хойшо энхэржэ, хадам эжын «Һайхан абгай» гэгты гэжэ хэлэхэн гэхэ. Нээрээһы, хурса харахан нодэтэй, урин дулаахан шарайтай, эелдэр зулгыхан зантай бэршэ наһан соогоо өөгшөөжэ, үргэжэ абаа. «Айхабтар сэсэн хадамуудтай байһамби, нэгшы даһин хатуу үгэ хэлсэжэ үзөөгүйб. Өөрөөһы харюудань зохидхоһоор хандаха гэжэ оролдоһоо һэм. Дүрбэн үхибүүдыемнай өөдэн болголсоһон, намайе гансаһы ажалда һаатаангүй ябуулаһаһан юм даа», - гэжэ Тамара Найдановна дурсаха.

Тамара Найдановна 42 жэлэй туршада ород ба буряад хэлэ, литература үрэдүнгэйгөөр заажа ябаа, тэрэнэй арба һайса гаран жэлнүүдтэ Тэлэмбын дунда һургуулын һуралсалай таһагые даагаа. Эгээл энэ үсдэ тэрэнэй ёһотой багшын шэнжэ шанар

тобойн гараа һэн. Тамара Найдановнагай завучаар хүдэлжэ үсдэ һургуули аймаг соогоо түрүү һургуулинуудай (мүнөөһы гэрэл зандаа) тоодо ородог һэн.

Тамара Найдановна олон жэлнүүдэй туршада амжалтатай хүдэлһэнһингөө түлөө һургуулын дирекцин, совхозой дирекци ба парторганизациин, аймагай, районий, республикын эрдэм һуралсалай министретын, РСФСР-эй «Знание» бүлгэмэй олон тоото грамотануудаар шагнагдаһан, «Арадай гэгээрэлэй эрхмн» гэхэн хүндэтэ нэрэ зэргэтэй. «Ажалай ветеран» гэхэн медаль тэрэнэй үбсүүеһы шэмэглэнэ.

Василий Цыдыповичтэней «үндэр наһандаа үргүүдэдэжэ жаргаха» үхибүүдынь эжыннэ мэргэжэл шэлэжэ, «Бурядай багшанарай институт дүүргэһэнһинүүд. Мүнөө Баярмаа, Дарима, Сэдэб гурбанһын БГУ-да багшалһа, одхон хүүбүүн Бэлигтэ Шэтэ хотодо олын хэрэг эрхилдэ. Хэн хшынһыне сэбэр һанаагаар сэдхэлээ зоригжуулан, ажабайдалай гүн соо дали жэгүүрээ дэгжээнхэн. Хүндэтэ нагаса, хүшнэн аба эжынэр болонхой Василий Цыдыповичтэн зургаан аша зээнэртэй. Тэдэнһингээ амтатайхан үнэрынь бэсдэ шэнгэжэ, харалсажа, дүнлэсэжэ һуудаг даа.

Цыренжаб РАБДАНОВА. Арюуны аймаг.

«Сагаан үбгэн-2001»
гэжэн конкурсдо

кандидат И.Булыгин болон бусад.
1972 онноо мүнөө болотор Б.Д.Б.Батоев Москвагай Үндэстэний институтта ажаллаһаар. 1975 ондо энэ бэлэгтэй багшын оролдолгоор манай республикада тус институттай филиал нээгдэһэн юм. Профессор Бабу-Доржо Батоевич БГУ-да диссертаци хамгаалгын сөвдөн гэршүүн болонхой.
Методическа хүдэлмэриинүүдхээ гадна уран зохёолнуудые бэшэдэг байха юм. Тэрэнэй бэшэһэн статьянууд, очеркунууд «Буряад

ЭРДЭМТЭН, БАГША, ЗОХЁОЛ НАЙРУУЛАГША

Эрдэмтэн бэлэн бэшэ зам дэһэн Бабу-Доржо Батоевич Батоев «хүн болохо багаһаа, хүлэг болохо унаганһаа» гэжэн сэдэн үгэнүүдые бүри багаһаа зүбөөр ойлгожо, хургуули будартаһы хурсахан, гэр тойрон ажадаһы бэрхэһэн ябаһан. Тиймэл хадаа эрдэмэй эгсэ орьел өөдэ шууд сэхэ даһшаа.

Шэтын багшанаарай институтта англи хэлэндэ Буража тараад, 1948 онноо Агил унда хургуулида энэ хэлэ заажа охилһэн ха. Эндэ заалгаһан шабинарһаань бэлэгтэй бэрхэ эрдэмтэд, эдэб мэргэжлэйд урган гараа. Нэрлэбэл медицинан эрдэмэй доктор, профессор, академик Э.Базаров, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор, профессор А.Шагдаров, экономикын эрдэмэй кандидат Б.М.Балданов, уран зохёолшо Д.Эрдынев, композитор Д.Ринчинов гээд олон байха.

Бабу-Доржо Батоевич Улаан-Үдын 2-дохи, 33-дахин хургуулинуудта англи хэлэ мүн ээ зааһан. 1954 ондо Д.Банзаровтай нэрэмжэтэ багшанаарай институт дүүргээ, энэл жэлһээ Буряад Республикын багшанаарай мэргэжэл дээшлүүлгын институтта арба гаран жэлдэ ажаллаа. Эндэ түрэлхи хэлэ, алтературин кафедрые аагаһаар хүдэлжэ байхадаа, программануудые, учебнигүүдые, методическа хүдэлмэриинүүдые бэшэлсээ, тэрэнэй удха шанар хайжаруулаасаа, өөрөө олон номуудые бэшээ.

1965 ондо Москвада кандидатска диссертаци амжалтатайгаар хамгаалжа, Буряадай гүрэнэй багшанаарай институтан педагогико болон психологиин кафедрада дээлжэ охилһэн байгаа. Тэрэ үедэ Бабу-Доржо Батоевичто заалгаһан бэлэгтэй оюутадые нэрлэбэл педагогикын эрдэмэй доктор, профессор, РАО-гой гэршүүн-корреспондент С.Калмыков, педагогикын эрдэмэй доктор, профессор В.Стрельников, психологиин эрдэмэй

үнэн», «Толон» сонинуудта толилогдожо байдаг. 1959 ондо «Хандама» гэжэ расказуудай суглуулбари, 1960 ондо «Хээрэн нүхэнэй шюуса» гэжэн туужа, 1979 ондо «Нүхэнэй шюуса» гэжэ ном хэблүүлээ. Зохёолнуудын хургуулинуудта үзэгдэдэг. Тийхэдэ үшөө «Арадуудай онтохонууд» гэжэн ном гаргуулаа хэн. Мүнөө Б.Б.Батоев «Буряад арадай дуунууд таабаринууд» гэжэ ном хэблээдэ бэлдэжэ байна

Эрдэмтэн бүхыдөө 100 гаран хүдэлмэри бэшэжэ хэблүүлээ. Тэрэ тоодо 8 монографи, 20 программа, 4 учебник, 40 хуралсалай-методическа номууд болон эрдэм шэнжэлгын олон тоото статьянууд гэхэ мэтэ. Эдээн сооһоо нүүдэй үедэ хэблүүлһэн 3 монографи, программа, учебник, 2 методическа хүдэлмэри академик П.Р.Атуовай нэрэмжэтэ шагнаада зууршалагдаа. Энэ үндэр шагналда хүртэхэ гэжэ батаар найданабди.

Бабу-Доржо Батоевичой хани нүхэр Цындыма Цыреновнае хайн мэдэхэб. Сэбэрхэн шарайтай, илдам урихан зантай, миин байхагүй, ходоол халиржа, ажал хэжэл ябадаг энэ эхэнэрые «Цындыма абгаймнай» гээд хүндэтгэйгөөр олохон ээ оюутад нэрлэһэн байха даа. Нүхэрэнгөө эрдэмэй орьел өөдэ даһшаада, Цындыма Цыреновна дэмжэжэ, дүнгэжэ, түнэг тулгууринь болоһон ээ байгаа ёһотой гэжэ ханагдана. Ордон шэнги томо гэр соонь ходо ариг сэбэр, бүхы юумэниинь зохидоор тааруулжа табигдаһан байха. Энэ бүлэ хэды бэрхэ үхибүүдые хүмүүжүүлээб! Валя басаганиинь инженер-экономист юм. Валера гэжэ хубүүниинь 20-дохи хургуули медальтайгаар дүүргээ, МГУ-да буража, физико-математическа эрдэмэй кандидат болоод, БНЦ-дэ ажаллаа. Баатарынш Москвада геодези болон аэрофотосъемкын институт дүүргээ, «Ориент» гэжэ фирмын генеральная директорээр ажаллана.

Дарима ЭРДЫНИЕВА,
журналист.

«АЛАМЖА МЭРГЭН АРЮУН ГООХОН ХОЁР-2001»
гэжэн конкурсдо

БУДАЕВТАНДА

Олон жэлдэ хүршэ хуужа, Оролсожо, гаралсажа ябаһан
Аха нүхэр Лубсан тандаа Амаршалан шүлэгөө зорюулам.
Үбэлэй үдэшин утага
Үргэн столдогшнай
Үзэһэн наһанайнгаа ябадалье
Үргэлжэ намдаа хөөрөгшэ бэлэйт.
Армида, гайнда ябахыетнай,
Ажалда промхоздо хүдэлхыетнай
Аягатай сайнуудаа уужа, Аятай гурсан хуугша хэмди.

Ошоһон, үнгэрхэн жэлүүг соо

Олон юумэ үзөөлта.
Бүхы ажалаа бүтөөжэ,
Бүхэриг зандаа хууналта.
Түхэрэн жэлэй эрьхэ бүри
Түхэн нотогоо айлшалжа,
Түрэхэн тоонтоёо баглажа,

Тэхэрюулан сэдхэхэдэ байсуулант.
Үнгэстэ телевизорээ хаража,
Үглөөгүүр радиогоо шагнажа,
Наһанайнгаа нүхэр Хангатаяа
Ногоохон сайгаа шаналсажа,
Найхан сэдхэхэлэр харилсажа,
наһанан боголоо хубалдажа,

Уужам Хори нотогтаа
Удаан жаргажа хуугым цаа.

Доржопалан
ДЫМБРЫЛОВ.

ҮНШЭН ХҮҮГЭДТЭ ТУЪАЛАМЖА

Буряад Республикын Ажалай болон социальна хүгжэлтын министрствын үүсхэлээр хуулиин наһа хүсөөгүй үхибүүдэй социальн-реабилитационно түбэй дэргэдэ үншэн хүүгэдые хүмүүжүүлэхэ бүлэг хаяхана байгуулагдаа. Тийн Улаан-Үдэдэ ажагуудаг гурбан гэр бүлэ хайн дураараа үншэн хүүгэдэй байшанһаа эхэ, эсэггүй үлэһэн багашуулые гэртээ абаа. Жэшээлхэдэ, Светлана Гельман нүхэртээ хоёр хүүгэдые мүнөө абанхай. Эдэ зон үхибүүн бүхэнэй түлөө гүрэнһөө зургаан зуун түхэриг абаха эрхэтэй. Гадна хуулиин наһа хүсөөгүйшүүлэй республиканска социальн-

реабилитационно түбһөө саг үргэлжэ туһаламжа үзүүлэгдэхэ юм. Ажалай болон социальна хүгжэлтын министрствын гэр бүлын, эхэнэрнүүдэй болон хүүгэдэй шийдхэгдээгүй асуудалнуудтай талаар таһагай начальник Лариса Давыдовагай хэлһээр, үри бэснэртэ хэрэгтэй юумыень абаха хэрэгтэ мянга хоёр зуун түхэриг номологдожо байха.

Үншэн үхибүүдые абаха зон байгаа наа, тус министрствэдэ хандажа болохо. Эрээдүүдэ нимэ арга Загарайн, Ивалгын, Тарбагатайн аймагуудта нэбтэрүүлэгдэхээр хараалагдана.

Ц.НАДЦАЛОВА.

УЯРХА, БАЯСАХА СЭДЬХЭЛТЭЙЛ

Республикын най хургуулинуудтай буряад хэлэ бэшэгтэй болон ород хэлэ литературин багшанаарай эрдэм мэдэсээр дээшлүүлгын курсууд БИПКР-гой дэргэдэ үнгэргэгдэб. Багшанар лекциүүдые шагнаһынгаа хажуугаар городской хургуулинуудта ошожо, дүршэл эхэтэй багшанаарай хэшээлүүдтэ ороһон байна. Энэ удаа багшанар Улаан-Үдын 17-дохи хургуулиин буряад хэлэй багша, Буряад Республикын габьяата багша, багшын ажалай ветеран Ханда Дамдиновна Гочесвагай хоёр хэшээлдэ хабаадаба.

Ханда Дамдиновнагай түрүүшын хэшээл-уулзалга 11-дэхи «д» класста «Зүрхэнэйгөө худал соо хүнэй соло дууданаб» гэжэн темээр поэтесса, СССР-эй журналистнуудай холбооной гэршүүн, СССР-эй Уран зохёолшоодой холбооной гэршүүн, Буряадай радиогой «Алтаргана» гэжэн литературна программын редактор Дулгар Ринчиновна Доржиевагай творчествоор үнгэргэгдэб. Энэ хэшээлэй эгээл хайшаалтайнь юун бэ гэхэдэ, поэтесса өөрөө энэ хонирхолтой хэшээлдэ байсажа, өөр тухайгаа хөөрөһөн, хурагшадай асуудалнуудта харюусаһан, «Полнолуние» гэжэн ном сооһоо шэнэ шүлэгүүдээ уншаһан байна.

«Саашадаа бултанай шюуса байхаяа наһанайгай» гэжэн

түрүүшын бүлэгтэ хурагшад поэтессын шүлэгүүдые уран гоёор уншажа, шүлэгтэй шэнжэлэл хэжэ, өөһэднөө наһал бодолоор хубаалдаһан байна. хурагшадтай шүлэгтэй удхые тайлбарилан, философско удхыень харуулан, эдэб жэшээлүүдые дурсан, юрэл сүлөөгөөр хөөрэлдэн байхыень шагнахада, ехэл урматай байгаа. Багша хэшээлээ яһала гоёор, дээдын хэмжээндэ үнгэргөө. Энэ хэшээл соо хурагшад түрэл тоонто, хүнэй хүйһэн, хүнэй сэдхэл тухай хөөрэлдэхэдэ, хүн гээшэ Эхэ газартаа хүйһөөрөө нягта холбоотой, тийхэдэ Эхэ газарнай хүндэл адли уярха, баясаха сэдхэлтэй гэхэн тобилолол хэнэ. Буряад зон эртэ урда саһаа үхибүүнэй түрэхэдэ, хүйһыень тоонтодоо буладаг гээшэ. Энэ баһал өөрын удхатай, хүнэй Эхэ газартаа дуратайнь харуула.

Иймэ хайхан, хүн бүхэндэ дүтэ, хүнүүдэй нангинаар наһа тоонто, бага наһан, түрэхэн эхэ тухай хөөрэлдөөн энэ хууһан багшанарые богонихон хугасаа соо бага балшар наһандань, тоонто нотогтань тэхэрюулжэ, бага наһанайнь амта нэргэжэ шадаа гэжэ тэмдэглэхээр.

Ханда Дамдиновнагай удаадахи хэшээл Исай Калашниковай «Шуһата зэбүүн саг» гэжэн зохёолоор 11-дэхи «а» класста үнгэргэгдөө.

Эдэ хэшээлүүд тухай

республикын хургуулиин багшанар, нэрлэн хэлэбэл, Түхэнэй аймагай Аршаанай хургуулиин буряад хэлэй багша Дашима Гылыкловна Дамдинова, Сэлэнгын аймагай Юрөөгэй хургуулиин ород хэлэй багша Любовь Данзановна Батуева, Ивалгын аймагай Гильберын хургуулиин багша Татьяна Бадмаевна Санжиева, Захааминай аймагай Дабаатын дунда хургуулиин буряад хэлэй багша Хандажап Дармаевна Дампилова гэгшэд хайн хайхан үгэнүүдые хэлээ. Мүн эдэ хэшээлүүдтэ БИПКРО-гой национальна хургуулинуудтай кафедрин доцент С. Санжадасва, методист С.Ж. Мархаева гэгшэд оролсоо.

Ханда Дамдиновна Гочесва мүнөө жэл 46-дахин хуралсалай жэлые угтан хүдэлжэ байна. Нүүдэй арбаад жэлэй туршда Улаан-Үдын 17-дохи хургуулида ажаллана. Ханда Дамдиновна мүнөө үсын буряад литератураар өөрын авторска программа бэсэнхэй.

Энэ хэшээлдэ орожо, Ханда Дамдиновнае, тэрэнэй хурагшадые шагнан баясаһан бүхы багшанаарай зүгһөө энэ хүндэтэ багшада халуун баярые хүргөөд, үнгэрхэн Багшанаарай үдэрөөр, хуралсалай шэнэ жэлээр амаршалажа, хайн хайхание хүсэнэб.
Х.ДАМПИЛОВА.

В ее работах - ИСТОРИЯ БУРЯТЧИ

Есть у творчества интересное свойство - оно может вдруг перенести нас во Времени, чтобы затем из той дали вернуться в настоящее наполненными новыми чувствами и мыслями. Работы народного художника России, лауреата Государственной премии Республики Бурятия Александры Никитичны Сахаровской уже названиями графических серий - «Гэсэр», «История одного улуса», «История моего народа», «Моя Бурятия», «По Монролин», «Край, где проходит БАМ», «Мой город Улан-Удэ» и других - будит воображение зрителя, ненавязчиво настраивая его на лирическую, необычайно теплую и задушевную волну. Соппротивление бесполезно, даже если вы в третьем или четвертом поколении горожанин, и вам не удержаться от желания вновь и вновь разглядывать творения художника. Всего один деревенский домик на литографии «Вечер», но жизнь вокруг него бьет ключом. Каждый из десятка с лишним людей, изображенных на ней, занят делом. Иначе не было бы этих ровных больших скирд сена, этой спокойной размеренности летнего вечера...

Той же гармонией, идущей скорее от уверенной деловитости людей, а может, от мастерства художника в композиционных решениях, дышат литографии «Сенокос», «Стрижка овец», «На полевом стане». И все слито в единое целое с природой, собственно, природа, хотя и обозначена довольно скуными штрихами, представляется зрителю также главным действующим лицом: эта степь, эти травы на дальних холмах наполнены запахами, они живут и хотят, чтобы люди были в дружбе с ними. Вроде бы нет на картинах неба, но вольно живет пространство, и свет, разлитый в нем, вызывает ощущение солнца.

Всегда интересно узнать, как пришел художник к своим работам.

Александра Никитична родилась в 1927 году в селе Ленинске Зиминского района Иркутской области в многодетной семье. В годы коллективизации были постоянные преследования, отца арестовывали не раз. Однажды, как вспоминает художница, несколько дней подряд по деревне гнали стадо коров и овец, отобранных у многих семей. В 30-е годы родители бежали от раскулачивания, и семья одно время жила в Окинском районе. Затем переехала в Улан-Удэ, вначале жила в поселке ПВЗ, потом - в поселке мясокомбината, спасшего Сахаровских от голода. Семье разрешили держать свиней.

Жизнь в военные годы в бараках была тяжелой, - вспоминает Александра Никитична. - Но мы, подростки, находили радость в общении друг с другом. Помню, в 40-е годы была в моде песня «Шаланды, полные кефали». У девочек были альбомы, и нарисованные мною шаланды качались на волнах почти в каждом альбоме.

Шура приезжала в город, и как-то попала ей в библиотеке тоненькая книга о первой декаде бурят-монгольской литературы и

искусства в Москве. В ней были фотографии художников Сампилова, Тимина. И у девушки появилась мечта познакомиться с первым из них. Город большой, и встреча могла не состояться. Но однажды случайно она увидела его, придя в кино.

Хотя тогда я была очень стеснительной, набравшись смелости, села рядом с ним и его женой. Цыренжап Сампилович оказался очень общительным, доступным, хотя уже был заслуженным деятелем искусств РСФСР, председателем Союза художников Бурятии. Я

А. Сахаровская

А, главное, в этих поездках она все больше влюблялась в родные просторы, в своих земляков, в свою профессию художника. Сохранилась тетрадь в коричневом дермантиновом переплете с карандашными набросками тракторов, загорелых колхозников, уголков природы, сельского быта. Средства на эти поездки и на дорогу в Ленинград приходилось зарабатывать, как и многим другим художникам, снимая копии для Художественного фонда.

Я не знала, что такое отдыхать в летние каникулы, -

рассказала ему о себе, что хочу стать художником. Он дал мне домашний адрес. И я приезжала к нему в воскресные дни на улицу Шмидта брать уроки.

Очень приветливо встречала меня его супруга Ханда Очировна - продолжает Александра Никитична. - Цыренжап Сампилович ставил для меня натюрморты в мастерской. Иногда, засидевшись за работой допоздна, я шла на мясокомбинат пешком («ученик», поезд тех лет, ходил только утром и вечером). Помню, Цыренжап Сампилович был страстным любителем шахмат, играл тут же. Жизнерадостный, в нем не было совершенно спеси. К нему постоянно приходили художники, особенно молодежь, Инкижинов, Гончар, Воробьев, учившиеся тогда в Иркутском художественном училище. Затем и я, по совету Сампилова, поехала поступать в это училище, встретившее меня атмосферой высокой духовности.

Может, это шло от общения с интересным человеком, библиотекарем Константином Николаевичем Донским. Он плохо одевался, а на свою

зарплату покупал книги. Были у него котомочки, для которых он доставал из-под полы редкую литературу по искусству.

В их числе была и Шура. Именно тогда она и приобрелась впервые к европейскому искусству, узнала об импрессионистах.

Благодаря поддержке и пониманию матери и сестер Александра окончила затем графический факультет Ленинградского института живописи, скульптуры и архитектуры им. И.Е.Репина.

В студенческие годы, как только наступали летние каникулы, молодая художница просилась на практику на родину и отправлялась путешествовать по Бурятии. То были настоящие творческие поездки, из которых привозила Александра множество этюдов.

вспоминает А.Н.Сахаровская, - много рисовала людей, пейзажи, искала прообразы сказочных и исторических героев. Иногда беседы с пожилыми людьми подсказывали решение той или иной композиции.

Так художница пришла к своей первой крупной работе - графической серии иллюстраций героического эпоса «Гэсэр».

До меня к «Гэсэру»

обращались многие - Сампилов, Мэрдыгеев, Тимин (в постановке балета «Гэсэр»), Павлов, Окладников, Бадаев, - замечает Сахаровская. - Словом, целая группа художников старшего поколения. Я же была тогда выпускницей института, помню ажиотаж, приехала девушка, окончившая высшее учебное заведение. Комиссия во главе Хоца Намсараева поручила мне сделать иллюстрации к «Гэсэру». Но мне не хватало практики. И когда я представила свои работы, члены комиссии в пух и прах раскритиковали мои эскизы. У меня отобрали заказ, разрешив мне только внешнее оформление, а внутренние иллюстрации поручили Бадаеву, Мэрдыгееву, Павлову и Окладникову. А в это время мужа (К.С.Зонхоев был торгпредом СССР в Харбине) отправили в Китай, у него там был свой кабинет.

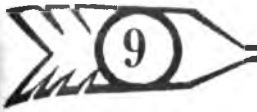
Александра взяла с собой книгу, и в течение того полугодия зародились эскизы «Девушки с ведрами», «Ехор». По возвращении в Бурятию она поехала в подмосковный Дом творчества «Челюскинское», который в то время помог в профессиональном росте многим художникам-графикам. В подмосковье Сахаровская много работала над станковыми листами.

«Гэсэра» еще не каждый подал, все впереди, - говорит Александра Никитична. - Ведь каждый по-своему выражает эту тему. Мне ближе психология и бытовые сцены, а Шенхорову - батальные сцены. Пурбуев - прекрасный миниатюрист, у него свое видение «Гэсэра». И мне не нравится, что нас, художников, «сталкивают лбами», подчеркивая превосходство одного над другим. В начале 60-х годов Семен Липкин, известный советский поэт и переводчик, увидел мои работы на выставке и пригласил меня иллюстрировать московское издание эпоса в его переводе (несколько ветвей). Тогда было два издания с переводом Липкина.

А.Н.Сахаровская участвовала во многих художественных выставках в СССР и за рубежом, в ГДР, Италии, Монголии, ФРГ, Чехословакии, Швеции, Японии. В Москве персональная выставка состоялась в 1974 году. Работы художницы приобретены Государственным музеем изобразительных искусств им. Пушкина, Государственной Третьяковской галереей, Художественным музеем им. Ц.Сампилова. Интерес у посетителей вызвала персональная выставка А.Н.Сахаровской, проходившая в Улан-Удэ в большом зале Художественного музея им. Ц.Сампилова в июне-июле 1997 года.

Рядом с графикой народного художника экспонировались работы ее дочери талантливого петербургского художника-прикладника Елены Зонхоевой, - выполненные в технике аппликации, батика, живописи.

В будущем году Александр Никитичне, живущей ныне в Санкт-Петербурге, исполнится 75, и она готовит экспозицию, чтобы показать ее в родной Бурятии. А нам, почитателям ее творчества, остается ждать этого события.

ПРОГРАММА ТЕЛЕПЕРЕДАЧ

Понедельник, 29

ОРТ

07.00 Телеканал "Доброе утро"
08.00 Новости
09.15 "Земля любви". Сериал
10.15 Т/с "Каменская: Шестерки умирают первыми".
11.15 Детектив. "Время разбрасывать дело Гохрана. 1994 год. Часть 2-я"
12.50 Библиомания
13.00 Новости
13.15 Аркадий Райкин в комедии "Мы с вами где-то встречались..."
15.00 Добрый день
16.00 Новости
16.15 Возможно все
16.30 Звездный час
16.55 "Вечный зов". Сериал
18.00 Большая стирка
19.00 Вечерние новости
19.25 "С легким паром!" В гостях у Евдокимова
20.00 "Земля любви". Сериал
21.00 Жди меня
22.00 Время
22.35 Т/с "Убойная сила-3: Предел прочности"
23.45 Независимое расследование
23.50 Ночное "Время"
00.30 "На футболе" с Виктором

Гусевым

01.35 Паранормальные явления. Закрытое досье

РТР

07.40 Утро Бурятии
07.50, 08.50, 09.50, 10.50 ВЕСТИ-МОСКВА
08.00 09.00 10.00 11.00 ВЕСТИ
08.15 Т/с "Верность любви"
08.45 "Православный календарь"
09.15 "Телегузика"
09.40 СЕМЬНИЕ НОВОСТИ
10.15 "Экспертиза РТР"
10.30 Москва-Минск
11.15 Фантастический фильм "Марс атакует"
13.00 ВЕСТИ
13.30 Киножурнал "Фитиль"
13.55 Детектив "Кобра". Фильм 3-й.
14.00 "Груз"
15.30 "Что хочет женщина".
16.00 ВЕСТИ
16.30 Т/с "Крылья любви"
17.25 Т/с "Дикий ангел"
18.20 Т/с "FM и ребята"
19.00 Охрана. Праздничный выпуск
19.35 Уроки бурятского языка
19.45 Второе дыхание Закамны

20.00 Байгал
20.15 Прогноз погоды
20.20 Гороскоп
20.25 "Бурятия-спорт". Худ.-публ. программа
21.00 АО "Бурятия-спорт: прошлое, настоящее, будущее"
21.10 "Белый месяц" представляет: "В песне - душа народа"
21.20 Подробно и обстоятельно
21.30 Республиканские новости
21.50 Гороскоп
22.00 Вести РТР
22.35 Вести - Бурятия

РТР
22.55 Детектив "Пуаро Агаты Кристи"
01.00 ВЕСТИ-ПОДРОБНОСТИ
01.30 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ - МОСКВА
01.40 ПОСЛЕДНИЙ СЕАНС. Детектив "Ключи от рая"
03.35 Прогноз погоды

ГИВИКОМ

07.00 Начало
08.00 М/с "Икс-мен"
08.30 М/с "Шкодливые пес"
09.00 М/с "Таинственные рыцари Тир На Ног"
09.30 М/с "Мурашки"
10.00 "24" Инф. программа
10.15 Телеспецназ
10.30 "Мир спорта глазами Жиллетт"
11.00 Фильм "Девять месяцев"
13.30 "Случайный свидетель"
14.00 "24". Инф. программа
14.15 "Моего ид."
14.30 Жизнь без риска
14.45 Фильм "Золушка в сапогах"
16.05 Телесериал "Гипноз"
17.00 М/с "Таинственные рыцари Тир На Ног"
17.30 М/с "Мурашки"
18.00 Школьное ТВ
18.25 "Муз. поздравления"
18.55 Сериал "Чертенюк"
20.00 "24". Информационное обозрение.
20.30 "Сейчас"
21.00 М/с "Симпсоны"
21.30 Боевик "Враг моего врага"
23.40 Сериал "Пятый угол"
01.00 "24". Инф. обозрение

01.30 Телеспецназ
01.40 Футбольный курьер

АРИГ УС

08.00 "Сейчас"
08.20 Погода
08.25 Дорожный патруль. Сводка за неделю
08.40 "Мое кино" с В. Мережко
09.30 "Все в сад"
10.00 Завтрак с Соловьевым
10.35 Формула успеха
11.00 Т/с "Сыщики": "Черт лысый"
12.10 "Тумэр морин" предлагает
12.15 День заднем
12.30 "Сейчас". Спорт
12.40 День заднем
13.00 "Сейчас"
13.15 День заднем
13.30 "Сейчас"
13.35 Спорт
13.40 День заднем
13.50 Назло
17.00 Перерыв до 17 часов
17.45 Победносный голос верующего
18.15 "Тумэр морин" предлагает
18.20 Музыкальный подарок
18.40 Дорожный патруль
18.55 "За стеклом"
19.35 То, что надо!
20.00 "Сейчас"
20.25 "Восточный экспресс"
20.35 Метеопрогноз
20.40 Формула успеха
21.05 Итоги с Е. Киселевым
22.35 Телеигра "Обратный отсчет"
23.30 "Восточный экспресс"
23.40 Метеопрогноз
23.45 Катастрофы недели
00.20 Т/с "Первая волна-3": "Убежище"

ОТВ

17.00 М/ф "Бэтмен"
17.30 М/ф "Сильвестр и Твити"
18.00 Т/с "Удивительные странствия Геракла"
19.00 "Первое свидание"

20.00 Комедия на СТС: "Веселая компания"
20.30 Клип-презент
20.50 Товарный ряд
21.00 Т/с "Мамука"
22.00 Кино на СТС: "Байки из склепа. Рыцарь-Дьявол"

НТВ

08.00 "Сегодня"
08.25 "Криминал"
08.30 "Впрок"
08.40 "Афиша"
08.50 "Наши любимые животные"
08.55 "Пять минут с Новоженовым"
09.00 "Сегодня"
09.15 "Карданый вал"
09.25 "Большие деньги"
09.35 "Криминал"
09.40 "Пять минут с Новоженовым"
09.50 "Наши любимые животные"
09.55 "Чистосердечное признание"
10.25 "Служба спасения"
11.00 "Сегодня"
11.15 "Намедни"
12.30 "Кулы"
13.00 "Сегодня"
13.20 "Наши любимые животные"
13.25 Наше кино. Н.Рыбников, А.Ларионова и М.Жаров в фильме "Млечный путь"
15.00 "Сегодня"
15.25 "Криминал"
15.35 "Большие деньги"
15.45 "Афиша"
15.55 Сериал "Королева Марго"
17.00 "Сегодня"
17.30 Сериал "Салон красоты"
19.45 Сериал "День рождения Буржуя-2"
21.00 "Сегодня"
21.30 "Карданый вал"
21.40 "Алчность"
22.30 "Пять минут с Новоженовым"
22.35 Сериал "Скорая помощь" (США)
23.40 "Криминал"
00.00 "Сегодня"
00.35 "Герой дня"
00.55 "Журнал Лиги чемпионов"
01.35 Гордон

Осенний сезон на "Верхней Березовке!"
Пансионат "Верхняя Березовка" приглашает гостей и жителей республики отдохнуть и поправить свое здоровье.
Проезд авт. №8 до ост. "Дом отдыха", тел. 34-45-75

Вторник, 30

ОРТ

07.00 Телеканал "Доброе утро"
08.00 Новости
09.15 "Земля любви". Сериал
10.15 "Каменская: Шестерки умирают первыми". 2-я серия
11.15 "С легким паром!" В гостях у Евдокимова
12.50 Библиомания
13.00 Новости
13.15 Побег через линию фронта в немецком фильме "Охота на верога"
14.30 "Проклятый океаном".
15.00 Прогноз погоды
15.15 Добрый день
16.00 Новости
16.15 Семь бед - один ответ
16.30 Царь горы
16.55 "Вечный зов". Сериал
18.00 Большая стирка
19.00 Вечерние новости (с сурдо-переводом)
19.15 Оливо
19.25 Спасатели. Экстренный вызов
19.30 "Земля любви". Сериал
19.45 "Слабое звено". Игровое шоу
20.00 Время
20.25 Т/с "Убойная сила-3: Спидвей"
20.35 Кремль-9. "Гараж особого назначения"
20.45 Ночное "Время"
21.00 Цивилизация
21.25 Сумерки империи в фильме "Политик"
22.00 РТР
22.35 Утро Бурятии
08.50 09.50 10.50 ВЕСТИ-МОСКВА
09.00 10.00 11.00 ВЕСТИ
11.15 "Верность любви". Телесериал

08.45 "Православный календарь"
09.15 "Телегузика"
09.40 СЕМЬНИЕ НОВОСТИ
10.15 "Экспертиза РТР"
10.30 "Национальный доход"
10.35 "История о девонке, наступившей на хлеб". "Погоня". М/ф.
11.15 Сериал "Семейные тайны"
12.10 ДИАЛОГИ О ЖИВОТНЫХ
13.00 ВЕСТИ
13.30 "Санта-Барбара". Телесериал (США)
14.25 Мелодрама "Возвращение в Эдем". Т/с
15.30 "Что хочет женщина".
16.00 ВЕСТИ
16.30 ПРЕМЬЕРА. "Крылья любви". Т/с
17.25 "Дикий ангел". Телесериал (Аргентина)
18.20 ПРЕМЬЕРА. "Простые истины". Телесериал

БГТРК
19.00 Детское время. Мультурок
19.05 Улгур
19.30 "Бугэдэ Буряадай хуралье утуулан"
19.50 Читинские ключи
20.00 Байгал
20.15 Прогноз погоды. Рек-тайм - время Вашей рекламы!
20.20 Гороскоп
20.25 Спортивная программа "Тамир"
20.45 Точка зрения Жириновского
21.00 "Позиция". Степан Калмыков-ректор БГУ
21.20 Из золотого фонда БГТРК
21.30 Республиканские новости
21.50 Прогноз погоды и гороскоп
22.00 Вести РТР
22.35 Вести - Бурятия

РТР
22.55 Сериал "Семейные тайны"
00.00 Д/ф "Беларусь"
01.00 ВЕСТИ-ПОДРОБНОСТИ
01.30 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ - МОСКВА
01.40 Х/ф "Гонконгский клинок" (США). 1985г

ГИВИКОМ

07.00 Начало
08.00 М/с "Икс-мен"
08.30 М/с "Шкодливые пес"
09.00 М/с "Таинственные рыцари Тир На Ног"
09.30 М/с "Мурашки"
10.00 "24". Инф. программа
10.15 Телеспецназ
10.30 Футбольный курьер
11.00 Фильм "Враг моего врага"
13.10 "Метро"
13.30 "Случайный свидетель"
14.00 "24" Инф. программа
14.15 "Телемагазин"
14.45 "Пятый угол"
16.30 "Секретные материалы"
17.00 М/с "Таинственные рыцари Тир На Ног"
17.30 М/с "Мурашки"
18.00 М/с "Шкодливые пес"
18.25 "Музыкальные поздравления"
18.55 Сериал "Чертенюк"
20.00 "24". Инф. обозрение
20.30 "Сейчас"
20.55 "Жизнь без риска"
21.00 М/с "Симпсоны"
21.30 Трагикомедия "Жизнь прекрасна".
23.50 Сериал "Пятый угол"
01.00 "24". Инф. программа
01.30 "Телеспецназ"
01.45 "Иллюзион". Фильм "Долгое жаркое лето"

АРИГ УС

08.00 "Восточный экспресс"
08.10 Метеопрогноз
08.15 "Сейчас"
08.50 Тушите свет
09.00 "Тумэр морин" предлагает
09.05 Дорожный патруль
09.20 Гражи
09.50 Спорт
09.55 Метеопрогноз
10.00 Формула успеха
10.25 Детектив Нэш Бриджес: "Сеть"
11.25 "За стеклом"
12.00 "Сейчас"

ОПТОВО-РОЗНИЧНЫЙ ЦЕНТР «БАЙКАЛ»

Бельевой трикотаж (детск., взросл.) г.Москва. (нижние цены)
Мужское "человек безе": пальто, трико х/б, детское взрослое
Колодки в.б., г.Москва, Смоленск
Колодки в.б., 3 вида, Москва, Смоленск
Колодки в.б., женские, г. Москва, Смоленск
Колодки в.б. детские (все размеры), г. Москва
Покри х/б, и ш. детские, махровые мужские, г. Санкт-Петербург
Резинка детская, женские, г. Москва
Салки словные, г. Омск, детск., жен. и муж., с мехом
Обувь кожаная детская, мужская, женская, (нижние цены)
Детская зимняя обувь с искусственным и натуральным мехом
Взрослые детские, взрослые
Салки в.б., г. Москва
Салки и ботинки зимние мужские с искусственным и натуральным мехом, г.Новосибирск
Салки зим. женские, 15 моделей, г. Челябинск, г. Новосибирск
Туфли кожаные муж. дет., 20 мод. Нов., Челябинск
Кроссовки детские, взрослые 10 мод. Нов., Челябинск
Обувь резиновая (сапоги детские, женск., мужск., рыбацкие)

Цены действительны с 25 по 31 октября
58 руб.
78 руб.
от 14 руб.
от 20 руб.
от 5 руб. 90 коп.
от 68 руб.
от 178 руб.
от 198 руб.
от 250 руб.
от 698 руб.
от 798 руб.
от 498 руб.
от 230 руб.
от 118 руб.
Лиц. №1500-Д от 25.01.99г.

ул. Сахьяновой, 6 а, ост. «ПОШ», с обратной стороны Геолог. института, тел.: 33-43-86, ул. Гагарина, 37. Тел.: 26-30-87 (напротив магазина «Юбилейный») РАБОТАЕМ БЕЗ ВЫХОДНЫХ

12.10 День заднем
12.30 "Сейчас". Спорт
12.40 День заднем
13.00 "Сейчас"
13.15 День заднем
13.30 "Сейчас"
13.40 Тушите свет
13.50 Назло

Перерыв до 17.00
17.00 Т/с "Самые громкие преступления 20 века"
17.30 Дорожный патруль
17.45 Победносный голос верующего
18.15 "Тумэр морин" предлагает
18.20 100 чудес света: "Мексиканцы: как они себя видят"
19.25 Муз. подарок
19.50 Киноподробно
20.00 "Сейчас"
20.25 "Восточный экспресс". Метеопрогноз
20.45 "Право знать"
20.55 Т/с "Сыщики": "Иерихонские трубы"
22.05 Формула успеха
22.30 Т/с "Улицы разбитых фонарей": "Сердечная недостаточность"
23.40 "Восточный экспресс"
23.55 Метеопрогноз
00.00 "Сейчас"
00.35 Спорт.
00.40 "Забывтый полк"

ОТВ

17.00 М/ф "Бэтмен"
17.30 М/ф "Сильвестр и Твити"
18.00 Т/с "Удивительные странствия Геракла"
19.00 Шоу-бизнес
19.30 Т/с "Чудеса науки"
20.00 "Веселая компания"
20.30 Клип-презент
20.50 Товарный ряд

НТВ

21.00 Т/с "Мамука"
22.00 Кино на СТС: "Кладбище домашних животных"
08.00 "Сегодня"
08.45 "Криминал"
09.00 "Сегодня"
09.15 "Впрок"
09.25 "Наши любимые животные"
09.30 "Пять минут с Новоженовым"
09.35 "Афиша"
09.40 "Карданый вал"
09.45 "Большие деньги"
09.55 Сериал "Скорая помощь" (США)
11.00 "Сегодня"
11.20 "Алчность"
12.05 "Шоу Елены Степаненко"
13.00 "Сегодня"
13.20 Наше кино. И.Мирошниченко и А.Белявский в фильме "Их знали только в лицо"
15.00 "Сегодня"
15.25 "Криминал"
15.35 "Большие деньги"
15.45 "Афиша"
15.55 Сериал "Королева Марго"
17.00 "Сегодня"
17.30 Наше кино. "Антон Иванович сердится"
18.45 Сериал "Салон красоты"
19.50 Сериал "День рождения Буржуя-2"
21.00 "Сегодня"
21.30 Наше кино. "Девушка с коробкой"
22.35 Сериал "Скорая помощь" (США)
23.40 "Криминал"
00.00 "Сегодня"
00.50 Футбол. Лига Чемпионов. "ЛОКОМОТИВ" (Москва) - "РЕАЛ" (Мадрид, Испания)
02.55 Гордон

Среда, 31

ОРТ

07.00 Телеканал "Доброе утро"
10.00 Новости
10.15 "Земля любви". Сериал
11.15 "Убойная сила-3: Предел прочности"

РТР

07.30 Утро Бурятии
07.50 08.50 09.50 10.50 ВЕСТИ-МОСКВА
08.00 09.00 10.00 11.00 ВЕСТИ

11.15 Сериал "Семейные тайны"
12.10 ДИАЛОГИ О ЖИВОТНЫХ
13.00 ВЕСТИ
13.30 Национальный доход

БГТРК
19.00 Детское время. "Тудэб баабайнда"

РТР
22.55 Сериал "Семейные тайны"
01.00 ВЕСТИ ПОДРОБНОСТИ
01.30 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ - МОСКВА

Тивиком
07.00 Начало
08.00 М/с "Икс-мен"
08.30 М/с "Шкодливый пес"

13.30 "Случайный свидетель"
14.00 "24". Инф. программа
14.15 "Телемагазин"

Ариг Ус
08.00 "Восточный экспресс"
08.15 Метеопрогноз
08.20 "Сейчас"

Перерыв до 17.00
Т/с "Самые громкие преступления 20 века"

13.10 Клуб "Белый попугай"
13.30 "Случайный свидетель"
14.00 "24". Инф. программа

20.00 "Сейчас"
20.25 "Восточный экспресс". Метеопрогноз

ОТВ
17.00 М/с "Бэтмен"
17.30 М/с "Сильвестр и Твитти"

НТВ
08.00 "Сегодня"
08.50 "Криминал"
09.00 "Сегодня"

09.30 "Пять минут с Новоженовым"
09.35 "Афиша"
09.40 "Карданный вал"

09.30 "Пять минут с Новоженовым"
09.35 "Афиша"
09.40 "Карданный вал"

09.30 "Пять минут с Новоженовым"
09.35 "Афиша"
09.40 "Карданный вал"

09.30 "Пять минут с Новоженовым"
09.35 "Афиша"
09.40 "Карданный вал"

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-55-97 •

Четверг, 1

ОРТ

07.00 Телеканал "Доброе утро"
10.00 Новости
10.15 "Земля любви". Сериал
11.15 "Убойная сила-3: Сливдэй"

РТР

07.40 Утро Бурятии
07.50 08.50 09.50 10.50 ВЕСТИ-МОСКВА
08.00 09.00 10.00 11.00 ВЕСТИ

13.00 ВЕСТИ
13.30 "Санга-Барбара". Телесериал (США)

БГТРК
19.00 Детское время. Мультурок
19.05 Чилинские ключи

РТР
22.55 Сериал "Семейные тайны"
01.00 ВЕСТИ ПОДРОБНОСТИ
01.30 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ - МОСКВА

Тивиком
07.00 Начало
08.00 М/с "Икс-мен"
08.30 М/с "Шкодливый пес"

13.10 Клуб "Белый попугай"
13.30 "Случайный свидетель"
14.00 "24". Инф. программа

Ариг Ус
08.00 "Восточный экспресс"
08.10 Метеопрогноз
08.15 "Сейчас"

Перерыв до 17.00
Т/с "Самые громкие преступления 20 века"

13.10 Клуб "Белый попугай"
13.30 "Случайный свидетель"
14.00 "24". Инф. программа

Если вы решили платить только за количество потребляемой воды и тепла, "Улан-Удэнское приборостроительное объединение" обеспечит монтаж, установит и поставит на гарантийное обслуживание и обеспечит послегарантийный ремонт.

г.Улан-Удэ, ул.Хоца Намсарьева, 7, тел.: 34-69-73, 34-78-17, факс 21-51-03, E-mail uupro@bumet.ru

20.00 "Сейчас"
20.25 "Восточный экспресс". Метеопрогноз
20.40 "Формула успеха"

ОТВ
17.00 М/с "Бэтмен"
17.30 М/с "Сильвестр и Твитти"

НТВ
08.00 "Сегодня"
08.50 "Криминал"
09.00 "Сегодня"

Прибор прост и надежен в эксплуатации, имеет продолжительный срок службы 12 лет, межпроверочный срок 2 года, компактен и универсален.

08.35 "Большие деньги"
08.45 "Наши любимые животные"
08.50 "Криминал"

08.35 "Большие деньги"
08.45 "Наши любимые животные"
08.50 "Криминал"

08.35 "Большие деньги"
08.45 "Наши любимые животные"
08.50 "Криминал"

08.35 "Большие деньги"
08.45 "Наши любимые животные"
08.50 "Криминал"

Пятница, 2

ОРТ

Телеканал "Доброе утро"
Новости
"Земля любви". Сериал
"Убойная сила-3: Закон"

ОРТ

Утро Бурятии
06.50 09.50 10.50 ВЕСТИ-МОСКВА
09.00 10.00 11.00 ВЕСТИ
"Верность любви". Телесериал

ОРТ

"Диалоги о рыбалке"
Т/с "Затерянный мир"
"Телетузики". Программа для

10.35 «Тысяча и один день»
11.15 Сериал «Семейные тайны»
12.10 Первый Международный фести-
вальный детского кино
13.00 ВЕСТИ
13.30 «Санта-Барбара». Телесериал
(США)

Тивиком

07.00 Начало
08.00 М/с "Икс-мен"

08.30 М/с "Шкодливый пес"
09.00 М/с "Таинственные рыцари Тир
На Ног"
09.30 М/с "Мурашки"
10.00 "24". Инф. программа

Ариг Ус

08.00 "Восточный экспресс"
08.15 Метеопрогноз
08.20 "Сейчас"
08.25 Тушите свет

13.00 "Сейчас"
13.15 День заднем
13.30 "Тумэр морин" предлагает
13.40 Тушите свет
13.50 Начало
Перерыв до 17.00
17.00 Т/с "Самые громкие
преступления 20 века"

ОРТ

17.00 М/с "Бэтмен"
17.30 М/с "Сильвестр и Твити"
18.00 Т/с "Удивительные странствия
Геракла"

21.00 Д/ф "Легко ли быть дельцом"
22.00 Кино на СТС: "Гамлет", часть 2
НТВ
08.00 "Сегодня"
08.50 "Криминал"
09.00 "Сегодня"
09.15 "Впрок"
09.25 "Наши любимые животные"

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-55-97 •

МЕБЕЛЬ
Тел.: 222-647 Факс: 223-792
ЗАО "Спецмебель"
МАГНАЯ
Диваны, кресла, мидиваны, пуфы, магные
шолки, кресла-кровати.

10.45 "Папа, мама, я - спортивная
семья"
11.30 "Золотой ключ"
11.50 "Почта РТР"
12.25 ДОБРОЕ УТРО, СТРАНА
13.00 "Сто к одному". Телеигра
13.55 Ток-шоу Татьяны Веденевой
"Рядом с тобой"

Тивиком

08.00 Муз. канал
09.00 "Параллели"
09.15 "В гостях у Тофика"
09.30 "Fox Kids" на REN TV, м/с
"Инспектор Геджет"

11.30 "Баффи"
12.30 "Пятый угол"
14.50 Док. фильм "Убить невидимку"
15.30 Фильм "Последняя реликвия"
17.25 "Музыкальные поздравления"
18.30 М/с "Fox Kids" "Человек-паук"
18.50 Сериал "Серебряная свадьба"
20.00 "24". Инф. программа
20.30 Фильм "Радиочастота убийства"
22.50 Фильм "Репликант"
01.10 "24"
01.25 "Ближний круг"
02.00 Боевик "Чистильщик"

Ариг Ус

09.00 "Восточный экспресс".
Метеопрогноз
09.15 "Грани". Спорт
09.50 "Детектив Нэш Бриджес":
"Неистовый"
10.50 За стеклом
11.25 "Вдали от Родины". Фильм 1.
"Джазмен из ГУЛАГа"
12.30 Х/ф "Свинарка и пастух"
13.55 То, что надо
14.15 100 чудес света: "Таинственный
подземный мир"

09.00 "Удивительные странствия
Геракла"
10.00 Товарный ряд
10.20 Музыка на СТС
10.30 "Улица Сезам" - "Джуниор".
Детский блок
12.30 Т/с "Зак и секретные материалы"
13.00 Кино на СТС: "Вселяющие страх"
15.00 М/ф "Приключения Барона
Мюнхгаузена"
15.30 "Давайте жить отлично"
16.00 "Мировой реслинг"
17.00 Комедийный квартет
18.00 СВ-шоу
18.30 Полное мамаду
19.30 Шоу-бизнес
20.00 "Сделай мне смешно"
20.30 "Молодожены"
21.00 Т/с "Человек-невидимка"
22.00 Кино на СТС: "Проклятые деревни
Мидвин"

ОРТ

00.30 Мистер Ужас представляет...
"Нострадамус"
НТВ
07.20 Наше кино. Острозожетный
фильм "Взбесившийся автобус"
09.15 Программа для детей "Улица

Сезам"
09.45 Мультфильм "Сестрица Аленушка
и братец Иванушка"
09.55 "Большие родители"
10.25 "Без рецепта"
11.00 "Сегодня"
11.35 Криминал. "Чистосердечное
признание"
12.10 "Женский взгляд" Оксаны
Пушкиной.
12.45 Мультфильм
13.00 "Сегодня"
13.20 "Квартирный вопрос".
13.55 Мир кино. Жан Марс в фильме
"Горбун" (Франция)
16.05 "Своя игра"
17.00 "Сегодня"
17.25 "Путешествия натуралиста"
18.00 Шоу Елены Степаненко
18.50 Наше кино. О.Арбузова и В.Ильин
в острозожетном фильме "Авария-дочь
мента"
21.00 "Сегодня"
21.25 "Профессия-репортер"
22.00 Премьера НТВ. Д.Чан, Ю.Петров и
Н.Гришаева в боевике "Первый удар"
(США)
23.50 "Очная ставка"
00.25 Премьера НТВ. Виктория Абриль и
Ховьер Бардем в фильме "Между ног"
(Испания)
02.45 "Цвет ночи"

МОРЯК, ТРЕНЕР, ПЕДАГОГ

Одиннадцать лет назад исполнилась мечта Петра Ванчиков. В шестидесятом году получив в Иркутском техникуме физкультурной культуры диплом тренера по борьбе, целых тридцать лет шел к своей цели стать профессиональным тренером.

«В том же шестидесятом меня призвали в армию и я поехал во Владивосток, - вспоминает Петр Бамбареевич, - и четыре года служил на Тихоокеанском флоте. Правда, скоро закончилась для меня морская романтика. После удачного выступления на чемпионате флота по вольной борьбе оказался на берегу и продолжил тренировки, начатые в Улаан-Удэ, в секции по классической борьбе у тренера Михаилова. Со мной тренировались Нима Ивахинов, Сергей Добрынин. Морская дисциплина крепка. Мы тренировались строго по расписанию и это явилось залогом успеха. Я дважды выигрывал чемпионат Тихоокеанского флота, был чемпионом Владивостока и Приморского края, а в 1963 году в Минске на чемпионате Вооруженных Сил СССР занял четвертое место, за что я был награжден личным фото командующего нашим флотом адмирала Аменко. Тогда во флоте у нас была очень дружная борцовская команда. Когда пришла пора демобилизоваться, мои друзья упростили меня остаться и порекомендовали в бригаду коммунистического труда.

За шесть лет работы штурманом приходилось оказываться в сложнейших ситуациях. Однажды в Баренцевом море попали в обледенение Ценой больших усилий всей бригады вырвались из ледяного плена. А вот в девятибальный шторм за неделю нас отнесло на несколько миль назад...»

После путины Петр непременно приезжал домой, к родителям, в свой родной Курумкан. Рождественники, друзья радовались его приезду, встречали как долгожданного гостя.

После короткого отдыха, Петр помогал родителям по хозяйству. Борцовская душа билась к тренировкам и он уезжал в Улаан-Удэ. Здесь он, встречаясь со старыми знакомыми, обретал новых. Благо тогда начала у нас развиваться вольная борьба. Петр тренировался довольно профессионально, входил в число призеров чемпионата Улаан-Удэ и когда кончался отпуск уезжал на работу.

В 1970 году, приехав в Улаан-Удэ, первым делом он поступил на заочное отделение

спортивного факультета. Проявив завидное упорство, Петр Бамбареевич устроился учителем физической культуры школы-интерната глухих детей. Годатам надолго не задерживались учителя физкультуры. Руководство школы о с т р о ж и о приемиривалось к новичку. Зная его трудовую биографию они считали его очередной задетной индией. Но сам учитель думал совсем по-иному.

Он стал учиться общению с глухонемыми учениками. После уроков до позднего вечера вел занятия по разным видам спорта. Дети, сначала с недоверием, а потом с удовольствием стали посещать уроки физкультуры и спортивные секции Петра Бамбареевича.

«Когда лед недоверия растаял у коллег и моих учеников я попросил директора школы Григория Александровича Федорова приобрести борцовский ковер, - говорит Петр Ванчиков. Спасибо завучу Смолиной Валентине

Константиновне. Они незамедлительно решили эту проблему. Вот тогда я почувствовал, что буду готовить борцов».

Уже через четыре года занятий команда юных борцов Бурятии вошла в число призеров первенства России среди спецшкол. Окрыленный успехом Петр Бамбареевич все чаще начал своих учеников выставлять на городские и республиканские турниры по греко-римской и вольной борьбе. Так увлеклись Андрей Захрянин, Евгений Вялов, Виктор Сараяв, Иннокентий Алимасов, Егор Аюшеев, что стали посещать динамовскую секцию борьбы. Многократные чемпионы России по двум видам единоборств не растерялись среди слышащих атлетов. Они входили в число призеров не только республиканских, но и зональных юношеских

педагогического училища Дарья Цыбикова.

Увлеченный творческой педагогической деятельностью Петр Бамбареевич летом ежегодно трудился с детьми в пионерском лагере, где тренировочные занятия не прекращались.

Он очень радовался успехам взрослых своих учеников. Чемпионами страны, Европы и мира становились мастера спорта международного класса Егор Аюшеев, Евгений Вялов, Абидо Риншинов, а четырехкратный победитель Всемирных детских спортивных игр глухих Андрей Захрянин удостоен высокого спортивного звания «Заслуженный мастер спорта России».

«Добрый, внимательный Петр Бамбареевич часто встречаясь с нами, много говорил о своих питомцах, - делится воспоминаниями мать Андрея - Любовь Борисовна Захрянина, он с моим мужем, Борисом Леонидовичем, всегда находили общий язык. Поэтому, наверное, наш Андрей стал профессиональным спортсменом. Спасибо Ванчикову за сына и других ребят».

Приступив к работе в СДЮШОР №7 опытным педагогом Петр Бамбареевич не стыдился учиться у более молодых коллег. Ведь профессиональная тренерская деятельность отличается от работы учителя физкультуры. За тренерское десятилетие П Ванчиков удостоился почетных званий «Заслуженный работник физической культуры РБ», а в конце прошлого года за успехи своих учеников получил звание «Заслуженный тренер России».

Несмотря на возраст Петр Бамбареевич летом со своими коллегами Аркадием Даниловым открывает сезон в спортивно-оздоровительном лагере «Юнтур», где сотни детей-борцов проходят летнюю подготовку. Именино круглогодичный тренировочный цикл закладывает успех будущих побед. Обе дочери Сэзэг и Эржена пошли по стопам отца. Старшая Сэзэг Петровна, тренируя стрелков из лука, учится в аспирантуре, а младшая Эржена в этом году с отличием защитила диплом учителя физической культуры средней школы. Они во всем поддерживают своего знаменитого отца и стараются быть достойными.

Валерий БУДАЕВ.

первенств. В этом большая заслуга Петра Ванчиков. С годами Петру Бамбареевичу приходил педагогический опыт. К этому времени Ванчиков получил диплом о высшем образовании. Он, понимая, что для успеха нужна разносторонняя подготовка ребят, заставлял заниматься самыми разными видами спорта. Так, например, Андрей Захрянин является третьим призером первенства России в спринте на 100 метров. Тогда он со своей коллегой и другом Анатолием Сундеевым отлично подготовили легкоатлетическую команду, занявшую на первенстве России третье призовое место. Увлечение своего мужа полностью поддерживала преподаватель иностранного языка Улаан-Удэнского

Константиновне. Они незамедлительно решили эту проблему. Вот тогда я почувствовал, что буду готовить борцов».

Уже через четыре года занятий команда юных борцов Бурятии вошла в число призеров первенства России среди спецшкол. Окрыленный успехом Петр Бамбареевич все чаще начал своих учеников выставлять на городские и республиканские турниры по греко-римской и вольной борьбе. Так увлеклись Андрей Захрянин, Евгений Вялов, Виктор Сараяв, Иннокентий Алимасов, Егор Аюшеев, что стали посещать динамовскую секцию борьбы. Многократные чемпионы России по двум видам единоборств не растерялись среди слышащих атлетов. Они входили в число призеров не только республиканских, но и зональных юношеских

«Я вечно останусь твоим».

МОЙ ВАЛЕНТИН (Рассказ)

Матвей ШАРГАЕВ

Любимый мой, не забывай меня. Я перебираю в своей памяти мельчайшие подробности нашей любви, терзая свое сердце и душу. Мне горестно и радостно уноситься воспоминаниями в наше прошлое и думать о настоящем. Вот уже десять лет, как нет моего мужа в живых, нет отца моих детей. Все мне кажется кошмарным и тяжелым сном. До сих пор мне не верится, что я навсегда потеряла его. Он погиб в тайге, спасая людей и тайгу от пожара, возникшего по вине «диких» туристов, в ту осеннюю прекрасную пору, когда природа во всей своей щедрости и великолепии, дарила людям свои богатства, красоту и радость.

Прошло уже столько лет, но я как живого вижу моего Валентина, слышу его голос, смех и слова, обращенные ко мне и моим детям, его теще - моей маме. Мне не раз предлагали молодые вдовцы выйти замуж. Даже родная моя мама, говорила: «Что ж, доченька, не будешь же одна вековать. Ты молодая, красивая и добрая. Умешь трудиться и заботиться о детях, о людях. Выйди за хорошего человека. Твой муж не обидит на тебя, он на том свете поймет и простит тебя. Жить-то надо, доченька».

Я умом понимаю все это, понимаю слова моей мамы, которую люблю всем своим существом и сердцем. Но после этих ее слов что-то у меня в душе сникло и свалилось. Боже, прости, я как-то меньше стала любить мою мамочку. Не той полнотой чувств, безмерного уважения и почитания ее. Я знаю, что она от всей души желает мне добра и счастья, благополучия и полноты жизни. Но все это не приемлет сердце, не понимает... Я до сих пор живу моим прошлым, моей любовью к моему мужу. Я до сих пор чувствую и ощущаю его ласку и нежность, его бесконечные поцелуи и любовь. До сих пор и до конца моей жизни останусь у меня трепетное чувство и любовь к нему. Я молодая, полная сил и здоровья, но мне не нужна другая любовь, любовь и близость другого мужчины. Я живу воспоминанием о моем муже, отце моих детей. Он любил меня с юношеской восторженностью и страстью, неутоляющей годами. Он боготворил меня, бесумно любил своих детей. Я не могу забыть его любви, его памяти. В этом мире проходит все, но не моя любовь к нему. Я чувствую его дыхание, его взгляд. Я счастлива, я благодарна ему,

благодарна Богу! И только иногда, услышав в ночной тиши его шаги и голос, мне кажется, что он не умер, он ушел на работу и скоро вернется.

Я невольно вздрагиваю, и в отчаянии, в слезах и жалости, нежесте обнимаю моих детей, мирно и сладко спящих на кровати со мной.

Быть может, люди сочтут меня безумной, сумасшедшей. Может быть. Но я - то знаю, что я нормальная, не сумасшедшая. Я только продолжаю любить моего мужа. Часто слушаю его любимые песни и старинные романсы. Я внимаю им всей душой и сердцем. Мне часто кажется, что муж сидит рядом со мной и вместе слушаем их.

Как мне было счастливо и чудесно рядом с ним. Любить и быть любимой. Он был моим божеством, счастьем и смыслом жизни и радости земной. Мне не бывает жутко, когда в тиши ночей, я слышу его голос явственно и реально, слышу его шаги и чувствую его прикосновение. Я жду этого, этой минуты свидания с моим любимым. И шепчу с выдохом от волнения губами: не покидай меня, не покидай меня. Душа полна невысказанных мук и страданий. Я задыхаюсь от слез тоски, боли. Я не думаю о земных радостях, даже не допускаю и мысли, что могу, что надо выйти замуж. Я никогда не пила, как обычно пьют вино или водку, но я была пьяна от любви моего мужа. От любви к нему. Как было хорошо и прекрасно мне с ним!

Я до сих пор читаю твои дневники, в которые ты записывал знаменательные даты своей жизни, народа и страны. Мне особенно нравятся странички дневников, посвященные нашей любви и браку, нашим детям. В них есть строки, посвященные мне, нашей любви: «Ты, как утро восходящего весеннего дня. Весь я озарен, сердце и душа полны каким-то необыкновенно светлым и радостным светом и излучением. От тебя

исходят, как от восходящего солнца, лучи, озаряя и радуя все кругом».

«Ты самая красивая в нашем селе, наверное, и в мире. Я не могу представить мою жизнь, себя без тебя, без твоих чудесных и ласковых глаз, излучающих нежность и радость, что-то высокое-высокое, чему я не могу найти названия».

«Я очень рад дорогая, что ты поняла и полюбила старинные романсы и душой своей знаешь, что они существуют: изумительные, светлые и печальные, проникнутые жизнью души, чувств и слез, счастья и горя, боли и отчаяния. Эти романсы еще больше и глубже сблизили нас, наши души, наши сердца. Теперь мы слились с тобой в единое целое, слились наши души и жизнь. Спасибо тебе, моя родная и любимая! Я люблю тебя больше всего в жизни! Ты моя единственная и Богом данная!»

Мама Насти, окружившая свою дочь вниманием и любовью, рассказывала: я боялась, что моя дочь не вынесет смерти мужа. До сих пор страшно вспомнить день похорон Валентина. В тот миг, когда опускали гроб в могилу, Настенька вся побледнев, в немом отчаянии простерла свои руки, пытаясь что-то вымолвить, качнулась и упала без сознания на руки родственника, успешного обхватить ее руками. Она вся тряслась в безумном рыдании. Ее язык скovalo горе и тяжкая боль, голова бесцельно сникла на груди...

После похорон мужа, она ходила как слепая, пошатываясь и патыкаясь на столы, стулья, о кровати и об углы, с остановившимся взглядом. С тайной думой она глядела на фотографию мужа, глядела в его ясные и милые очи. Они так приветно горели, почти живым для нее огнем и сколько было в них любви, счастья и света! Когда родные или дети спрашивали о чем-то, она отвечала невпопад, рассеянно

внимая к их словам и вопросам. Ее ответы были сухи и отрывисты, невнятные. Как-то раз родственники спохватившись, обнаружили ее отсутствие в доме и стали искать ее всюду, но никак не могли отыскать. Нашел ее младший, 3-х летний сын. Наталья сидела в глубине небольшого сада. На дворе уже наступала ночь. Полная почти луна тихо и светло освещала окружающий мир: садик, дома, улицы, палисадники, домашних животных умиротворенно и сладко жующих свою несконченную жвачку и редких в этот ночной час - прохожих.

Она сидела как-будто заснула, как эта тихая и лунная ночь. На лице ее было какое-то полумиротворенное, в то же время глубокое бесконечное. Она боялась, что кто-нибудь или что-нибудь нарушит ее покой, растревожит ее страданиями...

Утром, когда лучи восходящего солнца озарили небо, окрестности и дома, Настя встрепенулась и проснулась ото сна, похожего на забытие. Когда она встала, к ней подбежала ее мама. А дочь бросилась к матери, вздохнув всей грудью, неслышно лепеча слова: «мама, мамочка, ты здесь?». И стояли они, обнявшись, мать с дочерью, под ласковыми и теплыми лучами восходящего солнца.

За эти 10 лет сезоны с лица ее удивительно светлая и добрая улыбка, изящество и женственность ее облика, округлость форм тела. Анастасия не стала бояться призрака своего мужа, не стала бояться ночного времени и часов. Как-то наоборот, она стала невольно желать этого времени, желать появления образа мужа, думать о нем. Это ее желание стало потом радостью и потребностью. Она жила в эти часы суток радостной и почти поликровно жизнью. Мечтала и радовалась, смеялась тихо и какою-то необыкновенно светлой и таинственной, только ей понятной улыбкой. Страшно и жутко было следить за нею в эти часы в ночной тишине. Невольно кожа на теле становилась бугристой, гусиной. Она могла сидеть с такой улыбкой бесконечно долго, без движения и слов. Вся в мечтах и желаниях, только ей одной доступных и понятных.

Товар подлежит сертификации. Цены на 25 октября.

САГААН ХАТАН

(Либреттэ)

(Үргэлжлэл. Эхинийн октябрийн 11-нэй, 18-най дугаарнуудта).

НААДАХА НЮУРНУУД БОРСОЙ НОЁН - отогой ахамад, Дүүдэй-Мэргэнэй эсэгэ. БАМБАА ЭЖЫ - Дүүдэй-Мэргэнэй эхэ.

Дүүдэй-МЭРГЭН - тэдэнэй хүбүүн, дуушан, сэрэгшэ баатар.

АРЮУН-ХАТАН - холоһоо ерэнэн бэри.

САРЮУН-ГООХОН - Дүүдэй-Мэргэнэй намган.

ЗААРИН БӨӨ - отогой бөө.

СУТАЙ СЭСЭН - Дүүдэй-Мэргэнэй нагаса, үльгэршэн.

ШАРГАЙ-БААТАР - тэрэнэй хүбүүн.

(Ахамад ноёд, сэрэгшэд, ангуушад, басагад, арад зон).

Асы нүхэн. Шулуунай забхарһаа бишыхан булаг гэжээтэнэ. Түүдэг. Дүүдэй-Мэргэн Арюун-Хатан хоёр. (Дүүдэй-Мэргэнэй дуун доро хатар).

Дүүдэй-Мэргэн: Үхибүүн балиар наһанһаа Үзэн ядаһан Зааринай Үнөө нэхэн хардаһанинь Үзэлэй ёһоор гайхаагүй. Буурал ноён абымни Буруулаханинь гайхалтай. Бусажа ерэнэн хүбүүндээ Булхайлһанинь гайхалтай.

Залуу хонгор наһандаа Замай холы зориходом, Занга табихан Зааринай Зан абаринь гайхалгүй. Эзэн ноён эсэгьмни Эндүүрһэнинь гайхалтай. Эбтэй найхан хатыем Этигэл ядаһан гайхалтай.

Сэрэгэй орёо эрдэмтэ Сураад ерэнэн намайе Онгоо тахихан ахмадай Ойлгоош үгьинь гайхалгүй Гэрэл сэлмэг абымни Гэнэн хонгор гайхалтай. Гэртээ байһан үрнээрөө Гэмлэһэнинь гайхалтай Харин холын басагыс Хараагүйдөө һүрдэһэн Харанхы мунхаг ахмадай Хардалсаһанинь гайхалгүй. Үндэр наһата эсэгьмни Үлдэлһэнинь гайхалтай. Үнэн худал хоёрыс Илгаагүйн лэ гайхалтай!

Арюун хатан: Амраг хайрата нүхэрни, арад зоншини шамаяа хүлээжэ байна, би шини ашаан болооб, ши зорихон хэрэгээрэ яба, минни зол жаргал ши гэжэши, шини ила бол, би лахаб, илгаагүй эндээ хосороо болини, би хосорхоб гэжэ.

Минни хосорхо хамаагүй, харин ши зорихо, илаха ёһотойш гэжэ. (Эзэн сүхэржэ Арюун-Хатан нэхэрэн унана). Дүүдэй-Мэргэн шулуунай забхарһаа шожогонон байһан булагһаа тодожо, Арюун-Хатандаа хүртүүлнэ. Ехэтэ эсэһэн сусаһан янзатай Сутай-Сэсэн хэдэн номшодыс дахуулан орожо ерэнэ.

Сутай-Сэсэн: Хүбүүн, хүбүүн шагналза, Хүгшэн буурал наһандаа Үзөөгүйгөө үзэбэлби, Хараагүйгөө харабалби! Түрэнэн ганса Шаргаймни Түргэдэбэ яба гэжэб, Заарин бөөгэй заабарида Оробо яба гэжэб, Олон нүхэдөө эсэрбдэжэ, Отог зоноо үймүүлбэл, Мэхэтэ бөөгэй туһанамжаар, Мэргэдыс худхуулбал, Буурал болоһон ахмадыс Бууса дээрэн халгабал, Боро хүндын нүхэн соо Борсой-ноённиһуулгабал, Шэнэ түрэ бодхожо, Шэнгэс болохом гэжэ байн, Хамаг дэлхэй һүйдхэжэ, Хаанинь болохом гэжэ байн! Мундуу муя Шаргайем Муу замда оруулан Заарин бөөгэй аашалһан Заажа хэлхын аргагүйл. Түрэнэн ганса Шаргаймни Түбэг татаал үбьдэ Сэрэг суураа суглуулжа, Сэхэл бууха болоолди.

Эсэгын эрхээр мултаржа, Эндэ хүрээжэ ерэбэлби. Эды тэды номшоды Дагуулахадажа хүрбэлби!

Дүүдэй-Мэргэн: Үнэн худалы илгәһагүй Үтэли болоһон ахмадай, Хойтохи урдахна мэдхэжүй Хойрог Борсой-ноёной Хуурмаг алдар сольень Хуулахада ялайб даа. Засаг түрэ хоёрыень Заалахада ялайб даа. Үлгэн дэлхэй гэжэһэниай Үдэр һүнийн һэлгэлдээн, Түрэ засаг гэжэһэниай Түргэн бодолой мэдхэлдээн Гэжэ намда заадагаа Гэнтэ мартаа гэжэ гүт, Амин дээрэс туршахадаа, Али маргаа гэжэ гүт? Сутай-Сэсэн: Мартажашыс болоо бээбэ - Тэрэ мүнөө хамаагүй. Мартажашыс болоо бээбэ - Тэрэ одоо хабаагүй. Шаргай-баатар хүбүүем Шадалмэдэн гансата

Заарин бөөгэй дэмжэлгэ Заахан бэйс - удхатай. Хонгор гэнэн зантайень Хододоо мэдхэ Зааринай Холбоо хэжэ дэмжэлгэн Хооһон бэйс - удхатай - Тэрэнни, хүбүүн, ойлгоорой!

Зангаар эрид хүбүүгээр Залгаа хэхэ ханаа гү, Задарюун баатар нэрээрн Барюул хэхэс һэдэ гү?

Хара ханаа хадагалжа, Хаан болохоо наһанһиуу. Хүнэй нэрээр далдалжа Хүлэс мүнөө ябаһиуу, Тэрэнни, хүбүүн ойлгоорой! Арад зондоо урбажа, Альбан хатанаа дагажа, Орон шотагаа хаяжа, Ошон ошоо гэжэ Шаргай-Баатар хүбүүндээ Шамай хардан заргалаа, Олон зоной дунда Онсо илгаа тунхаглаа. Тэрэнни, хүбүүн, ойлгоорой!

Дүүдэй-Мэргэн: Заарин бөөгэй заргыс Заалаад, заагаад туршиа даа, Зангилаата хэрэгьень Задалаад, тайлаад үзэ даа. Отогой мэргэд түргэдөөр Ойлголсожо хэлхэ даа, Аха Шаргай Баатартай Арбан үгээс холбое даа.

Арюун-Хатан Дүүдэй-Мэргэниэ зүбшөөжэ, мүнөө дээрэ ши гансааран ошо, минни ошолдобол, арад зон айха, һүрдэхэ, Заарин-бөөгэй заргалдажа влаһан хойно намайе абаашаарай гэжэ. Номшод хүнхэ оруулжа орхинод. Дүүдэй-Мэргэн Арюун-Хатантай хахасаба. Барандаа гаража ошобод. Арюун-Хатан гансаараа хада уулын хүмэг нүхэн соо үлдэнэ. Гансаардалгын хатар.

Хүшгэ.

Гурбадахы үйлэ Табадахы үзэгдэл

Борсой-ноёной бууса. Саһан оройтой һарьдагууд саагуурнь яларан байна. Бүрхэс, Модо холбожо дундылһэн, хаанай шэрээдэл үндэр аранга дээрэ Шаргай-Баатар айхабтар дээрэлхүү янзатай һууна. Мэргэд, номшод, сэрэг суур тойрон жагсанхай. Дундуурнь Заарин бөө ябуултана. Шаргай-Баатарай урда хоёр хундага, домбо. Байд гээд лэ домбоһоо аягалан ууна.

Шаргай-Баатар: Номхон байдал үнээрбэ - Номо һуриша дэлигты. Тайбан байдал таһарба - Тайгын арад, нэгэдэгты. Тала хээрн тарбаганай Тархи тоолохо саг ербэ. Олон олон шотагай Оноо бариха саг тулаба.

Түмэн түмэн адуунинь Түүрэн түүрэн үүрһээнэ. Аяар холын Аргуушини Алта мүнэн хүлээнэ. Ганса гансаар дайлажа, Ганзага дээрэс уяхабди Газар уһан хоёрыень Эзэлхэдэжэ абахабди!

Сэрэгшэд: Бороо, бара бара даа, Баатар мэргэн байнаш даа! Шаргай-Баатар: Нэгэ нэгээр дайлажа, Нэрэ солоо үргэхэбди. Нэлэнхы үргэн дайдыень Нэмэри болгон абахабди! Сэрэгшэд: Хүрөө, хүрөө, хүрөөш даа, Хүйхэр мэргэн байнаш даа!

Шаргай-Баатар: Шэрэм түмэр хоёрыс Даршалуулахадажа ябахабди. Шэнгэс-хаанай сүлдыс Мандуулхадажа бодохобди!

Сэрэгшэд: Хурай, хурай, хурайш даа, Хуулига мэргэн байнаш даа! (Сэрэгшэдэй хатар. Заарин бөө голын болон хабаадалсана). Заарин бөө: Ахамад ноёдой тангариг Абаха байһанаа бү марта. Шаргай Баатар (харуулиадта): Ахамад ноёды асарагты! (Харуулиад гүйлдэжэ гарана). Заарин бөө: Борсой Бамбаа хоёрыс Борбо дээрэн бохишго. Толгой зүрхэн хоёроорнь Тотим сүлдэс тахуулжа!

Шаргай-Баатар: Түрын хэрэгэй ехэи бол, Түрэл шунан хайратай. Заарин бөө: Түрэл түхэмөө гамнахаар Түшэг тулгаа мартабани. Түшэг тулгаа мартабал, Түрэ засагаа алдахани!

Шаргай-Баатар: Үбгэн ноённи хүгшэнтэйнь Үтэр түргэн асарагты! (Харуулиад гарана). Заарин бөө: Аба болохо тоймогойш Алдуурһанинь гэмшэлтэй. Али өөрөө табялтайш? Ганса бээс абаагүй, Галтай хорёод номшодтой Гаража ошоһон һурагтай. Шуумар-хаанай шотаг руу Шургажа ошоһон бололтой.

Улаан галаар шамайс Утажа байбал аймшагтай. Эсэгэ хүбүүн хоёрон Эльэг шунан нэгэн хаа - наһан сөбххэл хоёрын һалаатажа ошодог юм.

Агууехэ харгыда Аха дүүгээ харалтагүй. Түбэг татахаа байгаа һаань, Түрэл гэжэ һаналтагүй Саадын бодол бодожо, Саазын шангаар саазалха юм, Саһан дээрхи мурьень Сараагүйгөөр һалхаа юм!

Шаргай-Баатар: Шуумар хаанай дайда руу Шургажа орохо зам дээрнэ Уридишан ойлгожо, Утаха сэрэг табяа һэм

Хабил шулуун дабаан дээр Хатуу харуул табяа һэм. Харсага шулуун тэрэгүүр Халижа хаагуурин гарахагүй!

Заарин бөө: Бэрхэн, баатар мэргэһни! (Ахамад ноёдыс харуулиад туужа асарна).

Шаргай-Баатар: Ахамад ноёд, шагнагты, Амгалан хаһа дүүрбэ.

Шаргай-Баатар: Арын ехэ сэрэгтэ Албата зоноо суглуулбал, (Ахамад ноёд нэгэн зэрэг толгойнуудаа дохинод). Заарин бөө: Одоо саһаа эхилжэ, Олдоо үе ербэ, Олон зоноо толгойло, Олон зонан тодорбо! (Ахамад ноёд толгойнуудаа зүбшөөрн дохинод).

Шаргай-Баатар: Борсой-ноёной засаг Бог боложо хүнбэ, Дайнай сүлдэ хэжэ, Минни гартта мундэлб! (Ахамад зүбшөөрн дохинод).

Заарин бөө: Табан уулын заяанай Тала бариха болобот, Тархна табин эндэ Тангариглаха болобот. (Ахамад зүбшөөрн дохинод).

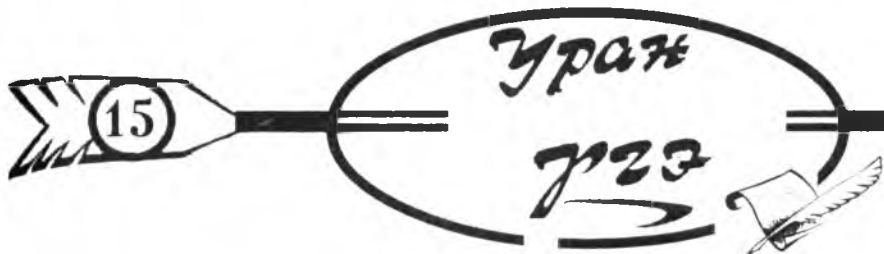
Шаргай-Баатар: Тангаригтай дуулабагүй!

Ахамад ноёд нэгэн зэрэг: Тангариг мүнхэ болтогой! (Дабталга).

(Бүгэдөөрн ошожо, Шаргай-Баатар Заарин бөө хоёрой урда хүгэдэн унанад. Борсой-ноён Бамбаа эжы хоёрыс харуул туужа асарнад).

Шаргай-Баатар: Борсой-ноён, шагнагты, Болдоожо харалты, Бамбаа эжы, дуулагты, Бараалхажа анхарагты!

Отогой олон түрүүшүүл, Омог суута мэргэшүүл Онгон ехэ Зааринай Оюурхалда эһнэбэ Намыс сооһоо мултаржа, Наран өвдэ зорибэ Наһан бүрэгд сүлдэнтэй Намай даган бодобо.

Ара тээгээ, тулаха
Ахамга танай бултааран
Шанга хоолой нэгдүүлэн,
Шахаа тангариг үргэбэ.

Сэрэг суурай урга тээ
Сэхэ бүхөө дуулгагты.
Сэргэ тулага алдажа,
Булигдаһанаа мэдэргэты!

Борсой ноён:
Илажа гараһан - шини түрэ,
Илагдаһан - минни ерөө...

Бамбаа эжы: (Борсой ноёнодо):
Байзыт, юугээ алмайраат!
(Шаргай Баатарта)
Байха ханалаа нээхэмни.
Дуула, шагна, ээ хүбүүн,
Дууһын шамга хэлэхэмни.

Заарин бөө (Шаргай-Баатарта):
Гэргэн хүнэй гэгэхые
Гэртэ дуулабал дээрэгшэ.
Баатар эрын хүлдые
Баршадлажа байталши!

Шаргай-Баатар:
Эгшэ абгын үгые
Эгтэй хорихон аргагүй.
Энэ мэтын хүгшэнһөө
Эрын зориг хүнэхөгүй
хэлэгты!

Бамбаа эжы:
Гараһан түрэн эжыншини
Газар дайда орхиходо,
Мансытайхан шамайе
Мандаа орхөөд мордоходо,

Хүнэй гэжэ илгангүй,
Хүл дээрэш гаргаа нэм.
Хүбүүн мэтээр энхэржэ,
Хүн болгон табяа нэм.

Аша үрэнэ энэ гү?!

Арбан таба хүрэтэршини,
Амырлуулжа илгаагүйб.
Арын дайнда ошоходошни,
Олохон хүни унтаагүйб.

Баатар солотой болоходош,
Баярлажа хуугаа нэм.
Баран зоной урдахана
Омогорхожо ябаа нэм.

Аша үрэнэ энэ гү?

Түрэн ганса дүүдэйминн
Түрүүлхэдэжэ ошоходо,
Заарин-бөөдэ хашуулжа,
Заралганда гарахада,

Дүүдэй-Мэргэн хүбүүндэ
Дүнгэд гэжэ тунхалаагүйш.
Дүүхэй гэжэ сэдхэжэ,
Дүмэн хайрлан фэмжээгүйш.
Игэжэ хуухаа ханаа гүш?
(Шаргай-Баатартай шэг шарайнь
нууран хубилна).
Хүнэй хары дуурьяжа,
Хүсөөр засаг буляабаш,
Хүн зоноо үймүүлжэ,
Эбэ номо хуряабаш.

Эбтэй хууһан номшоды
Элдэб эсээр иджажа,
Шунахай хара ханаагаар
Шуһан тэниэ уряалбаш.

Игэжэ ябахаа ханаа гүш?

Гараһаар ганса эсэгшини
Газар мүргэн тэрьелбэ.
Зэрлиг муухай аашаһаашини
Зөбүүрхэжэ хоргодобо.

Ашата буураһ эсэгшнээ
Ара тээһэнэ намнуулжа,
Альбан хара сэдхэлтэй
Алууршады эмгэбэши.

Ашынь шигэжэ харюулба гүш?

(Энэ үгэдэ Заарин бөө нэмээхэнээр
арага байһан харуулай хажууда
ошоод, зангажа заажа байжа зүбшөөл
үгэнэ. Тэрэнэ номоёо гэллэбэ).

Мүнөө бигэ хоёрые
Мүшхэн мүргэн хуухая
Үхэлэй шодөөр айлажа,
Үгын тангариг абахая,
Эндэ мании асаара гүш?
Эшэхэ улайха шюуртай бол,
Эрьежэ зонин харыш.
Нигэжэ ябаха хубитай бол,
Эндэм намай саазалыш...

(Номо гэллэһэн сэрэгшэ ара тээһэнэ
харбана. Бамбаа эжы алдалан унана.
Шаргай-Баатар бахардан сошожо,
хуури дээрэһээ нуг харайн богшоно).

Шаргай-Баатар:
Хэн харбааб,
хэлэгты!

Заарин бөө:
Хорон холтоһон үргэтэй
Хобууша энэ гэргэнше
Хурдан хурса номоороо
Хурмастын заяан буудабал!

Агуу үйлын урдаһаа
Ама гараһан хүнише
Асуури мэргэн заяанай
Аянгын номон алдахагүй!

(Энэ үгэдэ Бамбаа эжын хажууда
гүйжэ ошонон Шаргай-Баатар годли
хугалан абана. Бамбаа эжы ами орожо
үндынэ. Заарин бөө заригаг гэнэ).

Шаргай-Баатар:
Амин газарын ондоогүй...
(Сэрэгшэд Бамбаа эжые хоёр
тээһэнэ дүнгэжэ гаргана).

Хүлисэшгүй алдуу болобо,
Хүлэгдээгүй аюул болобо,
Болоһон энэ уяарһаа
Борсой ноёни сүлөөлхэ!

Сэгнэшгүй алдуу болобо,
Сэхэлшгүй энүү гараба,
Сэрэгшэд мүнөө тарагты.
нарын арбан табанда
нарьдаг үндэрэй дабаан дээр,
наадаг номоо хуйбадааг,
наадгүйгөөр сугларха!

(нууридаа ошожо хууна. Заарин
бөө хажуудан ошоно).
Заарин бөө:
Холын замда гарахадни,
Хоол хүнэхөө бэлдэхэ.
Хоёр хоёр агтантай
Хожомдонгүйгөөр сугларха!
(Борсой ноён ахамгаар хубарилдан
гаранад. Сэрэгшэд тарана).

Заарин бөө:
Хүлисэшгүй алдуугаа,
Хүбүүн, мүнөөл хэбэш.
Сэгнэшгүй энүүгээ
Сэхэ эндээл гаргабаш.
Борсой ноёни юундэ
Боолгоһоон сүлөөлбэш?
Бамбаа гэргэнни юундэ
Баряанһаань табибаш?
Хүлисэшгүй алдуугаа
Хүсэлдүүлхэ ёһотой.
Сэгнэшгүй энүүгээ
Сэхэлхэ хэрэгтэй!

Шаргай-Баатар:
Абга эжы араһаань
Алдажа харбалган
Танай хэрэг байбалтай?
Эрын хэрэг бэшэ даа.

Гэргэн хүнэй араһаань
Гэнэхэжэ харбалган -
Танай зүбшөөл байбалтай?
Эрын ёһо бэшэ даа.

Заарин бөө: (өөртөө):
Хажуу тээшээ хадуурааг,
Хараа байса урбана -
Шиндээгүйдэ аюултай.

Буруу тээшээ буялалдааг,
Булхай хэхээ забдана -
нүйдхээгүйдэнь налгаалтай!
Далаа хүсэд ургаа бол,
Дарагдахаяа болихоо байн -
шицхээгүйдэ аюултай!

Эбэрээ хүсэд ургаа бол,
Ээм дээрэм гарахаа байн -
нүйдхөөгүйдэнь даралтай!

(Шаргай-Мэргэндэ)
Ара тээһээ харбалган -
Алдуу боложо магадгүй.
Хэлсээгүйгөөр хоорондоо
Хэрэг хэхэнэ зохидгүй.

Эндүү алдуу хэһэндэ
Эндээ гэжэ мэдэрнэб.
Сэсэн үгыш дуулажа,
Сэгнэн шамаяа хүндэлнэб.

Отго зоноо оройлжо,
Одон мэтэ яларбаш.
Мүнхэ найхан гэрэлтэй
Мүшэн шэнгээр толорбош!

(Дээшэнэ заана. Шаргай-Баатарай
өөдөө хараха хамбаанда, урдаху
хундага руун юумэ хэжэрхибэ. Тиигээд
гомбоһоо аягалжа, нэгэ хундагынь
үргэнэ).

Орон гэлхэйн ондогдуу
Орой дээрэш сахиг лэ.
Энхэ мүнхэ тэнгэри
Энэ бээш хараг лэ!

Мүнхэ наһа наһалжа,
Мүрэн шэнгээр долгилжо,
Мүшэн шэнгээр яларжа,
Мүнгэн шэнгээр толоржо
Ябахашин болтогой!
Сэгнэн сэдгэр тэнгэригээ
Сэржэм үргэжэрхиэ.
Нэрэ түрын урмнда
Нэжээдые барижархия!

Шаргай-Баатар:
Болтогой!
(Хундагага дээрэ үргэн уухаяа
байтарнь):

Сутай-Сэсэн:
Хүбүүн, хүбүүн, ойлгыш,
орхиш!

(гэжэ хашхарһаар гүйжэ ороно,
хойноһоон дүүдэй-Мэргэн, Сутай-
Сэсэнэй дахуулжа ябаһан номшод
оронод. Шаргай-Баатарай жэнхэдше
гээгүй, хундагага дахяаг уухаяа
байтарнь, Сутай-Сэсэн түргэн дундаа
шобто татан абажа, юумэ
дуугарангүйгөр гудамхижархина).

**Шаргай-Баатар (гайхаланшые,
уурлаһаншые янзатай):**
Хаанаһаа гэнтэ бии болоод...
Яабат энэ... ихэдээ...
Дүүдэй-Мэргэн... баһа ши...
(Энэ үгэдэ Заарин бөө нэмээхэнээр
сухарин, шургажа ябашана).

Сутай-Сэсэн:
Тиимэл даа,
тшшш,
Хорон гэжэ таагаал нэм...
(Аалиханаар алдалжа эхилнэ,
Шаргай-Баатар дүүдэй-Мэргэнтэй
хоёр тээһэнэ дүнгэн баринад).
Наян наһа наһалбаб,
Наһанай үндэр дабаае
Нам намхан дабабаб -
Намай бүхэн шаналаарайт.

Хундагатай арзыеш
Хурян абаһым хүлисөөрэйш.
Хуурмаг үгэдэ ороһоноо
Үхэл дээрэһээм ойлгооройш.
Жэгүүритэ алдуугайш
Жэшээ болон хосорбоб.
Жэлхээ жэлдэ мартаггүй
һанан һанан ябаарайш.

Заарин бөөгэй үгые
Заабари гэжэ дагаалши,
Залажа барихан духаряань
Сэржэм гэжэ ханаалши...
Сэржэм бэшэ - хоро...
(Наһа барана. Шаргай-Баатар һаял
ойлгобо).

Шаргай-Баатар:
Хаанаб, тэрэ Заарин бөө?
Халаг хэхэнэ зугадабаб?
(Хараашална).
Харуул, харуул, харуул!!!

Хүшэгэ.

Хүшэгэ.

ЗУРГААДАХИ ҮЗЭГДЭЛ

Агы нүхэн соо. Харанхы шэлбүүһэ
дэбдигэн шулуун табсан дээрэ Арюун-
Хатан гансаараа хэбтэнэ. Сахилгаан
сахилжа, тэнгэрийн дуун шангадан.
Түргэн гүйдэлһөө эсэжэ зүдэрһэн Заарин
бөө мүлхихэ тооной ороно. Сахилгаан
ялагас гэжэ, тэнгэрийн дуун пяс-тас
гэнэ. Заарин бөө заригаг гэжэ эрьен
тойрон хараашална. Арюун-Хатан
Заарин бөөе танижа, хүрөөтэйгөөр
сахилгаантай нэгэ зэргэ бодожо ерэнэ.
Энэ сценэдэ сахилгаанай гэрэл Арюун-
Хатан даган сахилжа. Харин Заарин
бөө харанхы сооһоо бүрэлзэжэ үзэгдэхэ.
Соһоһон бахардан Заарин бөө
үнөөхи ага шүбгээе гаргана, гэбэшье
Арюун-Хатан бөөһөө зааханшые
далтирнагүй. Урагшаа дабхин, Заарин
бөө добтолон хатарна. Арюун-
Хатанай хатар-харанхы мунхаг хара
хүсэнтэй хурса гэрэлтэ сахилгаанай
тэмсэл. Заарин бөө яахашые аргагүй
гэдэргээ сухарина. Онгоёо оруула
хүсэлтэй дэбхээрэдше туршана, тээд
туһагүй Арюун-Хатан добтолһоор
добтолон, агы нүхэн соо гэрэл
сасаруулна. Заарин бөө харанхы
буланда хашагда хашагдаһаар
сухарина. Арюун-Хатан бүри дүтэлбэ,
Заарин бөө һүүлшынгээ шадал
суглуулжа суглуулжа, даб гээд, Арюун-
Хатанай үбсүүе ага шүбгөөрөө
хадхаба. Арюун-Хатан шархатаһан
хүн шубуундал аалиханаар эрьелдэн
алдална. Гэнтэ үдэр мэтэ харуул
боложо, шэхэ гүлчирмэ тэнгэрийн дуун
наяржа, Заарин бөө амаа ангайн,
һүнэжэ эхилнэ. Заарин бөөгэй һүүлшын
хатар, үхэлэй хатар. Өөрынгөө хара
хүсэнуүдтэй өөрөө тэмсэн, шадалаа
баража, зүрхээ барин найгалзана.

Энэ үгэдэ Дүүдэй-Мэргэн Шаргай-
Баатар хоёр гүйлдэжэ ороно.

Дүүдэй-Мэргэн сэд сэхэ Арюун-
Хатандаа гүйжэ ошон сасуу, энгэр
сээжэһэн ага шүбгэ хугалан абажа,
дээрэ үргэнэ. Шаргай-Баатарай
Заарин бөө тээшэ номо наадагаа дэлээд
байхадань, Дүүдэй-Мэргэн зангажа
болжуулна. Заарин бөө зүрхээ
хахаржа, өөрөө үхэдхэн унана.
Бүтгөөрэн сугларна. Үүр сайна.

Дүүдэй-Мэргэн:
Харагты!
Сарюун-Гоохонни хадхаһан
Салур шүбгэ энэ байна!
Сабдаг шолмос гүүлэхэн
Арюун-Хатан энэ байна!

**Шаргай-Баатар, Борсой
ноён, Бамбаа эжы - олон зон нэгэ
зэргэ:**

О-оо-оо!
- Заарин бөөгэй ага шүбгэ!
- Арюун-Хатанше хадхаһан байна!
Дүүдэй-Мэргэн:
Хайрын сагаан сэдхэлээр
Харин дайда зорилойши!
Энхын найхан этигээр
Энэхэн намдаа найдалайши.

Дайсан харын аюулаа
Далдалдажа шадабагүйб.
Амраг ганса шамайгаа
Аршалдажа үргидэгүйб.

Нарата энэ гэлхэгдэ
Наһанай жаргал үзэбэгүйш.
Намжаа ногоон хабарые
Намтаяа шимни угтабагүйш!

Галта нангин сэгэгтэл
Ганхалзаһаар унабалши.
Газар түбин үнсэгтэ
Гансаарайм орхиболши.

Эжэлээ гээһэн ангиртал
Эрьен тойрон уйлахалби.
Энэ наһанай болзорто
Ходол шамаяа үгылхэлби.

Заарин бөөгэй харые
Задалдажа гарабалши.
Зарга мэхэ хоёрынь
Отолхогожо унабалши.

Сагаан найхан сэдхэлшини
Сагай хэбшэнэ болуужан!
Саадын саада үе сагта
Саяан дээгүүр дэбюужэн!

«Нанана гүш, эжымни?..»

Минни эжы Ринчин Будажаповна Доржиева 1936 оной хулгана жэлд Захаминай аймагай Далахай нотогта гүрэнг намгартай. 1948 ондо арбан хоёр наһатайдаа эгээ гүрүүн Баруун Хабарзаанда абатайа, эжытээ үбхэнд гараа.

Үбхэндэ хоёр-гурбан айл гараад эр аминдаа газараа хэмжээд сабшадаг бэмдн. Нэгэ үдэрэй нормо - ехшүүдэ 60 сотко, үхнбүүдэ 30 сотко даалгагдаха. Үдэр бүхэндэ хэн хэды шэнээн газар сабшажа, хэды бухал тармааб гээд э данса соо бэшгдэхэ. Би баабай эбни хоёртоо хамта сабшадаг нэм. Түрүүшын үдэрнүүдэ гансаараа зүүн бута соогуур сабшажа хураһанаа мартадаггүйб, - гээд, эжымни хаа-яа дурсан хөөрдэг.

Тингэжэ зунинь үбхэндэ Зуһаланда, Пүбэтэдэ гаралсажа, үбэлын хургуулида хуралсадаг байгаа. Табяад онуудай эхээр Санлагын хургуулида 2-3 жэлдэ хураад, гэргэхи ажал хүдэлмэридөө хамбалсаха, дүүнэрээ абалсаха гэжэ хуралсалаа орхин юм.

1944 ондо Дабаатын эхн хургуулида орожо, Иван Богданович Васильев, Евдокия Эрдынеевна Раднаева гэхэн бэрхэ багшанарта, удаан залуухан, һая хүдэлхээ эрэнэн Маргарита Галдановна Намсарасвада заалгаһан байна.

1955 оной намар Зүүн Хабарзаанда хаалишанаар ажаллахааа ошоо һэн. Эндһэнд бээ даагаад ажаллажа эхилэ. Удаан 1957 ондо Баруун Хабарзаанда, Зуһаланда хаалишанаар хүдэлжэ, ажалда атаржажа, хүдэлмэридэ хүдэржэ эхилэ.

Дайн хундэ хүшэр жэлүүдэ эсэн суесаһагүйгөөр ажаллажа гараһан Долгор Доржиева, Хажадма Гомбоева, Санжид Цыренова гэгшэдэй хажууда ябажа, ажалтай амта таниһанынь саашанхи ажал хэрэгтэнь, ажабайдалдань тон туһатай байгаа.

1962 оной хабарһаа Баруун Хабарзаанай һу хаалин фермэдэ хаалишанаар эжын ээ. Санжид Гомбоевна Доржиевагай, мун Сайн Аюшеева, Дашапилова, Ринчин-Ханда

Аюшеевна Чернинова нагадцынгарайнгаа хажууда ажаллажа эхилээд, удангүй, хоёр жэлэй үнгэрөөд байхата, 1964 онһоо 1970 он болотор ахалаһаа хаалишанаар ажаллаһан юм.

Пүнэй хайхан үнэртэй хамта шэбхэ силдосой, хатаһан үбхэнэй хангал шэнгээһэн хаалишан эжынэрэй хүндэхи ажалыг бишье бүүр түүр ханадагби. Зургаан хаалишан дүн хамта 120 һаамхай үнээ ажаллан хаадаг, тугаллуудай, тугалнуудын ажалладаг бэлэй.

Эжынэрнай үдэр бүри тачканууд соо үнээдэйнгээ үдэрэй нормо үбһыг хэмжэжэ, тэрэнгэ шэлэн дал соогоо орууздаг һэн. Үдэншлэн тээ тэрэнгэ үнээдэй кормушка соо хубан тарааха.

Эжынэрнай үдэрнй шар шаргаар 8-10 модо газарта оршодог Дээдэ-Пүбэтэ, Доодо-Пүбэтэһөө үбһэ зөөдэг байгаа. Залуу хүдэр, шамбай хаалишан эхэнэрүүд ямаршы ажалһаа сухаридаггүй, эбтэй, эбтэй нэгэ бүдэ болон ажалладаныһаһаалтай һэн. Залуухан, сөбэрхэн, оройдоло хоргод, гушаад наһатай эжынэр - Полина Батуевна Шагдурова, Роза Гомбоевна Бадрасва, Дулма Хандуевна Абидуева, Ханда Цыленовна Самбилова гэгшэд манай хүшнэй эжы Санжид Гомбоевна Доржиеваг хүндэлэ, тэрэнгэ хэлэһэн үгһөө гарангүй ажалладаг байнаа. Харин эдэ хаалишадые минни эжы ударладаг байгаа гэжэ һанахадаа, сэдхэлдээ омогорхон баясадагби.

Үнээдэйнай июль һарын эхнһээ августын тэн болотор яһала хүтэй байдаг һэн. Нэгэ хаалишан үдэртөө 100 литр, жэл соо 3 мянган литр һу хаадаг бэмдн. Салин хүдлэмнэйшы яһалал һайн һэн, һарадаа 220 түхэриг хүрдэг байгаа. Энэмгай

к о л х о з о н түрүүдэгшын абадаг салиһаа дутахагүй салин байгаа. Тэрэ сагтаа ехэл мүнэн байгаадаа даа. Мун урмашуудашы һайн һэн. 20 үнэн бүриһөө 20 тугал абаа һаа, нэгэ тугал шагнал абахан, баһа һу ехыг һаагаа һаа 30-40 түхэригөөр шагнагдаха. Эдэбүдэ хадаа тэрэ үдэ колхозой түрүүдэгшэ ябаһан Даша-Нима Д а м б а е в н а ч Бабаласвай оролдог, эмхидхэлгэһээ эхитэй, һэн. - гээд, Ринчин Будажаповна хэлэн байдаг.

1970 онһоо залуу бодо мал дээрэ ажаллаха хүсэлтэйгөөр 140 буруудыг дааж абаад, Бимба Долгорович нүхэртэйгөө холын Бэлнээр гэжэ газарта зуһахааа ошоо һэн. Тэрэ гэнээр 25 жэлэй туршада залуу бодо мал ажаллажа, намар бүри шэгнүүр эхтэй, тарган тобир малнуудыг гүрэндэ тусаажа эхилэ. Шударгы бэрхээр, оролдосотойгоор, үнэн зүрхэнһөө ажалдаа хандан ябаһанайнгаа түлөө аймагай, республикын, СССР-эй Хүдөө ажахын министрестын зүгһөө олон гоото Хүндэлэй грамотануудар, тар бэлгүүдээр шагнагдаа. 1974 ондо сонгоһан мурсысөөндэ илаһанайнь түлөө Москваһаа урмашуудын шан 300 түхэриг ерэй һэн «Аймагай чемпион» гэхэн нэрэ зэргэдэ хүртөө. 1986 ондо «Ажалдаа шалгарһанай түлөө» гэхэн медалээр шагнадаһан. 1987 ондо Бурядай АССР-эй габыята малшан гэхэн хүндэтгэ нэрэ зэргэдэ хүртөө.

1991 ондо наһанайнгаа амарлтада гараһань, үшөө 3-4 жэлэй туршада түрэл болоһон Доодо-Пүбэтэ гэжэ байрладаа хашарагуудыг ажаллажаа.

Эхэ, эсэгын эгээл түрүүшын үри байһан хадаа дүүнэрээ харалсаха, туһалжа уялгатай

бодоно. Зургаан дүүнэрнэй эдүлгэ, тэдэ хургуулинуудта хурахада туһалгасан дүн элсөө. Мун өөрын соо хуруун басаган хоёрон «гарынь ганзагада, хуһынь дүрөөдэ хүртөөдэ», аһанар эгээрэ үрлэһэн.

Тингэжэ Ардан, Эрдэм, Аюр эгээрэ бага наһанайнь дахуулан, һархяаг, жэмэ түүдэг, хабаргаа Зуун хадаһаа гаража, тибһэ малтадаг, намартаа мэхээр сулдуудат. Тингэжэ түрэл буряад арадаһангаа еһо занһаг сахин, өмнөг эсэгэнэрнэй э сахин ябаһан хургаһуудыг залуу хуртэ дамжуулан ябадаһын тон һанһалтай. Жаран табан наһа хүрэнг юрын буряад эхэнэрэй - Буряад эхэнэрэй хүдэл шэнжэ, шаһар нэгэтшыг алаагүй, түрэл арадаһангаа хүндэмүүшэ занһыг орсоон яваһандань баһал омогорхотойн. Жаран табан наһанайнь ойгоор хүндэтгэ эжыгээ халуунаар амаршалаад, сэдхэлгэһэнгээ оёорһоо дуһал дуһалаар тарбан мүнүүдэ бэлгэдэһөн.

- Нанана гүш, эжымни,
- Нанана гүш, эжымни,
- Урғы эсэгэй һайбариад,
- Уужам талаар хүхэрнэ?
- Баруун хадны соорхойдо
- Бэлнэй гүрөөдэй ябаһыг?
- Нанана гүш, эжымни,
- Нүбэтэдэ голын соо аришаһыг?
- Нүбэтэдэ мориндоо мурдоод,
- Нүрэг малаа сулгуудалаа?
- Ужыгһаа һаа, Нүбэтэдэ
- Нүбэтэдэ саһан тармадалаа?
- Нанана гүш, эжымни,
- Нонсинь хайхан талыг?
- Зэрлэй, Болдотой, Намтуу -
- Зүрхэ уяруулаар сагарнуудыг?
- Амхан дабаанда саралжа,
- Хайлар түүһн хуһыг?
- Нанана гүш, эжымни,
- Хабаршаһангаа талыг?
- Хабар, намарын олоороо
- Нанана гүш, эжымни,
- Хайса соохи үнээд?
- Хайһан һаадаг эс түүдэй?

Хандажаб ДАМНИЦОВА

«Наран Гоохон-2001» гэхэн конкурсдо

МЭРГЭН ХАРБАГША СОЛОТОЙ

Здын аймагай гэн дунда оршооно үргэн сагаан Бургалгайда үе мүсөө залараһан, тоонго шотагайнда дунда хургуулиг эрхим һайнаар түгэсхэн, мүнөө үдэ В.Р.Филиппович ирмөөр эрчим академин икономическа факультетэй 3-дахы курсын оюутан Викториа Николаевна Дагбаева тухай хөөрдөм.

Вика Дагбаева 1982 ондо баруун бөөһө Гэдээн Баабай уулаһаа үргэмжтэй, хойто талаһаа Баян Цогто хад гүшнэй Доодо-Бургалгайда багшанарай бүдэдэ түрлэн намгартай. Хара баһаһаа спортодо дургай, хургуулида хуража ябахатаа, волейболдоор, баскетболдоор болон теннисээр даншуурдаг дээрһээ Здын аймагай баскетболдоор наалгашан эрхим һоринго гэжэ тоолодого, Буряад Республикында хурагшадай дунда волейболдоор хоёрдохы рингээр гэжэ тодорһон юм.

Вика Дагбаева 1982 ондо баруун бөөһө Гэдээн Баабай уулаһаа үргэмжтэй, хойто талаһаа Баян Цогто хад гүшнэй Доодо-Бургалгайда багшанарай бүдэдэ түрлэн намгартай. Хара баһаһаа спортодо дургай, хургуулида хуража ябахатаа, волейболдоор, баскетболдоор болон теннисээр даншуурдаг дээрһээ Здын аймагай баскетболдоор наалгашан эрхим һоринго гэжэ тоолодого, Буряад Республикында хурагшадай дунда волейболдоор хоёрдохы рингээр гэжэ тодорһон юм.

Аймагайнда, республикында, академингэ, Россия Федерациянда зүгһөө хүрлэн олон гоото хүдэлэй грамотанууд, дипломууд болон медальнуудыг Викин гэрлэхиндэ хадгалдажа байдаг. Викториа Николаевна Эхэ оройнгоо мэдэжэ хотонуудта - Эрхүүдэ, Чебоксарида, Орёлдо, Москвада, Санкт-Петербургда, Шэтэдэ номо годлеор харбалгаар бүхэроссин чемпионатуудта хабаадсаһан габыятай.

Аймагайнда, республикында, академингэ, Россия Федерациянда зүгһөө хүрлэн олон гоото хүдэлэй грамотанууд, дипломууд болон медальнуудыг Викин гэрлэхиндэ хадгалдажа байдаг. Викториа Николаевна Эхэ оройнгоо мэдэжэ хотонуудта - Эрхүүдэ, Чебоксарида, Орёлдо, Москвада, Санкт-Петербургда, Шэтэдэ номо годлеор харбалгаар бүхэроссин чемпионатуудта хабаадсаһан габыятай.

Викториа хэды залушыг һаа, Шэтэдэ үнэртэй зунай Бүхэроссин чемпионатта Ярославлин спортын мастер Наталья Петроваг, улсхоорондын мастернууд Москвагай Ирина Зубочыг болон Шэтын Светлана Жигитоваг илажа гараһан байна.

1998 ондо 11-дэхи класста хуража ябахатаа, Вика Дагбаева Эрхүү хотодо үнэртэйгдэн хур харбалгаар Бүхэроссин турнирта хабаадсажа, Россия чемпионотой нэрэ зэргэдэ хүргэжэ, алтан медалээр

Эрдэм мэдээг дэшингэ үргэжэ, Экономист мэргэжлээ эрхимээр шуудлажа, Эхэл тала сартуул Бургалгайдаа Эрбэжэл бусахыгш юрөөл табиһабди даа. Гүр-Базар ТОКТОХОВ, Борис БАЛДАНОВАЙ фото.

«Буян хэшэг - 2001» гэхэн конкурсдо

ХҮН ЗОНДОО АША ТУҺАТАЙ

Худанай Үртөөдэ декабрь һарын нэгэнэй үдэр 1952 ондо Дамбын Цырен Сулыгимэй Цырен-Дулма хоерой гэр бүлдэ артагүй ехэ байр болоһон юм. Хоёрдохы үрнэй - түрүүшын хуруун алган дэлхэйдэ мүнэлжэ, угаа дамжуулан үрлэжэ хуураа хүн түрөө. Түрэхэ гарахаһаа бүлээн, түбһэн юмээр һонирхолдо, хоёрхон зулын хуруун анха түрэгэ гэнжэһэн, хүлөө шоройло хүргэһэн шотагаа дулааханаар дурсан ябадаг.

Грамотанууд бархаар бэлэ 1985 «Кинематографин өгчлөх» гэхэн хүндэтгэ нэрэ зэргэдэ хүртөө һэн. Тэдэ шэнжлэхэ хуриланһан үе саг дамжан эржэ, Дабаажан Цыренович эхэ нүдэ ажабайдалда ехэл нүдэ үзүүлһэн байна. Буряад шажан дээржэ, номо бүхэндэ дасан, дугаар баридажа эхилхэдэ, Хэжэнгэ шотагайнда Буряастай гэжэ газарта дасанайнгаа хажууд буудлын шажанай һайн хүдэл болохо Джаруу Хашорай субурга барта гэхэн шэнжлэхэри абтай.

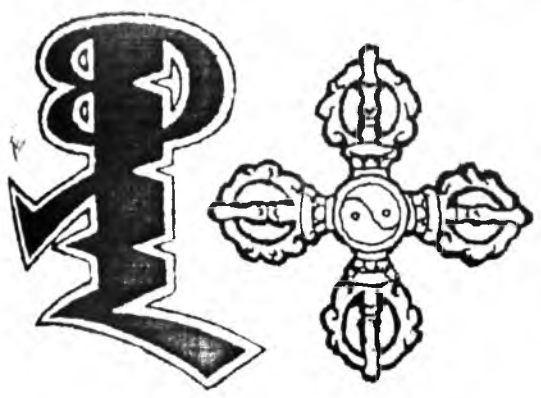
Дамбын Цырен-Дулма хоерой гэр бүлдэ артагүй ехэ байр болоһон юм. Хоёрдохы үрнэй - түрүүшын хуруун алган дэлхэйдэ мүнэлжэ, угаа дамжуулан үрлэжэ хуураа хүн түрөө. Түрэхэ гарахаһаа бүлээн, түбһэн юмээр һонирхолдо, хоёрхон зулын хуруун анха түрэгэ гэнжэһэн, хүлөө шоройло хүргэһэн шотагаа дулааханаар дурсан ябадаг.

Энэ субарын хэмжээн - 44 метр утга үнэртэй 33 метр болохо юм. 1990 ондо октябрь һарада урхал тогтоомо, Нелпа (Балдын оройн) дээдэ түрэгтэ Дун Ринбүүшэ дасандамай эржэ, субурга барижа, газаремынай ариудхан арамшаа бумбэ шойһан байна.

Айл аймаг боложо, Ородой-Адаг шотагтаа түбхнээр мүнөөшье болотор амгалан тайбан, эбтэй эстэй, үхнбүүдэ «гарын ганзагада, хуһынь дүрөөдэ» хүргэжэ хуунал. Нютагайнда клубта Дабаажан киномеханикаар, фельдшерскэ амбулаториодо түргэн туһаламжын жолоончи боложо, эрхим һайнаар хүдэлөө. Неделин четверг бүхэндэ хошной фермнүүдтэ ошожо, кино харууддаг, һонирхотой номуудар хангадаг, концерт наада харууддага һанан, дурсан хуухадаа, нодон соонь согтой урматай ошон балараад орхихо юм.

Энэ субарын хэмжээн - 44 метр утга үнэртэй 33 метр болохо юм. 1990 ондо октябрь һарада урхал тогтоомо, Нелпа (Балдын оройн) дээдэ түрэгтэ Дун Ринбүүшэ дасандамай эржэ, субурга барижа, газаремынай ариудхан арамшаа бумбэ шойһан байна.

Энэ субарын хэмжээн - 44 метр утга үнэртэй 33 метр болохо юм. 1990 ондо октябрь һарада урхал тогтоомо, Нелпа (Балдын оройн) дээдэ түрэгтэ Дун Ринбүүшэ дасандамай эржэ, субурга барижа, газаремынай ариудхан арамшаа бумбэ шойһан байна.

ᠪᠦᠷᠦᠶ᠋ᠠᠳᠤ ᠦᠨᠡᠨ

БҮЦЯАН

Ум Маани Бадмээ Хум

«Буряад үнэн»
сошиной болон
Россин Бугдын
шажанай Заншалта
Сангхын үмэнэһөө
тус хуугаһан
хэблэггэдэг.
Октябрь. 2001 он.

ОШОРТО НОМОЙ ОРОН НЮТАГ

Эгэтын дасанда 21-дүгээр Бандига Хамба лама Мүнхэ Цыбиковэй субарга арамнайлагдаба

Эгэтын дасан Буряад соогоо эгээл мэдээжэ дасангуудай нэгэн гэжэ үнэнэй алдаршанхай. XIX зуун жэлдэ эндэ эрдэм эхэтэй мэргэн ламанар гаранга гэжэ түүхэдэ ороһон байдаг. Тэднэй нэгэн Эрдэнийн соржо ламхайн баатаршалгата оролдолгоор XX зуунай эхээр Зандан Жуугай нангин хүрэг ишэ залагдаһан гэжэ. Зандан Жуугай оршоһон газарта Бурхан шажан онсо эршэтэйгээр дэлгэрдэг гэхэн лүндэн бии юм гэдэг.

БОДИ СЭДЬХЭЛТЭНЭЙ БОШОГТО МҮР

Бурхан шажанда гурбан Хүлгэн (тэргэ) - Бага Хүлгэн (Хинаяна), Ехэ Хүлгэн (Махаяна), Ошорто Хүлгэн (Ваджраяна) - Алмазная колесница дээдэ (иоуса тарини) гол түлээ тоологдодо. Түбэдтэ, Монголд, Буряадта һүүлшин хэерын - Ехэ Хүлгэн, Ошорто Хүлгэн дэлгэрһэн үзэгтэй. Харин Бага Хүлгэн Шри Ланка, Тайланд, Камбучия мэтын Зүүн-Урда Азийн оронуудта түтэгдэдэг. Тинхэдэе бага

Хүлгэнэйхиде манай бэшэ гэжэ хэлэхэн, тон буруу. Юрэнхыдоо, Бурхан шажантай ямаринэ шажанине буруу, дорой гэжэ гэмнэдэггүй бшуу. Тингээ тингээрэ гурбан Хүлгэнийн, хоорондоо нэгта холбоотой ха юм.

Ошорто Хүлгэнүүдэ дурсагдаһа хоёр зүйл бөөдүүлэгдэдэг байха юм.

Харин Ехэ Хүлгэндэ (Махаянада) гурбадахи шухала зүйл нэмэгдэдэг гэбэл, БОДИ СЭДЬХЭЛ болон. Ехэ хүлгэндэ шүтэгшэд гансал ооһодоо Боди хотогто хүрэхын түлөө бэшэ, харин Ехэ хамаг амитание абархын түлөө оролдожо, дотороо боди сэдьхэл түрүүлһэнг ашаар Боди хотогто хүрэдэг байха юм.

Энэнь одоол шухала зүйл болон. Гансал хара амяа хараад, өөрийгөө абарха бэшэ, харин хамаг амитание зоболонһоо хахасуулан, Бурханай Боди хотогто хүргэхы Ехэ Хүлгэн айлладаг байха юм. Бусадай зутаржа байхадань гансал өөрийгөө абаржархэод, жаргажа һуухань зохид гү? Үгы.

Буряадтаманай Ехэ Хүлгэн, Ошорто Хүлгэн дэлгэрэхэй юм. Үзэн дээрэ тэдэ нэгэн үдхатай. Илгаань гэбэл, ехэ хүлгэнэйхид боди мурэй зэргэдэ ороод, олон үс, галаб дамжажа, хамаг амитание зоболонһоо хахасуулан, Бурханай Боди хотогто хүргэдэг байха юм. Харин Ошорто хүлгэнэйхид нимэ олон үс соо амитанай зобожо байхы хараад, тэсэжэ шададаггүй. Тинмэнэ эдэ амитание зоболонһоо тон түргэнөөр, шууд, өөрийгөө нэгэ наһанай туршада хахасуулын тула Ошорто Хүлгэнэй-Джүдэй (иоуса тарини) онсо хүсэтэй Ном бүтээдэг байна. Онгоно гүт? Өөрөө хүсэтэй, баян, онсо мэргэн болохын түлөө бэшэ, харин бусадай тоншы ехээр зобожо байхы хараад, гэдэнине шадаал һаа, түргэнөөр амаржуулахын түлөө Ошорто Номы бүтээдэг ха юм.

Дээрэ хэлэгдэхэнһээ уламжалан, Буряад ороной хүзэгшэд, бусадые хайрладаг Боди сэдьхэл үдэр, һүнгүн бисалгая. Тингээ һаа, ооһодоошы жаргахабди.

БУРХАНАЙ НОМ ХОЙТО ЗҮГ ТЭЭШЭ ДЭЛГЭРДЭГ

Энэ дэлхэйдэ хүнэй бээр түрөөд ябахыда, Бурхан багша Манзашэри бодисадада нигэжэ айладаһан гэдэг.

-Аяа, Манзашэри, минни айладаһан Ном хойто зүг тээшэ дэлгэрхэ юм. Тинн Гималайн шэлье дабажа, Түбэд орондо дэлгэрһэн аад, дахин доройтохо тээшэ болоходонь, ши, Манзашэри, Зонхобо гэжэ нэрэтэйгээр тэндэ түрөөд, минни номы дахин хүгжөөн мандуулаш. Удаань бүри хойшоо дабшаха юм.

Тинн Бурхан багшын Ном хойшоо дэлгэрэ-дэлгэрһээр, Монгол, Буряадта хүрөө. Анхан хилэ дээрэхи Сонгоол дасан Буряадай Бурхан шажанай түб боложо, түрүүлшн Бандига Хамба лама Дамба-Даржаа Заягын онсо шухала үүргэ дүүргэһэн намтартай. Тэдэ үнэндөө тэрэнэй өөрын лэ зарлигаар Бурханай Номон түб XIX зуунай эхээр Хүл-Нуурай (Галуута-Нуурай) эрьсдэ залагдаад, 1930-аад онууд хүрэтэр байгаа. Һүүлдэ, 1946 ондо, Ивалга ерээд, мүнөө Сэлэнгын зүүн бэгдэ, Дээдэ-Онгостойдо, Хамбын Хүрэнэй нэгэ үргөөн тогтонхой. Нүгөөд гол үргөөн Ивалгадаа зандаа бэд да.

Харин XIX зуунай хахадһаа Хоринш табан дасанда, Агын, Сүүгэл дасанда, Баргажан дасанда онсо мэргэн эрдэмтэ ламанар бии боложо, Цанид Чойрын, Жүдэй хургуули, дасанууды байгуулан габыятай. Жэсшэнь, Худанай дасанай домог суута Дандарай ламхай Хэжэнгэдээ бэшэ, харин Ошон - Сүүгэл дасанда ошоод, 1840-өөд онуудта Буряадтаа түрүүлшн Цанид Чойрын хургуули нээһэн байна. Тинн 1930-аад онуудта хаагдатары Сүүгэл дасанай Цанид хургуули Буряад соогоо эрхимын байһан ха юм.

Дандарай ламхай Хэжэнгэдээ нээжэ ядаа бэшэ, тэд сагай эрхээр Сүүгэл дасан үлүү зохид байгаа гэжэ бээ. Бодоод үзэхэдэ, тус дасан хилдэ дүтэ, Түбэдэй Аабран, Гүмбэм хиндүүдгэ ошоходо,

ХАБТАГАЙ САГААН ЯРУУНЫН ТАЛАДА

Зуугаад жэлн сагаан Хоринш табан дасанууд эршөө һанса абажа, ондо Джүдэй хургуулинуудан нээгдэд. Ошорто Номон онсоор хүгжэһенине, Зандан Жуугай Эгэтын дасанда залагдаһанине дээрэ дурдаа һэмби.

Мүнөөнэй Эгэтын дасанай гурбан дасануудай урда зүгтэ дун сагаан найман субарга мүндэлэнхэй. Эгээл урда захадань Зандан Жууе Хитадһаа залаһан Эрдэнийн Соржо ламхайн субарга мургэлшэдые угтана. Баруун тэнь Джүдэй хамба байһан, мянган моторто Арьяа-Баалын хубилгаан, Зодбын ламхайн субарга бодхоогдонхой. Тэрэшэлэн Эгэтын дасанай табандахи, зургаадахи шэрэтэнэр байһан Бүжын, Сүлжын ламхайнарай, Цыбиков Гомбо ламхайн, Түрхэлэй ламын, һаа угадхадг Зүгдэр Намжалмын субарганууд гурбан зэргэ оршоно.

Нютагайнгаа, дасанайнгаа ехэ ламанарай аша буянине субарга бодхоожо хүндэлһэнинь ехэ байхан байна.

Октябрийн 21-нэй ариуи сэлмэг, игаабари үдэр дасан шадархи наймадахн субарга боложо, Россин 21-дүгээр Бандига Хамба-лама 1990-1992 онуудта байһан Мүнхэ Цыбиковтэ зориулагданан субарга арамнайлагдаба. Мүнхэ ламхай болбол Эгэтын дасанай гэбшэ, дасанаа 1937 ондо хаагаад, гурбан милиснүүдээр хоригдожо тушаагдаад, Колымагай сэдбэг хүйтэн хизаарта хэлсэлтэ гаража, 1957 ондо нютагаа бусанан намтартай. Бүри бага наһатай хубараг ябахадань, Цанид хамба Агваан Доржиев хараад: «Зондо ехэ туһа хүргэхэ хүбүүн байһа», гэжэ айладаһан хурагтай. Одоол гол руунь хэлэгдэхэн үгэнүүд. Мүнхэ ламын хэлсэлтын газарта ябахыдаа, аргагүй олон хүнүүды өөрынөө найруулан эмүүдээр аргаһан, эдэгдэхэнинь мүнөө домог боложо алдаршанхай.

байна. Энэ нютаг Эгэтын дасанһаа зүүн-хойшоо жараад модондо оршоһон, мүнөө тэндэнь юуншые үгы. Түрхэлэйхидэй урда сагта баян шадалтай байһан ушарһаа Эгэтын дасан гол түлээ тэдэнэй мүнхэ зөөрээр баригданан тула хүүгэдэнь дасанда олоор орожо, ехэ ламанар болодог байһан түүхэтэй.

Субаргын арамнайда Еши Лодой Рибүүшэ Тензин наарамбатайгаар зорижо, дасанай ламанары хүтэлжэ, уншалга бүтээгээ. Аймагай олон хүзэгшэд, Улаан-Үдэһөө айлашад олоор ошоо. Тэрэ тоодо РБ-гэй Президентын дэргэдэхи Үндэһэтэнэй зүблэлэй түрүүлэгшэ Д.Ч. Боросгоев, Арадай Хуралай комитэдэй түрүүлэгшэ Ц.Э. Доржиев, Президентын Захиргаанай

дэргэдэхи комитэдэй ахмад мэргэжэлтэн Б.Ц. Цыдыпов, мэдээжэ хирург Е.Н. Цыбиков болон бусад хабаадалсаа.

Мүнхэ ламын шаби Ринчин-Доржо ламхай мүнөө Улаан-Үдэдэ һуудаг. Багшань зүүдэндэнь харагдадаг болоод, дурасхаалдань зориулагданан субарга бодхоохо тухай һанал Мүнхэ ламын зээ Дугар Цыбиковтэ тэрэ элэрхэйһэн байгаа. Тинн энэ һаналын найшаагдажа, Дугар Цыбиковэй хүбүүн Даша-Доржо Цыбиков, мүнхэшэ дархан Дамдин-Доржо Гыванов, бурхан зургаһа Будажаца Дашиев, гагнууршан Дамба-Жамса Цыренов гэгшэд Анаа дасанай шэрээтэ Мүнхэ Цыремшиловэй зурагаар энэ субарга һара хахад соо бүтээжэрхэо. Субаргын бүмбэдэ шүн шэнгээжэ байһан сентябрийн 25-най сэлмэг үлгөөгүүр нэгэ багахан үлэһнээ отгоргойн аршан сүршэжэ, баруун зүгтэ халын дээхэнүүр хологон татажа баясуулаа.

Бусад тээгүүршые урданай, мүнөөнэй мэргэн ламбагайнараа эгэтынхидтэ адляар еһолон хүндэлжэ, эршэ зоригоо, буян хэшэгээ арьбажуула болтогой!

Николай БАДМАРИНЧИНОВ. ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Хамба ламаар һунгадананай һүүлээр, 1990 он; барилга хүтэлхэн Даша-Доржо Цыбиков; үгэлгын эзэн Дамби-Нима Лодоев.

«Буян хэшэг-2001» гэхэн конкурсдо

ШЭРЭЭТЭ ЛАМЫЯ ХҮСЭЛ

Мүноо таанадай анхаралда, хүндэтэ уншагшад, Эгэтын дасанай шэрээтэ лама Амгалан Дашицыреновтэй энэ нюурта уулзая.

Дашицыренов Амгалан Дармабазарович Эгэтын-Адагай дунда хургуули 1985 ондо амжалтатайгаар дүүргэжэ, Улаан-Удын ДОСААФ-ай дэргэдэхи жолоошоной курсада жэл тухай нуража гархан байна. Нүүлээрнь 1986-88 онуудта Монголой Улаан-Баатарта хоёр жэлэй хугасаа соо Совет Армиин сэрэгэй албанда ябаа. Бусажа ерээд, түрэл колхоздоо жэл хахад 1990 он болотор жолоошоноор хүдэлөө. Хара багаһаа һонор, хүбэлгэн хүбүүн ном үзэлгэндэ ядамаггүй бэлэй. 1990 ондо Эгэтын дасанай зууршалгаар Амгалан Дашицыренов Ивалгын дасанай буддын шажанай дээдэ хургуулида эльгээгдэжэ, гурбан жэлэй туршада бурхан шажанай номые шудалһан юм. Заалһан багшанартаа: эмшэ гэбшэ лама Цыден-Дамба, Монголой буддын шажанай дээдэ хургуулийн ректор - дарга, Түбэдһөө ерэнхэн үндэр наһатай дооромбо багша, Ивалгын дасанай буддын шажанай дээдэ хургуулийн дарга Чойдоржо лама, зурхайша лама Доржожаб гээд, булгандань доро дохин баясан ябадаг юм.

1993 онһоо мүнөө болотор Амгалан ламбагай Эгэтын дасанда хүдэлнэ.

Түрүүшээр гэбгыгээр хүдэлжэ, хэшээл үгэдэг һэн.

1997 онһоо соржын албан тушаалада дэбжүүлэгдэһэн, удаань 2000 оной октябрийн 6-да дасанайнгаа шэрээтээр һунгагдаа һэн.

Эгэтын дасанда тон онсо шухала түүхэтэ баримтатой

уншагдажа боломоор хуралнууд - Балдан-Һама сахюусан, Зула, хурал, Дуйнхор дүбшэдэй хурал, Доншод хурал, Намсарай хурал, Ганжуурай хурал, Майдарын хурал, Дайшад хурал, Сабаг-Дүйсэний хурал, Гүдэр хурал, Дүгжүүбэ - гэхэ мэтэ үндэр хэмжээндэ олоной хабаадалгатайгаар үнгэргэгдэдэг болонхой. Хурал бүхэн нютаг бүхэндэ даалгаданхай. Энэ ехэ Дүгжүүбын хуралые манай Эгэтын-Адагай зон жинцагууд, хүзэгшэд бүгэдөөрэн даажа, голложо харуулаа.

Дасандамнай ехэ барилга хэгдэжэ, багахан тосхоной түхэлтэй болонхой: хэдэн ламанарай гэрнүүд, гостиница, жаган, котельнэ, гараж, Зандан-Жуу

бурханай сүмэ, мастерской, шэрээтын гэр, түбэд эмшэнэй гэр, конторо, столово г.м. олон даа. Дасанай мүн дэлгэндэ зорюулагдаһан ехэ марафон аймагай түбтэ үнгэргэгдэһэн юм. Зандан-Жуу бурханай шулуун дуганай барилга түгээжэ, 1993 оной

зулгы дулаахан зунай нэгэ үдэр, июлийн 22-то, энэ сүмын арамнайда үзэгдөөгүй олон зон сугларһан юм. Тиихэдэ Зандан-Жуугай арамнай Буряад ороноймнай ажабайдалда тон шухала удха шанартай үйлэ хэрэг боложо үгөө.

Эндэ хэгдэһэн ажалые хараад, хэмжээд үзэхэдэ, урдахи жэлүүдтэ шэрээтэ байһан ламбагайнар Доржо Цыдэнгэй ба Булад Цыремпэлэй, мүн дасанай советнигээр хүдэлһэн Рэгзэн Эрдэшевэй хубита үүргэ ехэ даа. Гадна эндэ шэрээтэ Амгалан ламбагай ба соржо Еши-Галсан ламбагай хоёрой албан тушаалаа наринаар мүнөө үень ябуулһанай аша юм.

Эндэ һая минни һонирхоһон хэдэн

асуудалуудта шэрээтэ Амгалан ламбагай тодорхой харюу үгэбэ: «Мүнөө бидэнэй шахардуу, хүшэр хүндэ байдалда ороо байһамнай мэдээжэ ааб даа. Гансаа өөһэдынгөө хүсэ шадалда түшэлгэжэ, найдажа, бүгэдынгөө оролдоолоор нютагайнаа хамтын ба үмсын ажахынүүдые һандаргаангүй, мал ажаа газар таряалан дээрэ гүйсэд оролдожэ хүдэлхэ саг тулажа ерээ гэхээр байһан. Дасанай ажабайдалда Арадай Хуралын депутат Ц.Э.Доржиев, мүн аймагаймнай гулаа Б.Г.Жигжитов ехэ туһа хүргэдэг юм. Дасан хүнгэн машина «Волготой» боложо, ябагдахаяа болонхой.

Үнгэргэжэ хабар аймагай суглаан дээрэ хургуулинуудта шажанай хургаалаар хэшээлүүдые үнгэргэдэг болгохо тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдэ һэн. Шэнэ котельнэ бүтээжэ, гараж, гостиница хоёрто халуун уһан дамжуулагдаха. Мүнөө жэл Зандан-Жуугай шэнэ дуган ашагаллагдаа үгтэхөөр хараалагдана. Ерэхэ зуу дасанайнгаа түүхын музей нээхэдэ, Дасанаа улам һэргээн хүгжөөхэ ажал ябуулабди. Бидэнэр үйлөөрөө буянтай гэсээбди. Зандан Жуу бурханаа хажуудаа тахяад, байхадаа, орон нютагнай амгалан, зол заяатай, баян хэшэгтэй байг лэ даа».

Полина ЭРДЫНЕЕВА
хүдөө бэшэгшэ

«Сагаан үбгэн-2001» гэхэн конкурсдо

«ХУБҮҮН ЯАХАА ТҮРӨӨБИБ!»

Эхэ орондоо, Энхэ байдалдаа Багашы наань, хубитаяа оруулжа, Бүүрушые наань, мур үлөөжэ шадахагүй һаа, Хүбүүн яахаа түрөөбид!

- гэжэ түрэл Буряадай м уран бэлигтэнэй нэгэн зохёол соогоо бэшэһэн байдаг. Энэхэн бадагай автор шүлэгшэнь бэшэ һаа, уран гуурһанай хурсые мэдэрһэн, Буряадай арадай уран зохёолшон, драматург Дугар Абидуевич Дылгыров болоно. Жабхалапта жаран дабаанай орьёл өөдэ хүнгэн, сарюун зандаа алхалжа ябаһан Дугар ахайн үлөөһөн мур эли тодоор харагдадаг.

Буряад оронойм олонхон Амитааша нютагуудай нэгэндэ, бурханһаа үршөөгдэһэн Бурхантын обоогой бооридо, Боргойн Дэлгэрэй гурбадахи хүбүүнийн боложо түрэхэ хуби заяатай байгаа. Ном һудар шудалха, эрмэлзэл ехэтэй хүбүүн Зугаалайн дунда хургуули 1962 ондо дүүргэжэ гараа. Тийгээр албанда татагдаха саг ойртожо, Далайн сэрэгтэ абтаһан байха юм. Түрэл нютагайн тала шэнги заха хизааргүй үргэн далай хаража, сошоһон гайхананинь хэлэшгүй юм ааб даа. Эхэ оронойнгоо урда уялгаяа һайн дүүргэжэ, гэртэ бусаһаар лэ дээдын мэргэжэлтэй болохоёо Улаан-Удэ руу зорёо һэн. Зорихон харгын золтой байжа, 1971 ондо малай эмшэн гэхэн саарһатай Дугар Абидуевич Шэтын Макавеевэй шубуунай фабрика эльгээгдэ. Энэл үсэдэ түрүүшын «Хүлгөөгэ үдэрнүүд» гэхэн пьесэ бэшэжэ дүүргэһэн байха юм.

«Энэ пьесээс баряад, Даша-Рабдан ахайда ерээ һэм. һайсахан һагшагдажа, Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ Буряадай драмын театрай тайзан дээрэ табигдаа һэн. Нилээд удаан, табан халаан ябаа. Усть-Ордада, Агада, Тувада, Хальмагта,

Монголдо амжалтатай табигдаа һэн», - гэжэ Дугар аха үнгэрһэн сагаа һанан һанан хөөрнэ.

Иигэжэ Шэтэ, Улаан-Удэ хотонуудай хоорондо ябаһаар байтарынь гурбан жэл үнгэрөө. «Шубуудай дунда байһаар, алтан тархишнни та хаягай хидал болохон», - гэжэ аха зо хёошодто шоглуулаад, ажалла орхижо, Улаан-Удэ ерэнхэн байна. Буряадай Гүрэнэй хүдөө ажахын институтай дэргэдэхи

ажахын ахамад врачаар ажаллажа эхилэ. Жэл бүхэндэ шэнэ зохёолоор арад зоноо баярлуулжал байгаа. 1976 ондо бэшгэгдэһэн «Хари хүнэй гашуудал» гэхэн пьесэнь «Театральная жизнь» сэтгүүдэ хэблэгдэжэ, РСФСР-эй Соёлой министерствын болон уран зохёолшодой эблэлэй лауреат болоо. Тийн Дугар Абидуевич миин нуугаагүй, эрдэм ухаагаа дээшлүүлэе. ГИТИС-эй дэргэдэхи дээдэ театральна курс дүүргэе, Ветеринариа академидэ баһал нураһан байна гэжэ.

Гуурһан дорһоонь 12 пьесэ, 10 проза, бэшэшье бага зохёолнууд, шүлэгүүд гараһан байха юм. Зохёолнууд соогоо түрэл буряад арадайнгаа ажабайдалаар талаан бэлигээр, оюун ухаагаар омогорхон түүрээһэн байдаг.

Мүнөө дээрэ Дугар ахай Буряад Республикын Соёлой габыята хүдэмэриалгшэ, арадай уран зохёолшо, мэдээжэ драматург гэхэн нэрэ солотой. Эрхэ бэрхэ Оксана Инна хоёр басагадтай, 4 зээ басагадтай баян лэ нагаса ааб даа.

ЦЫДЕНДОРЖИИН БУТИДМАА.

ХҮНДЭТЭ УРАН ГАРТАМНАЙ

Хурамхаанай аймагай Ягдэг тоонтогой Буряад Республикын искусствын габыята ажал ябуулагша Илья Аранзасвич Гомбоев урдын сагта түрэхэн байгаа һаа, ямар ажалтай, хэн яаха байгааб гэжэ түрэнэй бүтээһэн олон тоото ажал харахадаа, нэгнтэ бэнэ бололгото бололгоби.

Республикын, зональна болон бүхэроссин олон тоото үзэмжнүүдтэ сэрэгшэд, түрэнэй бүтээһэн «Гуламын» дэргэлэ, «Хонишоной болон, «Зун» болон бусад скульптурануудые хаража, мүн лэ нимэрхүү бололнуудта абтажа болоо. Юуб гэхэд, Илья Аранзасвичай бүтээлүүд үе сагай олон зуун жэлнүүдэй уран бүтээлэй амисхаалтай байдаг гээд мэргэжэлтэд тоолодог. Үлгэр домогто үндэр хизаар дайдын хубүүн бага наһанһаа уран һайхан бүтээлүүдээр угайнгаа шарайе, зан абарине, хүсэл оролдолгые харуулаа гэхэн хүсэлтэй байгаа. Энэ хүсэлын хэдэн олон хаалта боолтоонуудые дабан гаража, Ленинградтай Мухинагай нэрэмжэтэ дээдэ уран зурагай промыслена училиши амжалтатой дүүргэһэн юм.

Тэрэ үе сагта дизайн гэхэн үгэ һаял моодоло орожо байгаа. Тиймэһэн Илья Аранзасвичые Улаан-Удын авиационно заводто эльгээхэдэнь, нэн түрүүн мэргэжэлээрэ хүдэлхэ аргагүй байшаа. Юуб гэхэдэ, лэйнер гэжэ мэргэжэлтэ үйлдбэрлэд хэрэгтэй болз байшоо.

Уданышгүй Илья Аранзасвич республикын Уран зураашадай холбоной гэнүүн болоо һэн. Тээд тэрэ үелэ ажахынүүдэй элдэ олон захиинуудые дүүргэхынгээ хажуугаар үндэһэн буряад һийлүүр, молоор, гипсээр скульптурануудые бүтээхэ бэлиг шадабарияа бүрил хурсадхажа ябаа.

Илья Аранзасвич 1983 ондо Москва болон Ленинград хотонуудта үнгэргэгдэһэн Буряадай уран зохёолой болон искусствын декадада хабаадалһан юм. Үзэмжэдэ табигдаһан «Эмээл моритойшуул», «Отара дээрэ», «Айлаһалга» гэхэн гурбан һонирхолтой ажалыи олоной анхарал татаһан бэлэй И.А.Гомбоев Гусиноозерскын захиргаанай байшангай ноур талые тон һонирхолтойгоор шэмэлдэһэн байна. 1989 онһоо нааша «Элиэ хүсые эблүүлэн урлагша» гэжэ монументальна декоративна горольеф энэ хотын омогорхохо зүйлнүүдэй нэгэн болонхой. Энэ горольеф юугээрэ һонин бэ гэхэдэ, үрээ морине хун ургалан барнжа байнхай. Иимэ дүрсээр Илья Аранзасвич буряад зоной

х э з э э д э м о р и н т о й н я г т а х о л б о о т о й г о о р а ж а б а й д а л а а э р х и л д э г ы е х а р у у л х а г э ж э х ү с ө ө х а ю м.

Гална Росси гүрэнлэ Буддын шажанай нэгэ бүтээлүүдээр 250 жэлэй ойн баярай хүндэллэд баһа удха түгэлдэр шэмэглэлгэ Хори нууриной номой сангай шэнэ байшанда тэмдэглэжэ, зүүн зүгэй литэ үндэһэн бүтээгээ. Энэ гансамые уран зурагай нэмэлгэл бэнэ. Буддын шажанай Буряад орондо хүгжэлтын гол шатанууд тэмдэглэгдэһэн байха юм. Энэ мэтэ илангаяа уран бүтээлшын хэһэн ажалые ехэ. Мүн лэ бүлэг уран зураашадай тоо Илья Аранзасвич Буряад түрэнэй һул тэмдэг болохо гербын гол ажал дүүргэһэн.

Илья Аранзасвич 60 наһанайнгаа ороно баярые ёһотойл Сагаан үбгэн болог тэмдэглэе. Врач мэргэжэлтэй Цыды Батожаргаловнтайнгаа сугтаа басаа хүбүүн хоороо хүл дээрнэ табинхай. Энэ зээндэ үргэлсэжэ һуунхай. Илья Аранзасвич зохёохы ажалынгаа орьёл үшөөшье хүрөөгүйгэ гэжэ ходрол ухаандал ханажа ябадаг. Юуб гэхэдэ, хэды олон һонирхолтой ажал хэжэ эскизүүд бэлэ болонхойб. Эскиз бүхэнинь нэгэ үдэр зуралдаг бэнэ. Хэдэн һард, жэлнүүдээр ямар нэгэ зурагаа хүн зоной элдэ болондо харуулаглахаар дүүргэхэ гээд гэхэн хүсэл түрэнэй һанал болохо хүлүүлдэг.

Хэдэн арбаад жэлнүүдтэ инис хотолодо, эбтэй эстэй гэр бүлөөр ажаһууһань, Илья Аранзасвич дэлгэ заха хизаар гэгдэһэн Дэрээн нютагы баабайнгаа бууса Ягдэг ошожо, ур һайхан хизаар дайдын хубүүн ябаһан дахин дахин мэдэрдэг. Энэнь шү үйлдэрнүүдтэ урjалан хүсэлүүлдэг.

Д.ДОРЖИЕВ
журналист

ДУРСАЛГА

СЭРЭГШЭ, БАГША

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай баатарнуудай нэгэн хадаа гвардейскэ хоёрдохин морин сэрэгэй корпусо сугтаа сэрэгэй алба хээн нүхэрин Павел Манчатович Билдаев болоно.

Усть-Ордын Буряадай национальна округой Шаргани хууринһаа тэрэ уг гарбалтай байгаа. 1941 ондо Буряад-яхад дунда хургуули дүүргээ. Тэрэл жэлдээ хургуули дүүргэмсээрээ. Совет Арминн зэргэлдэ сэрэгэй албанда татагдаа хэн. Совет гүрэнэй ба Манжуурай хил дээрэ тнихэдэ байһан 51-дэхи онсо морин сэрэгэй дивизинн пулемётно тачанкин командирай тушаалда түрүүн алба хээ. 1942 оной хүүлээр замда гараал ябаһан ротонуудай бүридэлдэ Павел Билдаев гвардейскэ морин сэрэгэй 2-дохин корпусой 3-дахин гвардейскэ морин сэрэгэй дивизинн 9-дэхи гвардейскэ морин сэрэгэй полкин хубинн бүридэлдэ алба хэхээ эльгээгдэхэдэнь, нюргаар үндэр, багжагар энэ хубүүе полкин тагнуулай взводой отделеинни командираар гансата томилһон байгаа.

Манай командир ахалагша лейтенант Швицов сэрэгшэдэй довтолгоны пулеметой буудалгаар дэмжэхые намда захирһан байгаа. Манай байһан газарта бусадай дүтэлжэ ерэхэдэ, бүхы линейнэ эскадронууд довтолгоодо ороо, би командирай захиралтые хэлэһэн соонь дүүргэб. «Ура-аа! Эхэ оройнгоо түлөө, Сталиной түлөө!» гэһэн сэрэгшэдэй оог хайхаралдаан дуулдаа хэн. Июлин 27-до манай сэрэгшэд Седлец хото орожо, дайсадыс бүхэлгэдэһэн байрануудһаань намнажа эхилээ хэн. 31-нэй үдэр бидэ энэ хотые бултынь сүлөөлөө хэмди.

Энэмнай Курск дүхэриг дээрэ болоо. Манай хоёрдохин гвардейскэ морин сэрэгэй корпусо дайсанай хамгаалалтые хэтэлэн гаража, ара талаарнь морин унаагаар шалгалта хэхэ захиралта үгтөө. Фронтые амжалтатайгаар хэтэлэн гарахын тула дайсан тухай тагнуулай мэдээнүүдгүйгөөр яашы бүтэхгүй байжа, шууд яаралтайгаар «хэлэ» олохо хэрэгтэй болоо. Полкин тагнуулай взвод нимэ даабарин абаба. Энэ зорилго гурбадахин туршалгаһаа амжалтатай бэлүүлгдээ.

Дайсанай блиндажууд манайхинһаа юугээрээ илгардаг байгааб гэхэдэ, газар гараха амыараа байртай байдаг хэн. Тинмэһээ «хэлэнүүдыс» бидэ имагалт тэндэ барилда хэмди. Минин тагнуулай отделеинни «хэлэ» бариха бүлэг залуу, хүсэ шадалтай сэрэгшэ хубүүдһээ бүридэлдэг хэн. Үүр сайхын урда тээ блиндажаһаа немец гаража, газар гараха тээшээ шэллэб. Энээниниень бидэ бүхэди һүни хүлэһэн байгаабди. Тархи руунь шангаар буулгажа, бүглэрүүлээд, амьсень таглаабди. Үндэр, бээр томо хүн байжа, намтай суг ябалсаһан минин шотагай Серёжа Сыркин тэрэниень траншейһээ гаргальсажа, өөһлөнхилтөө шэрээжэ асарха хэрэгтэм туһалаа. Энэ «хэлэн» фельдфебель байжа, манда өөрынгөө часть тухай үнэтэ мэдээнүүдыс үгэһэн байһа.

Гэбэшье энэ мэдээнүүдынь багадажа, үшөө нэгэ «хэлэн» хэрэгтэй болоо. Энэ даабаринья амжалтатайгаар дүүргэ хэмди, гэбэшье энэ удаа минин нүхэр Серёжа амин наһая алдаа. Дайшалхы нүхэдөө алдаха гэшээ хэды хүндэ байдаг бэ гэжэ фронтовик хүн лэ мэдэхэ... «Хэлэнүүдыс» бариха даабаринуудыс амжалтатай дүүргэһэнэйнгээ түлөө би «Дайшалхы габыагай түлөө» болон «Шэн зоригтой түлөө» гэһэн медальнуудаар шагнагдаа хэм. Нэгэ полкдо намтай алба хээн Павел Манчатович Билдаевый хубинн үдэр үдэрэй дэбтэрһээ хоёр үйлэ хэрэг баримталалдаба.

1944 оной июнь харын хүүлээр Белоруссини ба Польшын газар дайдала түүхэтэ байлдаан эхилээ. «Центр» гэһэн дайсанай арминн хүсэтэ бүлэгые бута һамна сохилгоор тэрэ дүүрээ хэн. Энэ байлдаанда хоёрдохин гвардейскэ морин сэрэгэй корпус бабаадальса. Советскопольскы хилыс дабажа, Луков ба Седлец хотонууд руу дабшажа, дайсанай арминн үлэгдэлнүүдэй Висла тээшэ сухариха харгы замынь хааха даабарин абаа. 1944 оной июлин 2-ой үглөөгүүр 9-дэхи гвардейскэ морин сэрэгэй полк Седлец хотодо хүрээжэ ябатараа, дайсантай хатуу шанга, шуһата тулалдаанда ороо. Эндэ шэн зоригтой тагнуулан шархатажа, госпитальдо ороо. Улаань жагсаалда бусахалаа, 9-дэхи гвардейскэ морин сэрэгэй полкин хоёрдохин эскадроной пулемётно расчёдой командираар томилгодоһон байгаа. «Манай эскадрон зүүн флангаар довтололгодо ороо, - гэжэ П.М.Билдаев хөөрөө хэн. - Гурбадахин эскадроной морин сэрэгшэд дайсанай шанга буудалганда орожо, доошоо хэбтэшоо хэн. Тинхэдэнь

манай командир ахалагша лейтенант Швицов сэрэгшэдэй довтолгоны пулеметой буудалгаар дэмжэхые намда захирһан байгаа. Манай байһан газарта бусадай дүтэлжэ ерэхэдэ, бүхы линейнэ эскадронууд довтолгоодо ороо, би командирай захиралтые хэлэһэн соонь дүүргэб.

«Ура-аа! Эхэ оройнгоо түлөө, Сталиной түлөө!» гэһэн сэрэгшэдэй оог хайхаралдаан дуулдаа хэн. Июлин 27-до манай сэрэгшэд Седлец хото орожо, дайсадыс бүхэлгэдэһэн байрануудһаань намнажа эхилээ хэн. 31-нэй үдэр бидэ энэ хотые бултынь сүлөөлөө хэмди.

Эндэ гвардин ахалагша сержант Билдаев хүндөөр шархатаа. Седлец хото шадар болоһон дайн байлдаануудта баатаршалга ба шэн зориг харуулһанынгаа түлөө тэрэ Алдар Солын III шатын орденээр шагнагдаһан байһа.

Олон харын туршала тэрэ Кемеров хотын госпитальдо эмшэлүүлээ. 1944 оной хүүлээр албанһаа сүлөөлгөдгэжэ, түрэл шотагай бусаа. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай инвалид байгаашыс хаяа, Эрхүүгэй багшанарай институт, удаань Доржо Банзаровой нэрэмжэтэ Буряадай пединститут дүүргээ.

Дүшөөд шахуу наһанайнгаа жэлыс Павел Манчатович багшын хүшэр ажалда зориулаа, 25 жэлдэ Толтой ба Аршаанай дунда хургуулинуудай директорээр ажаллаа. «РСФСР-эй арадай гэгээрэлэй отличник» гэһэн тэмдгээр шагнагдаһай. Пенсидэ гараханаа урид КПСС-эй Аршаанай территориальна эмхинин парторгоор хүдлээ.

Павел Манчатович Билдаевтай хүүлшынхнээ 1991 оной июнь харда Аршаан хууринда гэртнь уулзаһан байһаб. Бидэ дахиннаа «дайшалхы замаараа ябажа», суг дайллалһан нүхэдөө һанан дурсаа хэмди...

Тэрэ гэнээр олон жэлүүд үнгэрөө. Энэ үс соо бидэшье хүгшэрөөбди. Хин бараанца дайнай шарханууднай яншана. Павел Манчатович Зинаида Ивановна хани нүхэртээ дүрбэн басагалыс, хоёр хубүүдыс хүмүүжүүлээ, бултынь багшын дээдэ эрдэмтэй болгоо. Бага хубүүниниень, полковник Фёдор Павлович Билдаев, - республикын дотоодын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо. Павел Манчатович дайнда ябаһан залуу наһан болон багшын хүнгэн бэшэ ажал хүдэлмэри тухайгаа дурсалгануудыс бэшэхэ гэжэ ехэ хүсэдэг хэн. Гэбэшье дайнда ябажа абаһан шархануудынь саг үргэлжэ һэндэжэ, хүжэржэ, амар заяа зүүлдэггүй хэн. 1993 ондо тэрэ наһа баража, эдэ хүслнүүдээ бэлүүлжэ шадсагүй бэлэй.

Совет олон сэрэгшэдэй шуһаяа адхаһанай, амин наһаяа үгэһэнэй, бэсынгээ элүүрыс гамнаггүй дайллалһанай ашаар мүнөө үсын залуушуулай зол жаргал туйлагдаа гэжэ тэдэнэй мэдэжэ ябахын тула эдэ бүгэдыс бэшэбэб. Тэдэнэй нэрэнүүд, тэрэ тоодо ахалагша сержант Павел Манчатович Билдаевый нэрэ буряад арадай һанан сэхьхэлдэ хэтэ мүнхэдөө үлэхэл гэжэ этигэхэ дуран хүрэнэ.

Улы-Жаргал ДОНДУКОВ.

Гвардейскэ хоёрдохин морин сэрэгэй корпусой танкинуудыс хоёдон үгы хэдэг бүү зэбсэгэй командир байһан, БГУ-гай профессор.

Гарагай 6-да хуушанай 16 (ноябрийн 2). Шараган могой, 5 шара мэнгын, шоройдо хуудалтай үдэр. Хутагын хурса үдэр. Бурханай ёһо, тарни бүтээхэ, бурхан сахюуса тахиха, андалдаа хэхэ, ажалшанине хүлһэлхэ, хүнине аргаламжада оруулха, буян үйлэдэхэ, барилгын хуури табиха, нүүхэ, тангаригаа болуулха, ном оршуулха, эльбэ, ада шүдхэр дараха, һаад, тодхор зайлуулха, номнол хэхэ мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Харин газар малтаха, шулуу, шорой хүдэлгэхэ, нохой худалдажа абаха, гэрэй хуури табиха, модо отолхо, унагааха, эм найруулха, гэрһээ хэрэглэл гаргалжа, онцло хүндэ үгэхэ, засагаа хэрэглэн, хүнине доромжолхо. гүрэм уншуулха, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, даллага

XVII ЖАРАНАЙ САГААГШАН ТҮМЭР МОГОЙ ЖЭЛ

НАМАРАЙ НҮҮЛ ШАРА НОХОЙ НАРА

Table with columns for days of the month (13-18) and corresponding activities/omens (e.g., Дабба, Ягмар, Лагба, Пүрбэ, баасан, Бимба, Нима).

абаха, ноёной ордондо заргалдаха, хадаг табиха, наһа барагшыс хүдөөлхэ, замда гараха, дасан (дуган), бурхан, субарга арамнайлаха, засаг буяалдан хэрэлдэхэ, тэмсэхэ, хутага хурсадаха, эритэ мэсэ дархалха, эд зөөри, хони мал хүндэ үгэхэ, улай гаргаха мэтын үйлэнүүдыс тон ехээр тэбшэхэр.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа һаа, үбшэн хүрэхэ.

Гарагай 7-до хуушанай 17 (ноябрийн 3). Сагаан морин, 4 ногоон мэнгын, түмэртэ хуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, зальбарха, үгэлыгэ үгэхэ, эм найруулха, модо отолхо, тангаригаа болуулха, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, гэр барилгын хуури табиха, хашаа, гэр заһабарилха, даллага абаха, мал номгодхо. морин, сар хургаа, худаг малтаха, заһабарилха, эд бүтээхэ, наһа уталхалгын ном уншуулха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Гэхэ зуура ноёдто гуйлта бэшгэй айлалдаха, хубсаһа эсэхэ, худалдаа наймаа хэхэ, нүүхэ, гэр байһан андалдаха, нэгэ шотагһаа нүгөөдлэ руу шэлжэн хуурижаха, тэнгэри тахиха, бурхан арамнайлаха, гэрһээ хэрэглэл гаргаха, хадаг табиха, бэри буулгаха, хурим, түрэ хэхэ, хутага хурсадаха, эритэ мэсэ бүтээхэ, тараг бэрхэ, айраг халааха, хюмһа абаха мэтын үйлэнүүдыс сээрлэхэ гэнэ. Наһа бараһан хүн тухай дасанһаа асууха гэнэ.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа һаа, шэг шарай зүдэрүү болохо.

Гарагай 1-дэ хуушанай 18 (ноябрийн 4). Сагаан хонин, 3 хүхэ мэнгын, огторгойдо хуудалтай үдэр. Нохой наһа хонин үдэр тулахалаа, тэрсүүд гэхэ гү, али тон харша муу гэгдлэдэг. Тинмэһээ энэ үдэр алибаа һайн үйлэ үйлэдэжэ болодоггүй, муу (противопоказанный день) хойшололтой байха. Мартаһан зондо халта һануулбал, нимэ шэнэ гэр барилбал, эзэдынь халаха, хахасаха аюултай; бэри буулгалбал, нүхэрһөө халажа ошохо, гэмтэй болохо; дасан (дуган) барилбал, ламанар, хубарагууд тогтохогүй; замда гарабал, хулгайшад, дээрмэшэд ушарха; үрһэн тарья тарилбал, ганда хатажа хосорхо; нэрэ аллар олоһон хүн доройтохо; мал адууһа суглуулбал, орой тогтохогүй, эд зөөри болохогүй; хэшгэ даллага абаа һаа, юунышье болохогүй, хэшгэй бурхан ерэхгүй. Гална наһа барагшыс хүдөөлхэ, мал худалдаха, хоорондоо хэрэлдэхэ, дайллалха, хэрүүл шууа гаргаха, шуһа ханаха, төөнэхэ, ламын һахил хүртэхэ, шуһа ханаха, худалдаа, наймаа хэхэ мэтын үйлэнүүдыс тэбшэхэ хэрэгтэй.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа һаа, эд зөөрин, малай гарза болохо.

Гарагай 3-да шэнын 13 (октябрийн 30). Шарага 13-най үдэрнүүд дабхасалдаба. Манай бар 8 сагаан мэнгын, модондо могой үдэр. Нохой наһада бар үдэр алаһан, модон хони гэхэ гү, али тон муу, (пустой день) гэгдлэдэг. Инмэ үдэр наһа һайн үйлэ үйлэдэжэ болохогүй, муу шотонтой байха гэдэг. Илангаяа бэри табиха, наһа уталдаха, үрһэн тариха, мал хонин, шэрэ солодо хүртэхэ, гэр байра наһа мэтын үйлэнүүд онсо хорюултай.

Гарагай 4-дэ шэнын 14 (октябрийн 31). Шараган туулай, 7 улаан мэнгын, хиилд могой үдэр. Бурханда мүргэхэ, сар хургаа, Парада, бусад юртэмснүүдтэ могой, бурхан, сахюуса, тэнгэри тахиха, тарни уншаха, даллага абаха, гэр байра андалдаха, шэнэ газарта могой хургаа, гэр бариха, үзэгтэ хураха, хонин шудалха, сангарил хураха, маани шудалха, замда гараха мэтын үйлэнүүдтэ могой, харин мал үүсэлхэ, хүншүү хэрбоһо хараха, һал эмнихэ, шуһа ханаха, төөнэхэ, гэрһээ үргэхэ, суглаа зарлаха, хүндэ эд могой үргэхэ, үри зээлинь бусааха, тогоо үргэхэ, сэржэм үргэхэ, үзэл үзээ, хурим аашалай тоосго үргэхэ, гэрһээ үргэхэ, гүрэнэй хүдэлгэ гөл ажалтай.

Гарагай 5-да шэнын 15 (ноябрийн 1). Шарага луу, 6 сагаан мэнгын, галда могой үдэр. Бурханда мүргэхэ, сар хургаа, бурхан, сахюуса, тэнгэри тахиха, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй үйлэнүүдыс бүтээхэ, тэдэниень шэн нэгэ үдэр, буянгөө амгалан байдалай үргэл хэхэ, даллага абаха, номнол найруулха, үзэгтэ хураха, зурхай үргэхэ, буян хэхэ, хэлэ ама намлааха, могой олохо, дайсанине болон ада шүдхэр сээрлэхэ, хяһа гаргаха, нүгэлөө шудалха, худалдаа наймаа хэхэ мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Зүгөөр мал үүсэлхэ, сор үргэхэ, хэлсээ баталха, ном оршуулха, сангарил хураха, маани сахиха, нүүхэ, наһа хүдөөлхэ, бэри буулгаха мэтын үйлэнүүдыс хорихоор.

Гарагай 6-да шэнын 16 (ноябрийн 2). Шараган могой, 5 шара мэнгын, шоройдо хуудалтай үдэр. Хутагын хурса үдэр. Бурханай ёһо, тарни бүтээхэ, бурхан сахюуса тахиха, андалдаа хэхэ, ажалшанине хүлһэлхэ, хүнине аргаламжада оруулха, буян үйлэдэхэ, барилгын хуури табиха, нүүхэ, тангаригаа болуулха, ном оршуулха, эльбэ, ада шүдхэр дараха, һаад, тодхор зайлуулха, номнол хэхэ мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Харин газар малтаха, шулуу, шорой хүдэлгэхэ, нохой худалдажа абаха, гэрэй хуури табиха, модо отолхо, унагааха, эм найруулха, гэрһээ хэрэглэл гаргалжа, онцло хүндэ үгэхэ, засагаа хэрэглэн, хүнине доромжолхо. гүрэм уншуулха, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, даллага

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа һаа, амсалай могой үдэр.

ШЭНЭ НОМ

ПОЭДТЭЙ ДАХИНАА ТАНИЛСАХА ГЭЭ НАА...

Он жэлэй ошохо бүри ольһо шэдиэ бууруулангүй, улам эршэдэнээр - салгидаһаар ябаһан зохёохы ажалтамнай гээд Буряадай гүрэнэй универсидэдэй багша, хэлэ бэшгэй эрдэмэй кандидат, литература шэнжэлэгшэ, уран зохёолшо М.М.Хамгушкеева тухай хэлэбэл, алдуу болохогүй ха. Ушарын, Мэри Матвеевна шүлэгүүдэй, литература шэнжэлгын талаар хэдэн номуудаа һаял хубаруулан гаргуулба гэн гэхэймнай, сэнхирхэн гадартай «Баир Дугаров» гэнэн ээлжээтэ номоо баряад, дүүрэн шарай мэшээһээр һаяхан орожо ерээбэл даа.

Ута зам - эрдэ, улаан гал - эхэнэртэ» гэнэн шүлэг хүрэтэринь, «Ази түб» гэнэн гексаметрэй янзаар, «танка» маягаар бүтэһэн зохёолнуудынь шэнжэлээд, дамсаашаа дашууран, шэнжэлгээс уян хэлээр, удхатай бодолоор шэмэглэн ябуулна. Ахамад үсын поэдүүдэй Цырен-Дулма Дондоковагай, Цырендулма Дондогойн, Лобсон Тапхаевай оршуулгаар Баир Дугаровай шүлэгүүд үгтэнхэй. Тиихэдэ Мэри Хамгушкеевай өөрын оршуулан шүлэгүүд илангаяа олон.

янзаарнь үгэжэ, уншагшадтай танилсуулна.

«И времени большая колесница К пространству заповедному стремится.

И мир спасет не битва, А битву укротившая молитва. О, Лхамо, Мир - твой лама» («Хранительница»).

«Зургаан жэлэй саада тээ эхэнхидээл Баир Дугаровай оролдолгоор гэхээр, Буряад орондомнай оюун бэлигтэ шүлэгшэ, даяанша Мила богдын түрээһөр 950 жэлэй ойн баяр ёһолол үргэнээр тэмдэглэгдээ бэлэй», - гээд, автор Б.С.Дугаровай олонийтын ажал ябуулга тухай түүрэн хөөрэнэ.

Тобшолон хэлэбэл, зүүн зүгэй гүн гүнзгий бодомжолол, уянга дамжуулан ерэнэн поэдтэй дахинаа, шэнээр танилсаха гээ һаа, энэ ном олохо унштыг гээд уншагшадтаа хандая. Понирхолтой шэнжэлгэ хэһэн Мэри Матвеевна Хамгушкеева амаршалжа, уянгын жолоодо хүтэлүүлэн, урагшаал зогсолтогүй дабшахынь хүсэе.

Галина БАЗАРЖАПОВА.

«Будамшуу-2001» гэнэн конкурсдо АЗА ТАЛААН

Буряад Республикын арадай артист, Россин Федерациягабыата артист О.Д.Бабуевай ялас гэмэ бэлиг үнэтэ эргэнигэй мүлүрхэ бүрээ үнгэ орожо, харагшадтай сэдхэлгэ жэлһээ жаман ханамжатай һайхан мэдрэл түрүүлжэ байдаг лэ.

Түрэл театртаа 50 гаран рольнуудта наадаха зуураа, илангаяа комедийнэ, шогтой рольнуудта хүн зоной амин голые абамаар, энезэжэ с а д а м а р ш ы е . эльгэлжэ ханамааршые образуудыетобойлгон харуулдаг гээшэ. «Иимэ өөрын сасуулшагүй удха маягтайгаарнаадаһын тула яагаад бэлдэнэт, яагаад бээ элһэнэт» гэжэ асууһанайшые үлүү ха. Юуб гээбэл, ингээд наадаал һаа, оншыень олохобгэһэн зүн зүгнэлын түрэлхин, зүрхэ худаһанайнь сохидол соо хадагалаатай ха.

«Хазаар хара һаа соо» Сохитын «Шүдхэртэй сүндүүн соо Тартад ламын «Ревизор» «Степ Бобчинскиин, «Степ двух господ» «Труффальдинья» «Далаан худалч» «Далай баянай, Бабуевай, «Зургаан хурган» соо Гомбоин Артист өөрын гүйсэдхэлгөөр энезэ наада дэлгэхэлгэ гадна хүнэй зүрхэ сэдхэл дайрам сэнтэйбодолтүрүүл о б р а з у у д н тобойлгодог зантай.

Олег Бабуевай Россин Федерациян артист нэрэ зэргэтэй болохо ушараар, мүн зохёохы ажал ябуулгын 25 жэлэй ойд зориулан, захиамнэ нютагаархидын «Жигүүр түхэлэй хүнгэн машина бэлтгэ бэлэй. Нютаг зоной зүгһөө дэлгэр баянхэштэгэ хүртэхэгэ баһал аза талаан бэшэ т Аймагай захиргаанай гууш В.В.Аюшевты, нютагай элһээ дэбхитэд Б.Д.Базаров, К.Ц.Даревствэ, ВСГТУ-н багшанар Д.Ц.Бальжинимеева Н.Ю.Банзаракаева, бүр олондо тон ехэ баярые юбилей өөрөө, түрэл гаралын хүртэ байгаа бэлэй.

Эгээл энэ ульһынь элитэ бэлигтэн Дашарабдан Батожабай таажархинан бэлэй. Алас-Дурна зүгэй искусствын институтта орохоор шалгалта тушаажа байхадань, нэгэ бүдэхи хоолойтой хүн асууһан гэхэ: «Хүбүүн, хүгжэмдөө хэр хабиш?» «Мууб». «Тиигээ һаа, би шамда тээ хойноһоо тэмдэг үгэжэ байхаб» гээд гараараа даллан байгаа хэн. Энэмнай эхин замайн аза талаан гээд бодоо һаамнай, Олег Бабуевай замда аза талаан анханһаа, багаһаань тутадат лэ хэн ха.

Бүри багаһаа өөрсэ шуран, эрхэ бэрхые тааралдуулан, ехэ зонойшые, хүүгэдэйшые дунда шууяа наада татажа ябадаг юм хэн. Үбгээд, хүгшэд шуумар хүбүүхэндэ илангаяа дуратай, шог үгын урьха мэхэдэшые орошоод, өөһэдыгөө наадалжа һуудаг байгаа.

Энэ хэн лэ болохо ааб даа, саанаһаа ондоохон, ордохотойхон, гэжэ хургуулидашые ороогүй Олгые хөөршөөн үмэгшэлһэншые, «хөөрүүснэ дан ехэдүүлэтгүй ха» гэжэ нэргылһэншые янзатайгаар нэгэ үбгэжөөлэй хэлэхэдэ, «Аляя шууяатай зоншни азая алдадаггүй юм» гээд, нүгөөдэнь һөөргэдэн нэмээхэ.

Нээрээшые, Олег Бабуев Буряад драмын театрта 26 жэлэй туршад үнэн хүсэлөө үгэжэ хүдэлөөд, аза талаангаа гэршэлээл. Эндэ би комедийнэ рольнуудта наадаһынь илангаяа һайшан дурдаха гээ һэм. «Боосоон» соо Сампилай,

Целинная средняя школа Евранинского района приглашает своих выпускников и учителей на празднование 40-летия, которое состоится 3 ноября 2001 г.

Срочно дам в аренду 3- комнатную меблированную квартиру в новом доме сроком не менее полугода. Тел. 34-51-70.

Амаршалһанууд

ИЛБЯ, ОЛЯ АНДРЕЕВТЭН!

Ушарһан, уулзаһан таанар Амар мэндэ жаргаарайт! Үдэр бүри үрээлэй баяр дуулаарайт! Һара бүри һайхан заяатай байгаарайт! Олзотой, согтой ябаарайт, Олон хүбүүдэй аба, эжы боложо жаргаарайт! Аюшевтынэй ба Хангировтанай гэр бүлэнүүд.

БАИР ЛИЗА ХОЕР!

Түһийн галаа һэргээжэл, Түрэл түхэмөө мэдэлсэжэл, Заяан хубингаа ариуун сэбэрые Арьбадхан һуухатнай болтогой! Гуламта хотоймо үнэр олон, Губи хотоймо баян дэлгэр, Золтой жаргалтай Ажаһуухатнай болтогой! Гомбо, Туяна, Зоригто, Люба Самбяловтан, гүү хүбүн Жаргал.

Захаамнай аймагай Үлэгшэн нютагта ажаһуудаг

ЕВДОКИЯ ГАТЫПОВНА ГОНЧИКОВАЕ 60 наһанайн ойн баяраар үнэн зүрхэнһөө амаршалаад, бэын элүүр энхые, үнэр баян, дутуугүй - дүүрэн, дундагүй - хүсэд, үшөө ута наһатай, удаан жаргалтай һуухынь хүсэн, амаршалһынгаа һайхан үгэнүүдые зориулнабди:

- Бүмбэрэсг дэлхэйн хамаг һайханиие Бултынэ тандаа хүсэнэбди. Үбдэг дээрээ олон ашанараа Үргэн байжа жаргыт. Хүхюун заншалаа, зохид шанараа Ходоодо алдангүй ябыт. Үбгэрхэ сагайнгаа дүтэлбэшые, Үбдэхэ зобохые мэдэнгүй, Ута наһатай, удаан жаргалтай, Дүүрэн сэдхэлтэй ажаһуухатнай болтогой!

Шагаровтанай, Урмаковтоной гэр бүлэнүүд ба хубиүүдынь амаршалнаг.

Открытие сезона

ВАС ПРИГЛАШАЕТ «БАДМА СЭСЭГ»

Открытие сезона Государственного театра танца «Бадма сэсэг», лауреата международных конкурсов и фестивалей в Испании, Франции, Германии, Бельгии, Италии, Канаде и Тайване. Большой концерт в 2-х отделениях в театре оперы и балета 29 и 30 октября, начало в 19 часов. В концерте принимают участие: лауреат премии Президента Бурятии Бадма-

Ханда Аюшеева, лауреат фестиваля эстрадной песни «Белый месяц-2001» Жаргал Жалсанов, заслуженный работник культуры Бурятии Ешин-Хорло Гомбоин, заслуженный работник культуры России, художественный руководитель театра Дандар Бадлуев. Принимаем коллективные заявки по тел.: 21-30-22.

Любовь ИСТАЕВА, директор театра «Бадма сэсэг».

Поликлиника Центра восточной медицины проводит консультацию, диагностику и лечение заболеваний органов дыхания, сердечно-сосудистой системы (гипертоническая болезнь, ишемическая болезнь сердца), желудочно-кишечного тракта и мочеполовой системы. Методы лечения: лекарственные травы, игло-рефлексотерапия, все виды массажа, кровопускание, лечение с помощью медицинских пиявок, гомеопатия, прогревание полынными сигарами. Консультация эмчи-ламы. Время работы: 8.30 - 18.00. Тел.: 21-29-70.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Генеральная директор - ахамад редактор А.Л.АНГАРХАЕВ Редактор Г.Х.ДАШЕЕВА РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: В.Е.ГУЛГОНОВ, В.В.ХИНГЕЛОВ (Буряад Республикын Правительство), Ц.Э.ДОРЖИЕВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), Б.М.Ж.БАЛДАНОВ (генеральная директорэй 1-дхи орлогшо - ахамад редакторэй орлогшо), Б.В.ГЫНДЫНЦЫРЕНОВ, (секретариады хүтэлбэрлэгшэ - генеральная директорэй орлогшо), Д.Д. ЭРДЫНИЕВА (харюусалгата секретарь), таһагуудые даагшад: Н.Д.НАМСАРАЕВ, Д.Ш.ХУБИТУЕВ, Л.Л.Н.ГЕРГЕНОВ, Т.В.САМБЯЛОВА, Н.А.ГОНЧИКОВА, А.А.ФАДЕЕВА, С.Д.БУДАЕВ. Хэблэлэй байшанай телефонууд: генеральная директорэй - ахамад редакторай - 21-50-96, приемнын-21-54-54, ген. директорэй 1-дхи орлогшо - ахамад редакторай орлогшын - 21-68-08, редакторай орлогшонорой - 21-64-36, 21-33-61, секретариадай - 21-50-52; таһагууд: экономикын ба политикын- 21-63-86; соёлой болон түүхын - 21-60-21; «Морин хуур», «Вершины» журналы редакци, «Буряад Республикын Хуулига шиндхэбэринүүдэй суглуулбарин» редакци - 21-50-52; залуушуулай, оюутадтай ажабайдалай болон олонийтын хүдэлмэрин, «Одон» журналай редакци - 21-54-93; мэдээсэлэй - 21-67-81, спортын - 21-54-93, рекламнын - 21-55-97, захилай - 21-60-21, компьютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтерин-21-23-67, факс - 21-55-97. Редакцияда ороһон материалууд шэнжэлэгдээтгүй, мүн авторнуудтань бусаагдадаггүй. Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нютагай нэрнүүдэй бэшлгые хазагайруулан ушарта авторнуудын харюусалгатай. Редакциин ханамжа автарайхитай адли бэшэ байжа магад.